

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İLETİMCİLİK ve OTELCİLİK ANABİLİM DALI

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN
KORUNMASINDA TURİST REHBERLERİNİN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hilmi AR

Balıkesir, 2015

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İÇTİŞİM ve OTELCİLİK ANABİLİM DALI

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN
KORUNMASINDA TURİST REHBERLERİNİN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hilmi AR

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Sabriye ÇELİK UZ

Balıkesir, 2015

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı'nda 201312501010 numaralı Hilmi AR'ın hazırladığı "**Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Turist Rehberlerinin Rolü**" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca *10.06.2015* tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Özlem KÖROĞLU

İmza: 

Üye (Danışman): Yrd. Doç. Dr. Sabriye ÇELİK UĞUZ

İmza: 

Üye: Yrd. Doç. Dr. Sibel Sü ERÖZ

İmza: 

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

29.6.2015

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Halil İbrahim ŞAHİN

ÖNSÖZ

Bu alı manın temel amacı konu ile ilgili turist algılarını inceleyerek somut olmayan kültürel mirasa ait de erlerin korunmasında turist rehberlerinin rolünü ortaya koymaktır. Ara tırmada, toplumların ya anmı lıkları sonucu ortaya çıkan kültürel birikme olan kültürel miras ve kültürel mirasın “somut olmayan” olarak nitelendirilen unsurları, kültür turizmi ve turistlere kültürel deneyim edindiren ki iler olarak turist rehberlerinin kültürel misyonu incelenmi tir. Rehberli tura katılımı yerli turistlerin rehberlere bakı açısı ve rehberlerin somut olmayan kültürel miras unsurlarının bilinirli ini arttırmadaki etkisi de erlendirilmeye çalı ılmı tır.

Üzerimde büyük eme i bulunan Sayın hocam Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT' a ve çalı maya katkılarından dolayı Sayın Yrd. Doç. Dr. Özlem KÖRO LU hocama te ekkürü bir borç bilirim. Çalı manın hazırlanması sürecine de erli görü ve önerileriyle katkıda bulunan danı man hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Sabriye elik U UZ' a te ekkür ederim. De erli zamanını ayırıp çalı manın anket kısmında ve veri analizinde tüm içtenli iyle bana yardımcı olan Sayın Yrd. Doç. Dr. Nilüfer Vatansever TOYLAN' a sonsuz te ekkür ederim.

Anket uygulama sürecinde yardımlarını esirgemeyen Seyhan Demir TURNA' ya ve Elçin KURT' a ilgilerinden dolayı çok te ekkür ederim.

Son olarak, bu süreçte bana verdi i destek için sevgili biricik e im Merve'ye te ekkür ederim. Ayrıca üzerimde maddi ve manevi sonsuz emekleri olan ve bugünlere gelmemi sa layan canım aileme; babam Sacit AR' a, annem Feriha AR' a ve karde im Anıl AR' a sonsuz te ekkür ederim.

Hilmi AR

ÖZET

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINDA TURİST REHBERLERİNİN ROLÜ

AR, Hilmi

Yüksek Lisans, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Sabriye ÇELİK UZ

2015, 115 Sayfa

Somut olmayan kültürel miras, toplumların yaşayış biçimleri etrafında ekilenmiş özgün kültürel uygulamalardır. Kültürel mirasın bu boyutu aktarılacak ve yaşanarak korunabilmektedir. Turizm sektöründe kültürün her biçimi turistik bir ürün niteliği taşımaktadır. Bu durumun oluşmasının nedeni ise turistlerin farklı yerel kültürlerle olan merakıyla yakından ilgilidir. Turizm sektöründe, turist rehberleri turistlerin farklı kültürlerle ilgili deneyim edinme taleplerini karşılamak ile yükümlüdür. Turist rehberleri mesleklerinin bir gereği olarak kültürel değerleri koruma ve yaşatma misyonuna sahip çıkma çabasıdadır. Turist rehberlerinin gerçekleştirdiği kültürel bilgi ve deneyim aktarımları, turistlerin kültürel değerlere karşı daha hassas tutumlar sergilemesini sağlayabilmektedir. Çalışmada turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri roller ve bu rollere yönelik turist algıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, rehberli tura katılmış turistlere anket uygulaması yapılmıştır.

Elde edilen verilerin frekans ve yüzde dağılımları, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri belirlenerek, anket formunun üçüncü bölümünde yer alan ifadeler faktör analizine tabi tutulmuş ve ortaya çıkan faktörler sonucunda oluşturulan hipotezler Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi ile sınanmıştır. Araştırma sonucunda, turistlerin somut olmayan kültürel mirasa yönelik bilgi ve deneyim edinmede turist rehberlerini önemli bir araç olarak gördükleri tespit edilirken, somut olmayan kültürel miras unsurlarını koruma bilinci oluşturmada rehberlerin turistleri olumlu tutum sergilemeye teşvik ettikleri görülmüştür. Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında turist rehberlerinin rolleri “Yorumlayıcı”, “kültürlerarası aracılık” ve “kültürel bilgi aktarımı” olarak belirlenmiştir. Ayrıca

turistlerin büyük ço unlukla, rehberleri “kültür tanıtımcısı” olarak tanımladıkları saptanmı tır.

Anahtar Kelimeler: *Somut Olmayan Kültürel Miras, Turist Rehberi, Rol*

ABSTRACT

THE ROLE OF TOURIST GUIDES IN SAFEGUARDING INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE

AR, Hilmi

Master Thesis, Department of Tourism and Hotel Management,

Adviser: Asst. Prof. Sabriye ÇELİK UZ

2015, 115 Pages

Intangible cultural heritage is an unprecedented practice formed by the lifestyles of society. This dimension of the cultural heritage has been protected by being transferred and being maintained. Any kind of cultural practices have the qualification as a tourism product in the sector of tourism. The reason of this situation is the close relations of tourists' interest into different local cultures. Tourist guides, in the sector of tourism, are responsible for getting the tourists' demands of experiencing different cultures met. Tourist guides strive for making a claim to protect the cultural values and maintain them as a necessity of their profession. Transferring of the cultural information and experience performed by tourist guides may ensure tourists to approach the cultural values in a sensitive manner. In the study, the roles of tourist guides in protecting the cultural heritage and perception of tourists' towards these roles have been tried to be revealed. In this scope, questionnaire for tourists who joined guided tours was conducted.

By defining the frequency and percentage distribution, arithmetic mean, standard deviation values of the gathered data, items stated in the third part of the questionnaire are subjected to factor analysis and hypotheses formed as result of the factors found out are tested by Mann Whitney-U and Kruskal Wallis. As result of the study tourists regard tourist guides as an important means to get the experience and information for the intangible cultural heritage and tourist guides are observed encouraging tourists to take positive attitudes for raising awareness of protecting the cultural heritage. In protecting the intangible cultural heritage, the role of tourist guides has been assigned as "interpretative", "intercultural brokering", "transformative of cultural information". It is also found out that tourist guides are mostly defined as "cultural representative" by tourists.

Keywords: *Intangible Cultural Heritage, Tourist Guide, Role*

Ç NDEK LER

ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	VI
Ç NDEK LER	VII
TABLolar L STES	X
KISALTMALAR	XI
1.G R	1
1.1. Ara tırma Problemi.....	2
1.2. Ara tırmanın Amacı.....	2
1.3. Ara tırmanın Önemi.....	3
1.4. Ara tırmanın Varsayımları ve Hipotezleri.....	3
1.5. Ara tırmanın Sınırlılıkları.....	5
2. LG L ALAN YAZIN	7
2.1. Kültürün Kavramsal Analizi.....	7
2.1.1. Kültür Turizmi.....	8
2.1.2. Kültürel Miras.....	12
2.1.3. Somut Kültürel Miras.....	14
2.1.4.Somut Olmayan Kültürel Miras.....	15
2.2. Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları ve Turizm li kisi.....	17
2.2.1. Somut Olmayan Kültürel Mirası Olu turan Unsurlar.....	17
2.2.1.1. Sözlü fadeler ve Gelenekler.....	19
2.2.1.2. Gösteri Sanatları.....	20
2.2.1.2.1. Halk Oyunları.....	20
2.2.1.2.2. Orta Oyunu.....	21
2.2.1.2.3. Köy Seyirlik Oyunları.....	21
2.2.1.2.4. Gölge Oyunu.....	22
2.2.1.2.5. Çocuk Oyunları.....	22

2.2.1.3. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Örgütlenmeler	23
2.2.1.4. Doğa ve Evren ile İlgili Bilgi ve Pratikler	24
2.2.1.4.1. Halk Hekimliği	24
2.2.1.4.2. Geleneksel Yemek Kültürü	25
2.2.1.4.3. Halk Nanımları	25
2.2.1.5. El Sanatları	26
2.2.2. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Gerekliliği	27
2.2.3. Turizmde Somut Olmayan Kültürel Miras	29
2.2.4. Türkiye’de Somut Olmayan Kültürel Miras ve Turizm Açısından Önemi	31
2.3. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında ve Aktarılmasında Turist Rehberlerinin Rolü	34
2.3.1. Turist Rehberliğinin Tarihsel Gelişimi	34
2.3.2. Turist Rehberliği Mesleği	35
2.3.3. Turist Rehberlerinin Turizm Sektöründeki Yeri ve Önemi	38
2.3.4. Turist Rehberlerinin Turizm Sektöründeki Rollerini	39
2.3.4.1. Rol Kavramının Analizi	41
2.3.4.1.1. Kültürel Aracı Rolü	43
2.3.4.1.2. Aracılık Rolü	44
2.3.4.1.3. Yorumlayıcı Rolü	45
2.3.4.1.4. Liderlik Rolü	46
2.3.4.1.5. Bilgilendirme Rolü	47
2.3.4.1.6. İmaj Yaratma Rolü	49
2.3.4.1.7. Satış Elemanı Rolü	50
2.3.5. Turist Rehberlerinin Anlatımlarını Zenginleştirilen Kaynaklar Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras Değerleri	51
2.3.6. Somut Olmayan Kültürel Miras Aktarıcıları Olarak Turist Rehberleri	52
3. YÖNTEM	54
3.1. Araştırma Yöntemi	54
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	56
3.3. Ön Uygulama ve Güvenilirlik Analizi	58
4. BULGULAR	61

4.1. Örneklem Grubuna Ait De i kenler.....	61
4.2. Turist Rehberi ve Somut Olmayan Kültürel Miras ile İlgili Di er Bilgilere li kin Elde Edilen Bulgular.....	63
4.3. Ara tırma Ölçe ine li kin fadelerin Frekans Da ılımları.....	63
4.4. Turist Rehberlerinin Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Üstlendikleri Rollere Yönelik Turist Algılarına li kin Elde Edilen Verilerin Faktör Analizi.....	74
4.4.1. Faktörlerin Açıklanması.....	77
4.4.1.1. Faktör Sonuçları ve Güvenilirlik Analizlerinin Genel Görünümü..	78
4.5. Faktörlere li kin Olu turulan Hipotezler.....	79
4.5.1. Faktörlere Yönelik Olu turulan Hipotezlerin Test Edilmesi.....	81
5. SONUÇLAR VE ÖNER LER.....	88
5.1. Sonuçlar.....	88
5.2. Öneriler.....	91
KAYNAKÇA.....	93
EKLER.....	103
Ek 1. UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözle mesi.....	103
Ek. 2. Anket Formu.....	117

TABLolar İN İÇİNE

Tablo 1. Kültürel Mirasın Sınıflandırılması.....	13
Tablo 2. Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları Listesi.....	17
Tablo 3. Turist Rehberlerinin İlgili Alanına Giren Disiplinler.....	36
Tablo 4. Turist Rehberlerinin Temel Özellikleri ve Nitelikleri.....	37
Tablo 5. Turist Rehberlerinin Rollerine Yönelik Yapılan Tanımlar.....	40
Tablo 6. $\alpha = 0.05$ için Örneklem Büyüklükleri.....	57
Tablo 7. Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	59
Tablo 8. Ankete Katılan Turistlerin Demografik Özellikleri.....	61
Tablo 9. Turist Rehberleri ve Somut Olmayan Kültürel Miras ile İlgili Diğer Bilgilere İlişkin Bulgular.....	64
Tablo 10. Turist Rehberlerinin Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Üstlendikleri Rollere Yönelik Turist Algılarına İlişkin Bulgular.....	67
Tablo 11. Turist Rehberlerinin Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Üstlendikleri Rollere Yönelik Turist Algılarına İlişkin Elde Edilen Verilerin Faktör Analizi Sonuçları.....	75
Tablo 12. Faktör Sonuçları ve Güvenilirlik Analizi.....	79
Tablo 13. H4, H5 ve H6 Hipotezlerine İlişkin Sıklık ve Ortalamalar.....	82
Tablo 14. H11 ve H12 Hipotezine İlişkin Sıklık ve Ortalamalar.....	84
Tablo 15. H15 Hipotezine İlişkin Sıklık ve Ortalamalar.....	86
Tablo 16. Hipotezlerin Kabul ve Red Durumları.....	86

KISALTMALAR

SOKÜM: Somut Olmayan Kültürel Miras

UNESCO: Birle mi Milletler E itim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

1. G R

Kültür olgusu, toplumların dünden bugüne varlıklarına ıık tutan de erler bütününe ifade etmektedir. Kültür zamana ve mekâna duyulan aidiyeti yansıtan bir faktördür. Ku aklar boyunca ya ama biçimlerinde ortaya çıkmı farklılıklar sonucu meydana gelen toplumsal uygulamaların günümüze kadar süregelmeleriyle bir kültürel birikme gerçekleşmiş ve kültürel miras adını almıştır. İnsan topluluklarının benli ini olu turan hassas yapıda ve korunmaya muhtaç olu umlar bütünü olarak görülen kültürel miras çatısı altında de erlendirilen ö eler kültürün maddi boyutu kadar manevi boyutunu da içermektedir.

Kültürün manevi boyutunu temsil eden de erler UNESCO' nun 2003 yılında 17 Ekimde kabul edilen "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" ile birlikte "somut olmayan kültürel miras" ekinde ifade edilerek bir kavram haline getirilmiş ve dünya kamuoyunun ilgisini cezbeden bir platforma ta ınmıştır. Bu sözleşme kapsamında somut olmayan kültürel miras; sözlü gelenek ve ifadeler, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar (ritüel ve ö lenler),do a ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve el sanatları gelene i olarak be ba lık altında toplanmış bulunmaktadır. UNESCO somut olmayan kültüre ait bilgi ve deneyimlerin okule itiminin dı ında kalan yollarla do rudan ve dolaylı aktarıcılar ile ku aktan ku a a aktarılarak ya atılması hususuna dikkat çekmektedir.

Günümüzde kültür, ba lı ba ına bir turistik ürün niteli i ta ır hale gelmiştir. Bu durumun olumu, turistlerin kendi kültürlerinin dı ında farklı bir kültürü deneyimleme taleplerinin gitgide artması ile yakından iliklidir. Turistlerin ziyaret ettikleri destinasyonun kendine has kültürel uygulamaları hakkında bilgi edinmesi, bu uygulamalar ile ilgili gözlemler yapması sonucunda bir deneyim elde etmesi turistlerin en önemli beklentilerindedir. Turizm sektöründe bu beklentileri karşılayabilecek konumda bulunan turist rehberleri kültür merakı ile rehberli tura katılan turistlere bilgi birikimleri ile gerekli aktarımları yapmakla yükümlü kişilerdir.

“Ya ayan kültür” olarak da nitelendirilen somut olmayan kültürel de erler ya atıldıa varlı nı sürdürebilmektedir. Turist rehberlerinin, tur kapsamında gidilen destinasyonda var olan kültürel de erler ile ilgili yaptı ı anlatımlar ve aracı oldu u deneyimler turistler tarafından tur sonrasında ba ka ki iler ile payla ılmaktadır. Bilgi aktarımı vasıtasıyla somut olmayan kültürel mirasa ait  eleri tanıtan turist rehberleri bu de erler ile ilgili turistlerde bir farkındalık olu turmakta ve bu unsurların bilinirli ini arttırmaktadır. Dolayısıyla turist rehberleri somut olmayan kültürel mirasın “dolaylı aktarıcıları” olarak koruma sürecine katkıda bulunmaktadır. Bu alı mada rehberli tura katılmı turistlerin rehberlerin somut olmayan kültürel miras ile ilgili turist deneyimleri incelenerek turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasın korunması sürecine katkısı ortaya konulmaya çalı ılmı tır.

1.1. Ara tırma Problemi

Turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri rollere yönelik hangi turist algılarının olu tu u ara tırma problemini olu turmaktadır.

1.2. Ara tırmanın Amacı

Somit olmayan kültürel mirasa yönelik bilgi, gözlem ve deneyim eksikli ini giderme açısından kültür turları ve bu turlara liderlik eden turist rehberleri anahtar bir rol üstlenmektedir. Turistlerin ziyaret edilen destinasyonun farklı kültürel yönlerinin aktarılmasını talep etti i d ünüldü nde turist rehberleri için somut olmayan kültürel mirasa ait de erler vazgeçilmez kaynaklardır.

Bu ba lamda ara tırmanın temel amacı turizm sktrnn önemli bir parçasını olu turan turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri rollere yönelik turist algılarını ortaya koymaktır. Anket formunda yer alan her ifadenin frekans ve yüzde da ılımları, aritmetik ortalama ve standart sapma de erleri belirlenerek, anket formunun üçüncü bölümünde yer alan

ifadeler faktör analizine tabi tutulmuş ve ortaya çıkan faktörler sonucunda oluşturulan hipotezler Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis H testi ile sınanmıştır.

1.3. Ara tırmanın Önemi

Somut ve somut olmayan kültürel değerler, kültür turizmi sayesinde turistik ürün haline alarak geleneksel kültürün tekrar canlandırılması ve yerel halkın kültürel değerlerine sahip çıkması durumu gerçekleşmekte bu yolla kültürün korunması sağlanmaktadır (Uygur ve Baykan, 2007). Kültürün turistik bir ürün olarak pazarlanması kültür turlarına liderlik eden turist rehberleri mesleklerinin gereği olarak kültürü aktaran ve tanıtan kişiler olarak hizmet vermektedir. Dolayısıyla turist rehberleri üstlendikleri kültürel misyon sebebiyle kültürel mirasın turistik bir ürün olarak sürdürülebilirliği için önemli bir yere sahiptir.

Somut olmayan kültürel miras değerleri ulusların kültürel kimliğini yansıtan ve yaşatıldıkça varlığını sürdürebilen kültürel unsurlardır. Kültürel zenginliğin önemli göstergeleri olan somut olmayan kültürel değerler ile ilgili bilgilerin aktarılması hususunda kültürün yaşatılabilmesi açısından önem arz etmektedir. Varlığından haberdar olunmayan “nedeni” ve “nasılı” bilinmeyen kültürel varlıklara yönelik koruma bilincinin oluşması pek mümkün değildir. Bu bağlamda turistleri ziyaret ettikleri bölgenin kültürü hakkında bilgilendiren turist rehberleri maddi kültürün etrafında oluşturulan somut olmayan kültürel uygulamalar olan somut olmayan kültürel miras unsurlarından anlatımlarında faydalanmakta ve bu değerlerin bilinirliğini arttırmaktadır.

1.4. Ara tırmanın Varsayımları ve Hipotezleri

Ara tırma kapsamında gerçekleştirilen ankete katılım gösteren turistlerin anket formunda yer alan soruları doğru anlayarak cevaplandırdığı varsayılmıştır. Ankete katılan turistlerin katıldıkları rehberli turlarda yaşadıkları deneyimleri göz önünde bulundurarak yanıtlamalarda bulunduğu varsayılmıştır.

Ara tırmanın hipotezleri unlardır:

- *H1*: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H2*: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H3*: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H4*: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları ya gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H5*: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları ya gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H6*: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları ya gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H7*: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H8*: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H9*: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

- *H10:* Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları e itim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H11:* Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları e itim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H12:* Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları e itim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H13:* Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları mesleklerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H14:* Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları mesleklerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H15:* Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları mesleklerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

1.5. Ara tırmanın Sınırlılıkları

Çalı manın alan yazın kısmı konu ile ilgili eri ilebilen alan yazın ile sınırlıdır. Somut olmayan kültürel de erlerin korunabilmesi toplumsal kültüre yönelik aidiyet ta ıyan bireylerle sa lanabilmektedir. Bu nedenle Turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri roller ve bu rollere ili kin turist algılarını ortaya koyma amacıyla gerçekte tirilen çalı manın ara tırma kısmı rehberli tura katılmı yerli turistler ile sınırlandırılmı tır. Rehberli turlara katılan yerli turistler ile ilgili sayısal bir veri bulunmamaktadır. Ancak, Türkiye statistik Kurumu hane halkı yurt içi turizm istatistikleri verilerine göre 2014 yılında yurtiçinde 70 milyon 898 bin seyahat gerçekte ti i bilinmektedir (TUIK, 2014).

Hiçbir örneklemin ana kütle ile aynı nitelikleri taşıması beklenemez. Bu nedenle sosyal bilimlerde seçilen örneklem yoluyla yapılan analizler ve elde edilen bulgular birebir ana kütle ile aynı özellikler taşıyamaz. Bu husus diğer bir sınırlılık olarak belirtilebilir.

2. LG L ALAN YAZIN

2.1. Kültürün Kavramsal Analizi

Kültür kelimesinin ilk kullanımlarının tarım ile ilgili oldu u bilinmektedir. Dilbilimciler “kültür” sözcü nn Latince’ de daha çok toprak kültürü anlamında kullanılan “*edere-cultura*” sözcü nden türedi ini savunmaktadırlar (Mejuyev, 1987: 22). Latince korumak, ikamet etmek ve yeti tirmek gibi anlamları olan “*colere*” kök sözcü nden meydana gelen “*cultura*” kelimesinin kavramın kökeni oldu unu bilinmektedir (Williams, 2005: 107). 18. yüzyıl sonlarında ise insanın zihinsel kapasitesinin yarattı ı bir de er olarak kullanılmaya ba lanan kavramın 1843 yılında Gustav Klemn’in “*nsanlı ın Genel Kültür Tarihi*” adlı kitabında insan toplulu unun yetenek ve becerileri, sanatlar ve gelenekleri olarak birlikte ya ama tarzı ekinde anlam kazandı ı gözlemlenmektedir (Uygur ve Baykan, aktaran elik ve Türker, 2012: 88). Kültür kavramında tarihsel geli im süreci içerisinde gözlenen en belirgin de i im ise kavramın somut içerikli kullanımının zamanla insanın d nce geli imine paralel bir soyut içerik kazanmasıdır (O uz, 2011: 137).

Kültürün bir toplumun sahip oldu u maddi ve manevi de erlerden olu an bir bütün oldu unu söyleyen bilim insanları, aynı zamanda kültürün toplumda mevcut her tür bilgi, ilgi, alı kanlık, de er yargıları, genel tutumlar, görü d nce ve tüm davranı biçimleriyle bir bütün oldu unu savunmaktadırlar (Turhan, 1994: 25). Kültür, sosyal hayat süreci içinde toplumun çevresiyle mücadele ve birlikte ya amaktan kaynaklanan sorunların çözümü sırasında  renilmi , topluma niteliklerini veren ve toplumlar arası farklılık gösteren i levselli i nedeniyle yeni katılan üyelere aktarılmak istenen beceri, deneyim, alı kanlık, yöntem, gelenek, görenek, de er ve inançların tümüdür (Seyyar, 2003: 275). Bilgiyi, sanatı, ahlakı, örf ve adetleri, insanın içinde ya adı ı toplumdan kazandı ı bütün yetenek ve alı kanlıkları kapsayan, atalardan miras kalan maddi-manevi de erler bütünü olan kültür, millet kavramının temellerinden biridir (Kafeso lu, 1992: 15). Kültür her

toplumsal ö ede yansımaları bulan dokudur (Artun, 2002: 6). Kısaca kültür, ku aklar boyunca toplumun edindi i ya am bilgisinin birikmesiyle ortaya çıkan ve aynı zamanda bu ya antının süre gitmesine yardımcı olan üründür (Avcıkurt, 2009: 108). Kültür yalnızca müzeleri, galerileri, gösteri ve sahne sanatlarını, ören yerlerini yani somut kültürel mirası de il, somut olmayan kültürel mirası daha do rusu ya am biçimini de kapsamaktadır (Pekin, 2011: 150).

Kültürün amacı, do du unda yalnızca do al bir tepki ve yetenek biçiminde olan insan aklını geli tirmektir (Karaka , 2002: 173). Kültür belirli bir grup insanı karakterize eden, geni ölçüde payla ılan inançları, gelenekleri, de erleri ve beklentileri kapsamaktadır ve sosyal birimin, de erlerin ve inançların e sizli ini belirlemektedir (Pizam ve Jeong,1996: 277). Kültür de i meyen anlamlar bütünü de ildir; zamana, siyasal, sosyal ve ekonomik yapıdaki geli melere ba lı olarak de iikli e u rayabilen bir yapıya sahiptir (Mahiro ulları, 2010:1279).

2.1.1. Kültür Turizmi

Birle mi Milletler Dünya Turizm Örgütü kültür turizmi kavramını; festivaller, gösteri sanatları, kültürel etkinlikler, ara tırma turları, ören yerleri ve anıtsal yapılara yönelik ziyaretler gibi kültürel niyetler ile motive olan ki ilerin akımını temsil eden bir olgu olarak tanımlamaktadır. Kültürel turizm aynı zamanda yerel halkın ya am biçimini, yerel bölgeyi ve bunları olu turan kimlik ve karakteristik ö elerden keyif almak ile ilgilidir (UNWTO, 2004). Kültür turizmi, insanların kültürel açıdan zengin yöreleri görmek, gittikçe kaybolan ya am biçimlerini ö renmek ve izlemek, kültürel de erleri bir anı olarak korumak amacıyla yaptıkları gezilerle ilgili turizm çe ididir (Avcıkurt, 2009: 18). Ça da ve geçmi kültürlere ait somut ve somut olmayan de erlerle ilgili olarak, onları görme, haklarında bilgi ve deneyim edinmek amacıyla gerçekte en kültür turizmi ilgili ürün ve hizmetlerin satın alınmasına ba lı olarak do rudan ve dolaylı faaliyetlerden olu an bir turizm olgusudur (Gülcan, 2010: 102).

Kültür kavramının barındırdı u özellikler sebebiyle, birçok turist, toplumlara ait kültürleri tanıma iste i içinde seyahat etmektedir. Turistlerin farklı

kültürleri görüp tanımak için yaptıkları seyahat ve konaklamalar “kültür turizmi” olarak adlandırılmaktadır (Uygur ve Baykan, 2007: 33). Turizm açısından bakıldığında kültür, turistik ürüne dönüşebilen potansiyel bir kaynaktır (Dinçer ve Ertural, 2000: 70). Fransız ihtilalinden sonra meydana gelen halkçılık hareketi nedeniyle insanlar kendi yerel ve milli değerlerinin farkına varıp bu değerleri sahiplenirken, aynı zamanda uygarlık katkılarını aramaya ve kültür ürünlerini pazarlamaya yönelmişlerdir (Erginer, 2002: 139).

Bir bölgenin doğal ve kültürel mirası ile turizm arasındaki ilişki kritik öneme sahiptir. Turizm farkındalık yaratıp, direkt ve dolaylı yoldan destek oluşturularak doğal ve kültürel mirasın korunmasında kilit rol oynayabilmektedir. Diğer yandan doğal ve kültürel mirasın niteliği birçok bölgede turizm yoluyla ekonomik refahı oluşturularak yerel toplumun yaşam kalitesine ve turist deneyimine katkı sağlar (Europe Comission, 2007: 14). Kültür turizminin, kitlesel hareketlerin neden olduğu kültürel deformasyonları önlemeyi amaçlayan bir turizm biçimi olduğunu söylemek mümkündür (Kozak ve Bahçe, 2012: 152). Kültür turizmi “gelir sağlayıcı etkisinin yanı sıra kültürel değerlerin korunması açısından da üzerinde durulan bir turizm ekli”dir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 189).

Kültür turizminin özelliklerini Pekin (2011: 152) şöyle sıralamaktadır:

- Kültür turizmi ekonomik anlamda nadir, az bulunan bir üründür. Bu nedenle kültür turizmi ekonomideki “mukayeseli üstünlükler” niteliğine sahiptir.
- Bu “mukayeseli üstünlük” Türkiye’nin sahip olduğu özel ve özgün kültürel çeşitlilik, tarihsel derinlik, “biricik” olma durumu ile doğal ve kültürel mirasın coğrafik yaygınlığından dolayı benzerlerinden de üstündür.
- Arz açısından nadir ürünlerden olan kültür gezileri birçok turist açısından “olmazsa olmaz” olarak görülmektedir. Terör olayları, savaş, çok amaçlı politik tavır almalar gibi bazı konular dışında turizmin diğer türlerine göre daha istikrarlı bir talebe sahiptir.

- Kültür turizmine katılanların toplumsal statüsü ortalama kitle turizmi m terilerine göre daha yüksektir.
- Kültür gezilerine katılan gezginler daha e itimli, daha meraklı, daha ilgili, daha zgr, acelesi olmayan, gitti i yerde daha fazla zaman ve para harcayabilen, kültürel ve sanatsal etkinliklere daha duyarlı, gitti i ülkenin günlük ya amını tanımaya arzulu, do aya, çevreye, gidilen bölgenin kültürüne ve geleneklerine daha saygılı, yre insanını tanımaya istekli, gruplar içinde seyahat edebilen ki ilerdir.
- Kültür gezginleri kültür sanayileri ürünlerinin çok önemli alıcılarıdır.
- Kültür turizmi geli mekte olan sanal ortamdan ve global sermaye hareketlerinden Gne -deniz-kum turizmine göre çok daha az etkilenmektedir.
- Kültür turizmi turistik gelirlerin ülkesel düzeyde daha geni alanlara yayılmasında, bölge halklarının turizmden daha geni oranda pay almasına ve bölgelerin kültür düzeylerinin yükselmesine yöneliktir.
- Kültür turizmi turistik etkinli i 12 aya yayma potansiyeline sahiptir.
- Kültür turizmi çevreye, tarihsel ve kültürel mirasa kar ı daha duyarlıdır.
- Kültür turizminin bir di er ana hedefi de o ülkede ya ayanlardır. Dolayısıyla kültür turizmi i turizmi geli tirmek zorunda olan ana turizm bile enidir.
- yi yönetildi i takdirde kültür turizminin tükenme, tüketilme zaafı yoktur.
- Kültür turizmi, turizmde var olmanın artıdır.
- Kültür turizmi güne -deniz-kum turizminin olumsuzluklarına, dezavantajlarına çözüm üretmektedir.

Kültür, milli kimli in ve kültürel e itlili in geli iminde ve sürdürülebilmesinde yararlanılan, turistlerin biro unun da de er verdi i önemli bir kaynak rolündedir (Georgiev ve Terziyska, 2013: 1280). Miras turizmi olarak da adlandırılan kültür

turizmi, gerek yerel halkın gerekse de turistlerin, bölgenin tarihi ve kültürü hakkında bilgi sahibi olmaları konusunda oldukça önemli bir rol oynamaktadır (Huh, 2002: 8). Kültür turizmi, yerel halkın kendi kültürü hakkında bilinçlenmesini ve kültürüne sahip çıkmasını öngörmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 153). Kültür turizmi ekonomik kalkınmaya, bölgesel çeşitliliğe, sürdürülebilir gelişmeye, barışa, dikey kültürler arasındaki anlayışın gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Pekin, 2011: 159).

Turistler, eski medeniyetlerin ya da kültürlerin izlerini görmenin yanı sıra kendi kültürleri dışındaki yerel kültürlerle de ilgi duymaya başlamışlardır. Doğal kaynaklarına bağlı kalmadan turizmi tüm yıla yaymak, turizme bir dinamizm kazandırmak, ülke kültürünü yerli ve yabancılara tanıtmak, korumak, geçmişe ve geleceğe sahip çıkmak için kültürel turizmin geliştirilmesi önemli bir avantaj sağlamaktadır (Emekli, 2006: 54).

Mckercher ve Du Cros (2002) beş tip kültür turisti belirlemiştir:

- *Amaçlı (istekli) kültür turisti:* Kültür turizmi destinasyonu ziyaret etmesinde temel harekete geçirici unsurdur ve kişi fazlaca kültürel deneyime sahiptir.
- *Gezip gören kültür turisti:* Bu tip turistte de kültür turizmi destinasyonu ziyaret etmede temel güdü unsuru olmasına rağmen bireyin kültürel deneyimi sıvı ve yüzeyseldir.
- *Bilmeden keşfeden kültür turisti:* Kültür turizmi amaçlı seyahat etmeyen ancak katılımı sonrası derin bir kültürel turizm deneyimi yaşayan bireydir.
- *Sıradan kültür turisti:* Kültür turizmi bir destinasyonu ziyaret etmesinde zayıf bir tetikleyici unsurdur ve sonucunda edinilen deneyim üstünlüktür.
- *Tesadüfî kültür turisti:* Bu tip turistler kültürel sebeplerle seyahat etmezler ancak yine de bazı aktivitelere katılırlar ve yüzeysel deneyimler edinirler.

2.1.2. Kültürel Miras

“nsanlı ın bütün zaman dilimleri içinde ya adı ı, biriktirdi i, geli tirdi i, zenginle tirip süreklili ini sa ladı ı, kendinden sonrakilere aktardı ı veriler bütünü” kültürel miras olarak adlandırılmaktadır (Artun, 2008: 454). Kültürel miras, geçmi nesillerden miras kalan, hem bireysel hem de toplumsal olarak anlam yüklendi i için korunması gerekli olan, insan ileti iminin ve davranı ının eserleri ve ifadeleri olarak tanımlanmaktadır (Hereduc, 2005: 12).

Kültürel miras, “farklı dönemlerde ya ayan topluluklar ve onların sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal ya amlarıyla ilgili en somut bilgileri veren” temel bilgi kayna ı niteli indedir (Madran ve Özgönül, 2005: 73). Kültürel mirası önemli kılan unsur toplumun ona verdi i de erdir. Kültürel mirasa ili kin de erler insanlık tarihine ı ık tutmakla birlikte insanın yaratıcılı ını da vurgulamakta oldu undan ilgi yaratır ve kullanılır (Pearson ve Sullivan, 1995: 33). Kültürün ortaya kondu u eserler, kendinden sonraki nesillere, ortaya çıktıkları tarihleri gösteren tanıklardır ve toplumları birbirinden farklı kılan kültür farklılıklarının korunması bir anlamda insanlık tarihinin korunması anlamına gelmektedir (Akay, 2006: 41). Kültürel çe itlili in korunması, kültürlerarası farklılıklara kar ı sevgi ve saygı tutumlarının geli tirilmesi dünya barı ının da önemli gereklerinden biridir.

Kültürün varolu unun sa lamla tırılabilmesinin tek yolu kültürün aktarım yoluyla süreklilik kazanmasıdır. Kültürü kıymetli kılan, bu süreklilik ve aktarım yoluyla mevcudiyetini korumasıdır. Kültürün nesiller arası aktarımı, onu miras olarak adlandırmaya sebep olmaktadır (Çakır, 2010: 34). Kültür aktarımı yapılan bireyler ise etkisinde kaldıkları uygulamaları devam ettirme çabasına girmektedirler. Kültürel uygulamaların devamlılı ını sa layan bu süreç bireyden topluma uzanan bir özümseme sürecidir. Bu aktarım sürecinde kültürün yapısında de i meler de meydana gelebilmektedir.

Tablo 1. Kültürel Mirasın Sınıflandırılması

KÜLTÜREL MİRAS		
SOMUT KÜLTÜREL MİRAS		SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS
Taınmaz Kültürel Miras	Tanınır Kültürel Miras	Müzik
Mimari Eserler	Resimler	Halk Dansları
Anıtlar	Heykeller	Tiyatro
Arkeolojik Sitler	Kütüphane Eserleri	Edebiyat
Tarihi Merkezler	Arşivler	Sözlü Gelenekler
Bina Grupları	Takılar ve Süs Eşyaları	Törenler, Ritüeller
Kültürel Manzaralar	Eski Paralar	Gelenekler
Tarihi Parklar, Bahçeler	Günlük Eşyalar	Görenekler
Kanallar, Köprüler,	Müzik Aletleri	El sanatları Geleneği
Yel Değirmenleri vb.	Fotoğraflar vb.	Geleneksel Oyunlar vb.

Kaynak:Aslan, Z., Ardemagni, M. (2006). Introducing young people to the protection of heritage sites and historic sites.http://www.iccrom.org/ifrcdn/pdf/ICCROM_09_ManualSchoolTeachers_en.pdf s.9'dan düzenlenmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde, somut kültürel mirasın taınmaz ve tanınır kültürel miras olarak iki dalda ele alınmakta olduğu görülmektedir. Somut kültürel mirasın daha çok kültürün maddi unsurlarını içerirken somut olmayan kültürel mirasın ise “yaratıcılık” ve “yetenek” unsurları barındırıyor söylenebilir. Somut olmayan kültürel miras kapsamında yer alan değerlerin ise “halk yaratmaları” olarak nitelendirilebilecek bir yapıda olduğu dikkat çekmektedir.

Kutin (2007: 136) kültürel mirasın geli en kapsamını üç maddede öyle açıklamaktadır;

- Kültürel mirasın kapsamı kültürel sit alanlarının dı ında geleneksel tarım uygulamaları, sosyal etkinlikler ve gelenekler, yerel mutfak, geleneksel zanaatlar vb. di er de erleri içerecek ekilde geli mektedir.
- Kültürel mirasın bölgesel kapsamı tarihi kasabalar, kültürel manzara ve yerel, ulusal, kıtasal ve hatta kıtalararası kültür güzergâhlarını içeren yüksek bir seviyeye do ru geli mektedir.
- Kültürel miras yalnızca korunması gereken manevi bir de er de il aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmada kullanılabilen özgün bir kaynaktır ve bunu ba arabilmede temel araç kültür turizmidir.

2.1.3. Somut Kültürel Miras

Somut kültürel miras, tarihi kentler, binalar, arkeolojik sitler, kültürel alanlar ve kültürel objeler ya da ta ınabilir kültürel varlıklar gibi maddi kültürel de erlerin tamamını kapsamaktadır. Somut kültürel miras varlıkları bir ok ucu kadar küçük bir varlıktan kent gibi geni bir varlı a kadar çok çe itlidir (McKercher ve du Cros, 2002: 68). Kültürün maddi boyutuna ait de erlerin korunma süreci manevi kültür unsurlarına göre daha basittir. Bu durum somut kültürel mirasın onarılma, yenilenme ve uyarlanma süreçlerine olumlu etki etmektedir.

Somut kültür miras içinde yer alan bir yapı, kendi etrafında olu an ya am dinamikleri ile de erlendirildi inde daha bütüncül bir anlam kazanmaktadır. Bu nedenle ne maddi kültürü, etrafında olu an ritüellerden, pratiklerden, anlatma biçimlerinden, ne de somut olmayan kültürel mirası maddi ba lamından soyutlayarak tam olarak kavramak mümkündür (Basat, 2013: 62). Somut ve somut

olmayan kültürel miras birlikte; ait olma, düzen ve süreklilik duygusuna ve dünya üzerindeki varlığına anlam katmaktadır(Smith, Messenger ve Soderland, 2010: 15).

2.1.4. Somut Olmayan Kültürel Miras

“Somut olmayan kültürel miras” terimi, “somut kültürel miras” çalışmalarının doğal bir sonucu olarak kısa adı UNESCO'nun “kültür varlıklarının korunması” için yürüttüğü programlar sırasında doğmuştur (Öz, 2013: 59). UNESCO tarafından 17 Ekim 2003 tarihinde kabul edilen ve Türkiye'nin ise 27 Mart 2006 tarihinde resmen taraf olduğu Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin “Tanımlar” başlıklı ikinci maddesinde somut olmayan kültürel miras, “toplulukların, grupların ve bazı durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar” olarak tanımlanmaktadır. Sözleşmeye taraf olan devletlerin, somut olmayan kültürel mirasın korunması etkinlikleri çerçevesinde toplulukların, grupların ve gerekli durumlarda bu mirası yaratan, sürdüren, nakleden bireylerin mümkün olan en geniş biçimde katılımlarını sağlaması ve bunların yönetime etkin olarak iştiraklerini gerçekleştirmesi başarının anahtarı olarak görülmektedir (Öz, 2008: 45).

“Somut olmayan kültür” ifadesi kültürün somut olan maddi ve teknolojik yanının dışında kalanları; sözel (geleneksel sözlü yaratmalar), dilsel (geleneksel müziksel yaratmalar), görsel (geleneksel müzikli ve müziksiz oyunlar), uygulama ve inanmaları (geleneksel inanmalar ile ilgili uygulamalar) kapsamaktadır (Köklükaya, 2013: 130). Sözleşmede ayrıca “insan” kavramının ön plana çıkarılmasıyla kültürel mirasın korunmasında; “kültürel mirası üreten ustalar”, “kültürel mirası taşıyan ve aktaran bireyler” ve “kültürel mirasların aktarıldığı mekânlar” hususlarına özel bir önem atfedilmesi ve “yatarak koruma” yöntemi benimsenmiştir (Ekici ve Fedakâr, 2013: 51). “Somut olmayan” ifadesinin İngilizcedeki karşılığı “intangible” kelimesidir. İngilizcede somut “tangible” kelimesiyle karşılanırken, soyut ise “abstract” kelimesi ile karşılanmaktadır. Bu noktada ortaya çıkan “intangible” kelimesi ise “somut olmayan”ı ifade etmektedir. Intangible kelimesinin dilimizde tam karşılığı olmadığı için “somut olmayan” ifadesiyle karşılanması doğrudur. Intangible

kelimesi “dokunulamayan”, “elle tutulamayan”, “maddi varlığı bulunmayan” gibi anlamları taşıyor, bu anlamların hepsini “somut olmayan” ifadesi ile karıştırmak mümkündür. Kelime bu şekilde dü ünlü ünde, “kulağa ve dile özgü ama elle tutulamayan” anlamında kullanılmaktadır. Halk yaratmalarının büyük bir bölümü de bu kapsama uymaktadır (Ekici, 2004a: 59).

Kültürün aktarılabildiği somut olmayan kültürel miras, toplumların ve duyarlı grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli bir biçimde yeniden yaratılmakta ve bu yolla kimlik ve devamlılık duygusu sağlamaktadır; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunmaktadır (unesco.org). Özü (2013) somut olmayan kültürel miras unsurlarının insanlığın ortak belleği olduğunu vurgulayarak bu ortak belleğin paylaşılması deneyimler sonucu tarihsel süreklilik içerisinde ortaya çıktığını ve bu birliğe insanlığın gelecekte de gereksinim duyacağını belirtmektedir.

Malların, hizmetlerin, paranın, teknolojinin, fikirlerin, bilginin, kültürün ve hakların hızlı ve sürekli bir biçimde sınır ötesine akması olarak tanımlanan küreselleşme (Eroğlu, 2002: 147) dünyanın sıkıması ve tek bir mekân olarak algılanmasının yanında batının gerek alt yapısal gerekse üst yapısal etkisini bütün dünyaya yayması olarak da tanımlanmaktadır (Duygulu, 2002: 113). Kültürlerin toplumdan topluma kıtadan kıtaya yayılmasına olumlu katkı sağlayan küreselleşme, yarattığı kitle kültürü ile de kültürleri tek-tiplemeye sürükleyen bir rol oynamaktadır (Özü, 2013: 65). Küreselleşmenin tek-tipleştirici etkileri sonucu yok edilmekte olan kültürel çeşitliliği ve kültürel mirası korumaya, kültürlerarası iletişim ve kutuplaşmanın yarattığı bir dünyada bu durumun yarattığı sıkıntıları aşmaya çalışan SOKÜM Sözleşmesi'nin “somut olmayan kültür” kavramı ve bu alanı tanımlayan yaklaşımı, koruma, yaşatma ve geliştirme amacı altında önemli fırsatlar yaratmaktadır (Kutlu, 2009: 15). UNESCO geliştirmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını dikkate alarak somut olmayan kültürel miras ile ilgili müzelerin ve turist güzergâhlarının oluşturulması, festival ve film gibi sanatsal aktivitelerin değerlendirilmesini de içeren kültür turizmi dâhilinde değerlendirilebilecek proje ve programları desteklemektedir (Kirshenblatt-Gimblett, 2004: 57).

2.2. Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları ve Turizm li kişi

2.2.1. Somut Olmayan Kültürel Mirası Olu turan Unsurlar

Somut olmayan kültürel mirası olu turan kültürel ö eler ve Türk kültür mirasının de erleri Tablo. 2' de verilmektedir. Tabloda yer alan geleneksel uygulamalar Türkiye'nin co rafi ve kültürel çe itlili inin göstergesidir.

Tablo 2. Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları Listesi

Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar	Gösteri Sanatları	Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve ö lenler	Do a ve Evrenle İgili Bilgi ve Uygulamalar	El Sanatları Gelene i
+Â ıklık Gelene i +Islık Dili +Köro lu Hikâye Anlatı gelene i +Mani Söyleme Gelene i +Nasreddin Hoca Fıkra Anlatı Gelene i	+Alevi Bekta i Ritüeli: Semah +Arguvan Türküleri +Â ık Oyunu +A uk ve Ma uk +Atma Türkü Gelene i +Bar +Barak Havaları +Bo az Havaları +Bozlak Havaları +Cezayir Havaları +Cirit	+Ahilik +Bahar Bayramı: Hidrellez/Aziz George Günü +Barana, Sıra Gecesi, Yaren vb. Geleneksel Sohbet Toplantıları +Çeyiz Gelene i +Çoban Bayramları: Koç Katımı, Saya, Döl Dökümü, Yünüm-Koyun Yüzdürme, +Erguvan Bayramı +Hamam	+Araba ı Gelene i +A ure Gelene i +Çi dem Pılavı +De irmen Kültürü +Di Hedi i Gelene i +Kahve Kültürü +Ölü Helvası Gelene i +Pekmez ve ıra Yapımı +Sarıkeçililer ve Yayla Göçü +Tören Ke ke i	+Ah ap Oymacılı ı +Bakırcılık Gelene i +Bastonculuk Gelene i +Bıçakçılık Gelene i +Cam Altı Resmi +Çalgı Yapımcılı ı +Çini Sanatı +Çömlekçilik Gelene i +Ebru Sanatı +Edirnekari Sanatı +Ehram Gelene i +Halı Dokuma Gelene i +Hat Sanatı +pek ve pekböcekçili i Kültürü +Kanaviçe leme Gelene i

	+Deve Oyunu	Kültürü	Gelene i	+Kati' Sanatı
	+Güre Gelene i	+Hayır Gelene i	+Ya mur Duası Törenleri	+Keçecilik Gelene i
	+Halay	+ mece		+Kilim Dokuma Gelene i
	+Horon	+Ka enlik	+Yaylacılık Gelene i	+Kispet Yapımcılığı
	+Hoyrat	+Kına Gecesi	+Zeytin ve Zeytinya ı Kültürü	+Kündekari Sanatı
	+Karagöz	+Kırkpınar Ya ılı Güre Festivali		+Lületa ı İleme Sanatı
	+Kar ılama	+Kirvelik		+Minyatür Sanatı
	+Kız Kaçırma Oyunu	+Mayıs Yedisi		+Nazar Boncu u Gelene i
	+Köçeklik	+Mesir Macunu Festivali		+Oya Sanatı
	+Köse Oyunu	+Nevruz		+Saraçlık Gelene i
	+Kukla	+Ramazan Gelenekleri		+Sedef Kakma Sanatı
	+Macahel arklı Söyleme Gelene i	+Sabantoy ve Tepre		+Sepetçilik Gelene i
	+Meddahlık Gelene i	+ ivlilik Gelene i		+Talikacılık
	+Mevlevi Sema Töreni	+Taziye Gelene i		+Ta İlemcili i Gelene i
	+Okçuluk	+Yayla enlikleri		+Telkari Sanatı
	+Se menlik Gelene i			+Tezhip Sanatı
	+Sinsin Oyunu			+Üfleme Cam ve Beykoz İ Süsleme Sanatı
	+Topaç			+Yazmacılık Gelene i
	+Zeybeklik Gelene i			+Yemenicilik Gelene i
				+Yorgancılık Gelene i

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2014). Geçmi ten Günümüze Ya ayan Kültür Mirasımız, Türkiye Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanteri. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Birinci Baskı, Ankara: Özyurt Matbaacılık, s.14' den düzenlenmiştir.

Türk kültür mirasının önemli bölümünü oluşturan somut olmayan kültürel mirasa ait değerlerin gerek farklılık gerekse de çeşitlilik açısından oldukça zengin bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

2.2.1.1. Sözlü ifadeler ve Gelenekler

Sözlü gelene i olu turan destanlar, atasözleri, türküler, fıkralar, a itlar, maniler mü terek ya antının, ortak aklın ifadeleridir. E itici ve olgunla tırıcı bir içeri e sahip oldu undan sözlü gelenek unsurlarına yalnızca bir e lence ve ho vakit geçirme unsuru olarak da bakmamak gerekmektedir. Sözlü ifadeler ve gelenekler bir toplumun gözlemlerini, ya antılarını, tecrübelerini yansıttı ndan toplumun dünya algısını, zihniyet yapısını bir bireyden di erine aktarmaktadır (Tadelen, 2013: 1285). Bir toplumu di erlerinden farklı kılan önemli ö elerden olan sözlü ifadeler ve gelenekler e itici unsurlar barındırması bakımından önemli kaynaklardır. Batca ve Fulga (2002) kültürel geleneklerin geçmi in devamı oldu u kadar gelece e do ru bir yansıma oldu unu ve insanlık tarihinin sürekli inin temel bile eni oldu unu vurgulamaktadır.

Bireyleri, grupları, toplulukları, ulusları içeren sosyal de erler, normlar, tutum ve davranı lar sistemi “kültürel kimlik” olarak tanımlanmaktadır (Batca ve Fulga, 2002: 64). Kültürel kimli i meydana getiren önemli unsurlardan biri olarak sözlü ifadeler ve gelenekler geçmi ten bu güne toplumların davranı ve ya am biçimlerine etki etmektedir. Bütün sözlü kültürler için geçerli olan husus sözlü tarzda ekillenen dü ünçe geli tikçe hazır deyi leri ince bir ustalıkla kullanılması gerçe idir (Ong, 1995: 50). Sözlü deyi lerin yerinde kullanılması ise bu ifadelerin do ru anlamda kullanımının sürdürülebilmesi bakımından önem arz etmektedir.

Gelenekler toplumun içinde bulundu u co rafyadan esinlenerek ekil almaktadır. Bölge insanının günlük hayatında sıkça etkile imde bulundu u maddi ve manevi ö elerden beslenerek uzun yıllar içerisinde olu an gelenekler toplumun kültürel zenginli ini yansıtan uygulamalardır. Günümüzde sözlü ifadelerin ve geleneklerin ya atılması konusu kültürel de erlerin önemli birer ürün haline gelmesinin yanı sıra ülkelerin, bölgelerin, yörelerin kendilerini anlatma ve tanıtmada bir araç olarak kullanmaları nedeniyle önem kazanmı tır.

2.2.1.2. Gösteri Sanatları

Kültürlerin özgünlüğünü pekiştiren gösteri sanatları ile ilgili kategoriler arasında da yer almaktadır.

2.2.1.2.1 Halk Oyunları

Toplumsal konulara dilinde ne yazık ki halk oyunları ve folklor aynı anlamda kullanılmaktadır. Oysaki bu yanlış bir tabirdir. Halk oyunları, folklorun içinde yer alan halk mimarisi, halk tiyatrosu, halk müziği gibi folklorun kültürel bir ögesidir. Müzikli veya müziksiz belli bir ritme dayalı, bedensel olarak ortaya konan forma "oyun" denir. Halk oyunları ise bir ulusun duygu ve düşüncelerine dayalı, hareketin, ritmin, müziğin ve kostümün bütünüdür. Türkiye'de yaklaşık üç bin halk oyunu çeşidi bulunmaktadır (MEGEP, 2007: 3)

Halk oyunları, oyun ve estetik ilgisini en iyi boyutlarda yansıtan oyun türlerinden bir tanesidir. Coşku ve devinim halindeki insan bedeninin güzelliği, en iyi ifadesini halk oyunlarında bulmaktadır. Halk oyunları estetik algılamının önemli öğeleri olan ezgi ve ritim ile doludur. Toplumsal yaşamda izlenim öğeleri olan çeşitli töre ve törenlere katılanlar, coşku, sevinç ve paylaşımı halk oyunları aracılığıyla yansıtmaktadır. Toplumsal yaşamın her döneminde farklı bir biçimde insanların yaşamında yer alan halk oyunları, toplumsal bütünlüğü sağlamaya katkıda bulunmaktadır (Sümbül, 1997: 2-3).

Halk oyunları kullanılan ritim, yöresel kıyafetler, hareket kalıpları ve uygulanma şekilleri bakımından yöreden yöreye farklılık göstermektedir. Sevinç, hüznün ve özlemi dile getirmede halk oyunları binlerce yıldır bir araç olarak kullanılmakta ve toplumların yaşam biçimleri hakkında detaylar barındıran kültürel öğeler olarak dikkat çekmektedir.

2.2.1.2.2 Orta Oyunu

Seyircinin ortasında oynanan, tuluata (do açlama) dayanan, müzik, dans, taklit gibi unsurlardan da yararlanan bir geleneksel halk tiyatrosu örneğidir. Orta oyununda tipler genellikle eksen kiler, zenneler, ıve farklılı ı gösteren tipler, kusurlu tipler, kabadayılar, e lendiriciler ve ola anüstü varlıklar biçiminde sınıflandırılmaktadır. Oyunun konusu ne olursa olsun, bu karakterler kendilerine özgü tavırlarını sergilemektedirler (Konur, 1995: 47-50).

Orta oyunu, Türk toplumunun yüzyıllardan beri ki ilik verdi i bir halk tiyatrosu türüdür. Kendi özelliklerimizden ye ermi olan bu tür, kendi toplumunu, çevresini ve sorunlarını yansıtmaktadır. Orta oyunu gelene i içinde asık yüzlü, iç ezici, duyguları gıcıklayan tek bir tragedya, dram ya da bu anlamda bir oyun yoktur. Orta Oyunu' nda güldürünün önemli bir toplumsal görevi vardır ve bu görev güldürü yoluyla do ruyu yanlı tan ayırmak, yapılacak ve yapılmayacak i leri göstermek, kötülü e, zorbalı a, haksızlı a kar ı halkı uyarmaktır (Nutku, 1970: 36).

2.2.1.2.3 Köy Seyirlik Oyunları

Köy seyirlik oyunları üreme, hasat, do anın canlanması ve ölümü gibi konulara dayanması dolayısıyla yılın belli zamanlarında oynanan oyunlardır. Bu oyunlar belirli bir takvime göre ortaya çıkmaktadır (Artun, 2004: 150).Türk halk tiyatrosunun bir türü olan bu oyunlarda gülmeyi yaratan temel unsur genellikle, abartılı hareketlerle yapılan, kavga, dövü gibi saldırılar veya taklit ya da benzetmeyle olu turulmaktadır. Söz konusu oyunlarda e lenceyi, ba ka bir ifadeyle gülmeyi yaratan temel unsur ise hareketlerdir. Köy Seyirlik Oyunlarındaki hareket komi inin taklit veya benzetme ya da abartılı ve saldırgan hareketlerle olu turuldu unu söylemek mümkündür. Bu oyunların ve oyunlardaki mizahi unsurların belirli bir yetenek veya özel bir çalı ma gerektirmeyen yapılar sergilemesi, Köy Seyirlik Oyunlarında oynayan ki ilerinde köy ahalisinden hevesli ve yetenekli ki iler olmasıyla açıklanmaktadır (Türkmen ve Fedakâr, 2009: 103-104).

2.2.1.2.4 Gölge Oyunu

Gölge oyunu bir perde üzerine aksettirilen tasvirlerle oynatılmaktadır. Patiskadan yapılmı olan Karagöz perdesine ayna denilmektedir. Perdenin arkasında pe tahtası ya da destgâh denilen bir raf bulunmaktadır. Bu rafın üzerine em'a denilen ı k konulmaktadır. ı k genellikle bir kaba konmu zeytinya ına daldırılmı enli bir pamuk fitilden veya mumdan elde edilmektedir. Tasvirler manda, dana ve deve derisinden yapılabilmektedir. Tasvirlerin boyları 30-40 cm arasında de i ir. De nekler ise 60 cm olup gürgen a acından yapılmaktadır. Karagöz oyunu hayali ya da hayalbaz denilen tek bir ki i tarafından oynatılmaktadır. Perdeyi hazırlayan, tasvirleri sırasına göre hayaliye veren ki iye ırak adı verilmektedir. Oyunda arkı ve türküleri okuyana yardak, def çalana deyrezden denilmektedir. Gölge oyunu özellikle ramazan aylarında kahvehanelerde, dü ünlerde ve enliklerde aranılan oyun olmu tur (O uz vd., 2008: 61).

2.2.1.2.5 Çocuk Oyunları

Çocuk oyunlarının ve oyuncaklarının özellikleri ya anılan çevreye paralel bir yapıdadır. Kırsal kesim ile ehir ve kasaba merkezlerindeki oyun ve oyuncaklar farklılık göstermektedir. Oyun, çocukta yaratıcılı ı peki tirir ve ki inin sosyalle mesin sa layarak olu acak ki ili e olumlu katkıda bulunmaktadır. Oyun oynayan çocuk dikkatini oynadı ı oyunda ve oyuncularda topladı ı için çocu un dikkatini toplayabilmesini sa lamakta, galibiyet halinde ba arının zevkini, yenilgi halinde ise yenilgiyi kabullenebilmesini ö retmektedir (Kurtulmu , 2014: 94).

2.2.1.3. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Ölenler

Standartla mı ve tekrarlanan sembolik davranı biçimi olan ritüel, bireysellikten öte grup bilincini ve birlikteli ini ortaya koyan duygusal bir kanal, yeni bilgi ve tecrübeler için bir rehber olarak geçmi i günümüze, günümüzü de gelece e ba layan bir ba dır (Lane aktaran Karaman, 2010: 229). Ritüeller katılımcılar için çıktılar olarak, öncelikle, grup dayanı ması ve grup üyeli i duygusunu sa lamaktadır. Ritüele katılanlarda olu an duygusal enerjile kendine güven, zevk, güç vb. duygusal hisler meydana gelmektedir. Ritüelin gerçekle tirilmesi sırasında kullanılan semboller, kelimeler, jest ve mimikler yoluyla kolektif birle im sa lanmaktadır (Karaman, 2010: 230).

Ritüeller, toplumsal statü ve rollerin de belirleyicisidir. Nitekim do um, evlenme ve ölüm gibi geçi /giri ritüelleri, farklı biçimlerde olmakla birlikte, bireyin bir toplumsal statüden bir ba ka statüye geçi ini simgeleyen ritüellerdir. Ki ilerin rol ve statü dönü ümleri sosyal yapıda de i iklikler meydana getirmektedir. Söz konusu sosyal yapıda meydana gelen de i ikliklerin mevcut yapıyla çatı an durumlar olu turmasının önüne ise ritüeller sayesinde geçilmektedir. Zira ritüeller sosyal yapıdaki bu tür dönü ümleri, çatı maları engelleyerek ya da ya anan dönü ümü me rula tırarak sa lamaktadır (Karaman, 2010: 232).

Ölen belirli bir amaçla düzenlenen e lencedir(tdk.gov.tr). Toplumsal birlikteli i geli tirerek anlamlandırılan ritüeller ve ölenler bir arada ya amanın sonucunda ortaya çıkmı tır. Bu uygulamalar; birlikte hareket etme, duyarlı olma, yardımla ma ve bir eyi anma gibi etkenler üzerinde ekillenen toplumsal uygulamalardır. çerdi i duyarlılık temaları nedeniyle bu etkinliklerin uygulanmaya devam etmesi toplumsal açıdan birlikteli i peki tirici bir etkide bulunması bakımından gereklidir. Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve ölenler mevsimsel geçi süreçlerini, tarımsal aktivitelerin takvimini ve bir insanın ya am evrelerini imgeleyerek göstermektedir. Bu ö eler bir toplumun dünya görü ü, kendi ya anmı lıkları ve tarihini algılayı ı ile yakın ili kilidir (unesco.org).

2.2.1.4. Do a ve Evren ile Igili Bilgi ve Pratikler

2.2.1.4.1. Halk Hekimli i

nsanın varolu uyla ya it olan halk hekimli i ve geleneksel uygulamalar, “kültür mührünün izlerini ta ıyan” ya ayan tarih olarak de erlendirilmektedir (Polat, 1995: 1). Halkın, hastalık nedenleri, belirtileri, süreleri konusundaki görü ve inanı larıyla hastalıkları geçirmek ve onları sa altmak için kullandıkları geleneksel, yöresel ilaçların, büyüsel ve geleneksel i lemlerin, uygulamaların tümü halk hekimli i ve eczacılı ı olarak adlandırılmaktadır (Çobano lu, 2009: 1063). Ki inin günlük ya amında birtakım maddî ve manevî etkilerden korunması; bedenî, zihnî ve ruhî birtakım özürlerinin, hastalıklarının, rahatsızlıklarının giderilmesi yönünde halk, çe itli inançlar ve uygulamalar geli tirmi tir. Her kültürel yapı, “hastalık sorununa” kendi kültürel de erleri, co rafî özellikleri/çevre gerçekleri çerçevesinde çözümler geli tirmi tir (Türkdo an, 1991: 168).

Halk hekimli inin amacı, kullandı ı maddi ve manevi araçlar yardımıyla, halkın sa lı ını korumak ve hasta kimseleri sa lıklarına kavu turmaktır (Acıpayamlı, 1989: 5). Tıp tarihindeki uygulamaları günümüzdeki kalıtları olan halk hekimli i sa lık ve hastalıklarla ilgili geleneksel inanç, tutum ve uygulamaların tümünü kapsamaktadır. Bugüne kadar yapılan ara tırmalar sonucunda halkın hastalıklardan korunmak ve onları tedavi edebilmek için do al, çevresindeki her türlü maddi ve manevi aracı kullandı ı saptanmı tır (Savran, 1998: 342).

Geleneksel halk hekimli i uygulamaları, binlerce yıl öncesi atalarımızın tabiat olaylarını, çevrelerini algılama, anlamlandırma ve etkisinde kaldıkları olay ve durumlara kar ı tepkide bulunma ve toplumsal ya am içindeki etkile imleri sonucu do mu tur. Geleneksel tedavi anlayı nda ya anılmı , birçok kere denenmi uygulamalar ve bu uygulamalar çevresinde geli mi inançlar etkili olmu tur (Sever, 2004: 96).

Bugün tıbbın geli ti ini, eski halk ilaçlarının kullanı nın azaldı nı dü ünsek bile, gelenek ve göreneklere ba lı kimseler, tecrübeli ya lı lardan ve artarlardan yararlanmaya devam etmektedirler. Ayrıca bilimsel hekimlik tıbbi folklorun en ileri a amasında ortaya çıkmı , bu geli irken tıp folkloru da geli mi tir. Bu nedenle halk bilgileri her geçen gün unutulmayıp aksine bu bilgilere daha yenileri ilave edilmi tir (Sucu, 1989: 211).

2.2.1.4.2. Geleneksel Yemek Kültürü

Mutfak kültürü kavramı beslenmeyi sa layan yemek, yiyecek, içecek türleri ve bunların hazırlanması, pi irilmesi, saklanması ve tüketilmesi sürecini; buna ba lı mekân ve ekipmanı, yeme-içme gelene i ile bu çerçevede geli en inanı ve uygulamalardan olu an bütünsel ve kendine özgü bir kültürel yapıyı anlatmaktadır (Kurtulmu , 2014: 152). Gıdaya ili kin halk bilgisi geleneksel inanmalardan, efsanelerden ve yiyecekler ile ilgili adetlerden olu makta ve kulaktan kula a yayılarak bir nesilden di erine aktarılmaktadır. Ya amı sürdürebilmenin yanında, yemek hem kültürel geleneklerde hem de dini seremonilerde simgesel bir rol oynamaktadır. Örne in, hala devam etmekle birlikte, bin yıldır pirinç birçok kültürde bereket ile ili kilendirilmekte ve yeni evli çiftlerin üzerine atılmaktadır (Dwyer ve Freitas, 2005: 289).

2.2.1.4.3. Halk inanı ları

Herhangi bir nesne ya da dü üncenin üphesiz biçimde kabul edilmesine “inanç” adı verilmektedir. Halk inanı ı tabiri ile ise halkın bilimsel temele dayanmayan bazı gerçek dı ı eyleri kastedilmektedir (halkkulturu.net). Halk inanı larının temelinde bazı faktörler yatmaktadır. Bu faktörler u ekilde sıralanabilir:

- Korkular
- Psikolojik faktörler
- Halk inanı ları ile ilgili olarak sürekli etraftan duyulan sözler

- Cin ve peri gibi görülemeyen varlıkların varlığı ve insanlara etkilerine olan inanç gibi faktörler halk inanışlarını şekillendirmiştir (halkkulturu.net).

2.2.1.5. El Sanatları

El sanatları insanın doğuştan beri tabii ihtiyaçlarına bağlı olarak ortaya çıkmıştır. İnsanlar ilk olarak örtünmek, korunmak ve beslenmek amacıyla el sanatlarının ilk örneklerini ortaya koymuşlardır. Daha sonra gelişen çevre ihtiyaçlarına göre değişimler gösteren el sanatları; ortaya çıktığı toplumun duygularını sanatsal becerilerini ve kültürel özelliklerini yansıtır hale gelerek geleneksel vasfını kazanmıştır ve binlerce yıllık tarih süzgecinden geçen çeşitli uygarlıkların kültür mirasıyla, kendi özelliklerini birleştirerek zengin bir mozaik oluşturmuştur. Bu açıdan bakıldığında el sanatlarımız nesiller arasında bir köprü vazifesi görmekte birlikte geçmişten geleceğe uzanan bir kültür hazinesi konumundadır (Hünerel ve Er, 2012: 180-181).

Bir el sanatı ürününün biçimlenişinde önceden yazılıp çizilen bir program ya da tasarım yoktur. Bununla birlikte önceden bilinen, bir bölümünde usta çırak, bir bölümünde aile içi eğitimle öğrenilen biçimlenmiş formlar ve desenler vardır. Bu nedenle yöresel pek çok el sanatı ürünü, kuşaklar boyu genel özelliklerini koruyarak tekrar tekrar üretilmektedirler (Öztürk, 2002: 305).

Somut olmayan kültürel mirasın diğer formlarında olduğu gibi, küreselleşen geleneksel el sanatlarının devamlılığında önemli engeller oluşturmuştur. Seri imalat, gerek çok uluslu şirketler gerekse de yerel üretim sektörlerinde olsun, günlük hayatta ihtiyaç duyulan ürünleri genelde el yapımı imalattan daha düşük fiyatta ve kısa sürede tedarik edebilmektedir. Birçok el sanatı zanaatkarı bu rekabet ortamına adapte olmakta zorlanmaktadır (unesco.org).

Sedef kakma, ebru, oya işleme, halı dokuma, telkâri, ahşap işçiliği ve daha pek çok Türk el sanatı sıralamak mümkündür. Her ne kadar yapılan işin sonucu elde edilen ürün somut olsa da yapım süreci nedeniyle bu unsurlar da somut olmayan

kültürel miras unsurları içerisinde de erlendirilmektedir. El sanatlarının özellikle turistler için hediyelik e ya olarak sunulması ülkemizin pek çok bölgesinde gözlemlenmektedir. Her ne kadar çok ba arılı hediyelik e ya uygulamaları mevcut olsa da maliyetlerin azaltılabilmesi için özellikle seri üretim ürünlerin el i çili i ürünlerin yerini almaya ba ladı ı da gözlemlenmektedir. El sanatlarını koruyabilmenin temel ko ulu, bu i çilikleri yapan insanlara ekonomik kazanç sa layabilmektir (Türker ve Çelik, 2012: 96).

2.2.2. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Gereklili i

Ça da koruma; de erlendirme, geli tirme, kullanma ve ekonomik fayda sa lama eylemlerini içermektedir (Dinçer ve Ertu ral, 2000: 72). Her millet kendini var eden ve ayakta tutan önemli unsurlar arasında yer alan gelenek, görenekler ve adetler gibi kültür unsurlarını bilmek ve korumak zorundadır (Ulusoy, 2011: 159). Kültür varlıklarının korunması, onarılması ve de erlendirilmesi milli kültürün canlı tutulması, toplum fertlerinin birle tirilmesi ve zengin tarihi çevrenin ya atılması için gereklidir (Karpuz, 1990: 405). Kültür kavramı aynı zamanda kendi içerisinde “koruma” kavramını da barındırmaktadır. Koruma bilincinin yerle tirilmesine katkı sa layacak faaliyetlerin ba nda; kültürel varlıklara sahip çıkmanın, insanın kendisine ve geçmi ine duydu u saygının bir ifadesi oldu u bilinmelidir (Önal, 2003: 27).

Kültürel mirası, geçmi in somut ve de i mez yapıları olarak algılamak mirasın temel ö eleri olan somut olmayan ö eler ve fiziksel olmayan kaynakların küçümsenmesine yol açmaktadır (Park, 2011: 521). Somut kültürün dura an yapısına kar ın somut olmayan kültürel miras unsurlarının de i ken bir yapı ta ıması ise kültür varlıklarının hem çe itlili i hem de de i im ve geli im süreçlerinin izlenebilirli i bakımından önem ta ımaktadır. Somut olmayan kültürel miraslar, ait oldu u toplumun ya ayı biçimini yansıtmaları nedeniyle topluma ekil veren ve ki isel kazanımlar sa layan bir yapıda bulundu undan yadsınamaz nitelikler ta ımaktadır.

Toplumdaki değişimlere özellikle de ekonomik, sosyal ve siyasal yapılarda meydana gelen değişimlere paralel olarak, somut olmayan kültürü oluşturan baskınlar ortadan kalkmakta ve bunun sonucunda bu mirası yaratan, yaşatan ve sürekli kılan kişi ve gruplar kaybolmaktadır. Bütün bunların neticesinde somut olmayan yaratımlar yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır (Ekici, 2004a: 60).

Kültürel mirasın somut unsurları onları meydana getiren “yaratıcı” kişilerden çok sonra bile varlığını sürdürebilirken somut olmayan kültürel mirasın kaderi ise onu oluşturan kişiler ile çok daha yakından ilgilidir ve bunun sebebi de aktarımın çoğu zaman sözlü olarak yapılmasıdır. Somut olmayan kültürel miras öğelerinin birçok küreselleşme, tek-tip (değişmeyen) politikalar, ödenek ve anlayış eksikliği nedeniyle tehlike altındadır (Georgiev ve Terziyska, 2013: 1281).

UNESCO somut olmayan kültürel mirası, artan küreselleşme karşısında kültürel çeşitliliği devam ettiren, kültürler arası diyalogun gelişmesine ve farklı yaşam tarzlarına karşı saygıyı teşvik eden önemli bir faktör olarak görmektedir. UNESCO kültürler arası etkileşimin sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesi, farklı kültürlerle yönelik hoşgörü ortamının sağlanması ve kültürel çeşitliliğin tanıtılıp korunmasının sağlanması kapsamında somut olmayan kültürel mirası oldukça önemsemektedir.

Bireyin doğulduğundan itibaren yaşadığı toplumun kültürüyle kültürleşmesi ve o topluma özgü masalları, efsaneleri, kültürel değer yargılarını, inanışlarını, yeme içme, giyim biçimlerini öğrenmesi önceleri doğal bir süreçti (Teke, 2013: 33). Somut olmayan kültürel miras önceleri folklor olarak tanımlanırken, günümüzde tehlike içerisinde olan “yaşayan” geleneklerin kültürel üretiminin tekrarının sağlanması için gerekli koşulların desteklenmesiyle sürdürülebilirliği arayan gelenekler olarak algılanmaktadır (Kirschenblatt-Gimblett, 2004: 53). Adına ister “folklor”, “sanat”, “bilgi”, “ortak bellek”, “paylaşılan deneyim” isterse “somut olmayan kültürel miras” denilsin insanolu, bu terimlerde ifadesini bulan birikimini tarihin her döneminde gelecek kuşaklara aktaramamanın kaygısını duymuştur (Ouz, 2013: 7). Küresel olgular tarafından hızla yok edilip tüketilen ve yeni kuşaklar tarafından sahip çıkılmayan bir miras, yok olmaya mahkûmdur (Ekici, 2004: 10).

UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ile uluslararası bir farkındalık yaratmaya çalıştığı somut olmayan kültürel miras tanımı altında toplanan unsurlar, aslında birkaç yüzyıl öncesine kadar "kendili inden" aktararak var olmaya devam eden ya da süreç içerisinde "kendili inden kaybolan" ürünlerdir (Teke, 2013: 33). Somut olmayan kültürel mirasın korunması nesne merkezli bir anlayışın aksine geleneksel önem verilmesi ile onu taşıyıcı, üretici ve usta kavramlarıyla nesneyi üreten veya bu nesneyi çeşitli alanlarda kullananlardan oluşmaktadır (Ekici ve Fedakâr, 2014: 41).

Somut olmayan kültürel miras, her düzeydeki bireylerin ve insan topluluklarının değerler ve ahlak standartları aracılığı ile dünyayı kavrayış şekillerini ifade etmelerine olanak veren bir dizi yapı ve sürekli olarak yeniden yaratılan yol ve yöntemlerden, bilgiden ve ifade yollarından oluşmaktadır. Somut olmayan kültürel mirasın çok boyutlu ifadesi bir yandan insanların ve insan topluluklarının kültürel kimliklerinin ana kaynaklarından bir kısmını oluştururken, öte yandan da tüm insanlığın paylaştığı ortak bir servettir. Bu mirasın kökleri yerel tarihlerin ve doğal çevrelerin derinliklerine uzanmakta ve diğer ögeleri yanı sıra, bir o kadar çeşitli dünya görünümünü yansıtan çok sayıda dilde ifade bulmaktadır. Kültürel çeşitliliğin korunması için gerekli temel unsurlardan biridir. (Artun, 2004: 148). Kültürel süreklilik bilincinin gerektirdiği her kuşağın bir önceki dönemden edindiği kültürel değer ve göstergeleri diğer kültürlerle etkileşime girerek ve var olana yenilerini ekleyerek gelecek kuşaklara aktarma sorumluluğudur (Ölçer, 2004: 89).

2.2.2. Turizmde Somut Olmayan Kültürel Miras

Letim-ulaşım araçlarında yaşanan gelişmeler ve küreselleşme insanların değişik kültürleri görme, öğrenme, tanıma merakını körüklemesi bu arzu kültürel turizmi doğurmuştur (Nuryanti, 1996: 255). Dolayısıyla insanlar eski medeniyetlerin ya da kültürlerin izlerini görmeyi yanı sıra kendi kültürleri dışındaki yerel kültürlerle de ilgi duymaya başlamışlardır (Emekli, 2007: 54).

Gerek yerli gerekse yabancı turistlerin farklı kültürel dokuya sahip olan yerleri görme iste i nedeniyle kültür turizmine özgün kültürel ö eler olarak hizmet eden somut olmayan kültürel miras de erleri ön plana çıkmaktadır. Yerel kültüre ait unsurlara yönelik olu an ve giderek artan ilgi ulusların hâlihazırda korumakla yükümlü oldukları somut olmayan kültürel miraslarına sahip çıkma çabalarını arttırmaktadır.

Estetik, manevi, simgesel de erler olarak somut olmayan kültürel mirasın turistlerin mirasın arka planını kavrayabilmesi ve de erlendirebilmesinin sa lanması ile yakın bir ba ı bulunmaktadır. Özellikle mirasın, ulusal kimli in etnik ve kültürel temsili ile yakından ilgili oldu u durumlarda bu ba daha kuvvetlidir (Park, 2011: 521). Turizm kültürel mirası korumada bir araç haline gelmi tir ve bunu üç eilde; kültürel mirası koruma ve payla ma ile ilgilenen bir topluluk olu turarak, topluma ekonomik katkı yaratarak, sürdürülebilir turizm politikaları tasarlayarak gerçekleştirilmektedir (Duncan, 2009: 2). Somut olmayan kültürel de erler olarak ele alınan gelenek görenekler, folklorik ö eler, dini inanı ve ibadetler, müzik, dans, yeme-içme alı kanlıkları da kültürü olu turan di er ö eler arasında bulundu undan kültür turizmini tamamlayan unsurlar olarak ilgi çekmektedir (Emekli, 2006: 56). Kültürel miras, turist açısından farklı deneyimler ve yenilikler olarak algılanmakla birlikte ticari bir ürün niteli i ta ımaktadır. Birçok yazar ise turizmin kültürel mirasın korunmasına yaptı ı katkıya dikkat çekmektedir (Dinçer ve Ertu ral, 2000: 70).

Turistler farklı kültürel ürünlere kendi toplum ve hayat tarzlarını yansıtan ürünlerden daha fazla önem vermektedirler (Karabulut, 2004: 195). Turizm, kültür mirasının pazarlanmasında aracılık yapabilen bir endüstridir. Kültürel mirasların turistin ziyaretine ve dolayısıyla tüketimine açılması kültürün parasal olmayan boyutlarıyla da tutundurulmasını sa lamaktadır. Ülke kültürüne yönelik olu an ilgi ve talep dünya çapında yayılabilmekte, ülkenin di er ekonomik ve toplumsal kazanımları kültürel arka plan olu tukça kolayla maktadır (Öter, 2010: 177). Turistlerin farklı uluslara ait kültürel de eri tanıma ve görme iste i kültür turizmine olan talebi arttırmaktadır ve arttırmaya devam edecektir. Bu nedendir ki kültürel varlıklarını koruyarak, geli tirilmesini sa layan ve kültürel turistlerin hizmetine sunan ülkeler, ekonomik ve sosyo-kültürel açılardan fayda elde edeceklerdir (Uygur ve Baykan, 2007: 45). Turizm somut olmayan kültürel mirasın geli imi ve korunması için güçlü bir te vik edicidir (UNWTO, 2012).

Yerel kimli in öne çıkarılmasını mümkün kılan turizm, büyük oranda yerel özgünlü e dayalı olmasından dolayı kültürel e itlili in korunması için bir araçtır (Uslu ve Kiper, 2006: 307). Somut olmayan kültürel miras kültür turizmini renklendiren ve tamamlayan ö eler olarak ülke turizmine katkı yaparken destinasyonların özgün yanlarını da ortaya koyan önemli de erlerdir. Bu de erler ya atıldıkça korunmakta ve varlı nı sürdürülebilmektedir.

UNESCO Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesinde tanımlar ba lı nın 3. maddesinde koruma ile kastedilenin SOKÜM unsurlarının ya atılabilmesini sa lamak amacıyla kimlik saptaması, belgeleme, ara tırma, muhafaza, koruma, geli tirme, güçlendirme ve özellikle okul içi ya da okul dı ı e itim aracılı ıyla ku aktan ku a a aktarma ve bu mirasın de i ik özelliklerinin canlandırılması oldu u belirtilmektedir. Ülkemiz e itim sisteminde örgün ö retimde SOKÜM unsurlarına gereken de er verilmemektedir. UNESCO özellikle “okul içi veya okul dı ı e itim” konusuna dikkat çekmektedir. Türk e itim sisteminde bu de erlerin ö retilmesi ve bu de erlere yönelik bilinç olu turmayı konu edinen müfredat kısıtlıdır.

SOKÜM de erlerinin aktarımı açısından uygun ortamın, farklı kültürler ile ilgili bilgi ve deneyim edinme merakının güdüledi i turistlere, rehberli kültür turlarında sa lanması nedeniyle kültür turizmi bu unsurların bilinirli inin yayılmasında önemli bir araç olarak gözükmektedir.

2.2.4. Türkiye’de Somut Olmayan Kültürel Miras ve Turizm Açısından Önemi

e itli co rafyalardaki benzer veya farklı, geçmi veya a da kültürler ve bu kültürleri olu turan somut veya somut olmayan de erler önemli derecede ilgiye konu olmak ve bu ilgiye dayalı olgu turizmde “kültür turizmi” ba lı nda ele alınmaktadır (Gülcan, 2010: 101).

Kültürel mirasa ait yapıların turistik ürün olarak ömürleri gitgide azalmaktadır. Turizm destinasyonlarında ön plana çıkan mekâna dayalı kültür ürünlerinin tekrar ziyaret edilebilir ve tercih edilebilir bir durum olu turmamasıyla birlikte günümüzde insanların bu yapıları sanal tur uygulamaları ile bile kısmen deneyimleme fırsatına sahip oldu u bir gerçektir. Turistler açısından mekânları çekici kılan etrafında olu mu anlatılar ve gözlemler vasıtasıyla eklenen zengin kültürel deneyimlerdir. Bu noktada kültürel yapılar etrafındaki somut olmayan kültürel miras unsurlarına yönelik yapılan anlatılar ve uygulamalar kültür turizmini tercih edilen ve tekrar deneyimlenebilir kılan önemli faktörlerdir. Gidilen ülkenin, bölgenin farklı kültürel dokusunun turistlere yansıtılması kültür turistlerinin tatmini için oldukça önemli bir husustur.

Günümüzde turistler, ziyaret ettikleri bölgelerin kültürel de erlerini sadece gözlemlenmekle kalmayıp deneyimlemek de istemektedir. Halk oyunları, el i çili i, müzik aletleri, yemekler vb. birçok kültürel unsurun turistlere deneyimlendirilerek pazarlanması mümkündür. Yerel halk için ekonomik kazanç sa lanması, orijinalinin korunması, özenli sunum ve kültürel mirasın deneyimlenmesinin sa lanabilmesi durumunda somut olmayan kültürel miras unsurları hem daha etkin turistik ürünlere dönü mü olacak hem de turizmin olumsuz etkilerinden en az düzeyde etkilenecektir (Türker ve Çelik, 2012: 95).

Turizmde, seyahat eden her bireyin amacı istenen ve beklenen deneyimi gerçekle tirmektir. Seyahat etme bu iste e aracılık eden bir olay olarak caziptir. Bunun nedeni ise günlük hayatın aksine, yeni, sıra dı ı, farklı ve bu yüzden “heyecan verici” olu udur (Rabotic, 2010a: 2). Turistlerin beklenen deneyimi ya ayabilmeleri gittikleri destinasyonda alı kın olmadıkları farklı birtakım kültürel uygulamalar ile kar ıla malarına da ba lıdır. Toplumun milli benli i ve ya ayı biçimini yansıtan somut olmayan kültürel miras unsurları bu noktada ilgi çekici ve farklı yapılarıyla akılda kalıcı deneyimler konusunda turistlerin be enisini kazanabilmektedir.

Endüstriyel mi veya endüstriyel süreçlerini a mı ülkelerin aksine, Türkiye'nin sözlü kültürü günümüzde önemini sürdürmektedir (Ouz vd., 2008: 10). Türkiye'nin sahip olduğu tarihi ve kültürel miras, kültür turizmi için büyük bir potansiyele sahiptir. Türk toplumuna ait olan yerel kültür varlıklarının korunması hususunda, kültürel miras önemli bir rol oynamaktadır (Uygur ve Baykan, 2007: 46).

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin görünen yüzü ulusal alanda envanterler, uluslararası alanda ise listelerdir. Envanterler, her ülkenin egemen olduğu sınırlar içindeki topraklar üzerinde var olan, ya da ayan, bir insan grubu tarafından sürdürülen SOKÜM unsurlarının belirlenmiş ölçütlere göre kayıt altına alınması, koruma süreçlerinin belirlenmesi ve ya atılması için gerekli önlemlerin alınması gibi birçok süreci içermektedir (Ouz, 2013: 123). Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanterinin oluşturulmasında bu temel ölçütler dikkate alınmaktadır (aregem.kulturturizm.gov.tr):

- İnsan yaratıcılığının bir kanıtı olarak değerlendirilmesi,
- Kültürel ve toplumsal gelenekler içerisindeki köklülüğü,
- Belirtilen topluluk ya da grubu temsil niteliği,
- Kaybolma riski.

Türkiye'nin insanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesindeki Unsurları (unesco.org.tr):

- Meddahlık (2008)
- Mevlevi Sema Törenleri (2008)
- Âşık Geleneği (2009)
- Karagöz (2009)
- Nevruz (2009)
- Geleneksel Sohbet Toplantıları (2010)

- Kırkpınar Ya lı Güre Festivali (2010)
- Alevi-Bekta i Ritüeli Semah (2010)
- Geleneksel Tören Ke ke i Gelene i (2011)
- Mesir Macunu Festivali (2012)
- Türk Kahvesi Kültürü ve Gelene i (2013)
- Ebru: Türk Kâ it Süsleme Sanatı (2014)

Türker ve Çelik (2012) Türkiye turizminde daha çok talebin arz yarattı na bu durumun ise birçok kültürel varlı ın plansız bir ekilde turistin kullanımına sunulmasına yol açtı na dikkat çekerek özellikle somut olmayan kültürel miras unsurlarının kaybının telafi edilemez unsurlar oldu na dikkat çekmektedir. Turistik ürünler olarak bu gibi de erlerin varlı ını sa lıklı bir biçimde sürdürülebilmesi turizmde kültürel sürdürülebilirli in sa lanması bakımından oldukça önemli bir husustur.

2.3. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında ve Aktarılmasında Turist Rehberlerinin Rolü

2.3.1. Turist Rehberli inin Tarihsel Geli imi

Tarihsel olarak bakıldı nda en eski insan aktivitelerinden biri olarak turist rehberli i 1.500 yıl önce bile var olmasına ra men modern kitle turizminin ba langıcıyla turizm endüstrisinde önemli bir faktör haline gelmi tir (Rabotic, 2010: 353). İlkça lardan beri varlı ı bilinen turist rehberleri, kıtalararası göçlerde, sava larda, ticaret kervanlarında, kutsal yerlerin ziyaretlerinde, kara ve deniz yolculuklarında daima en önde yer almı ve kitlelere yol gösteren bir rol üstlenmi tir (Çimrin, 1995: 9). Ancak bir seyahati turizm faaliyeti haline getiren gezme, görme, öğrenme, dinlenme, e lence unsurlarını ta ıyan ilk turizm hareketi olan Grand Tour ile ba lamı tır. 1841 yılında Thomas Cook düzenledi i bu turları kendisi yöneterek ça da rehberli in de öncülü ünü yapmı tır (Batman vd., 2000: 1).

2.3.2. Turist Rehberli i Mesle i

Turist rehberi, belirli bir program dâhilinde yerli veya yabancı gezginlere yol gösteren, program kapsamındaki ziyaret yerleri hakkında uygun dilde do ru bilgiler aktaran, ÷lke ya da bölge hakkında tanıtım yapan, gezginlerin do ru sosyal-ekonomik ve kültürel izlenimler edinmesine yardımcı olan ki idir (Ahipa ao lu, 2006: 121). Dünya Turist Rehberleri Birli i Federasyonu (World Federation of Tourist Guide Associations – WFTGA) turist rehberini, bir bölgenin kültürel ve do al mirasını ziyaretçilere, ziyaretçilerin seçmi oldukları dilde aktaran ve yol gösteren, genellikle yetkin bir kurulu tarafından verilmi veya tanınmı , belli bir alanda uzmanlı a sahip ki i olarak tanımlamaktadır (wftga.org).

Turist rehberleri bilgileri, destinasyonun çekicilikleri ve kültürünü yorumlaması, ileti im ve hizmet yetenekleri sayesinde turistlerin ziyaretlerini bir turdan bir deneyime dönü türme becerisine sahiptir (Ap ve Wong, 2001: 551). Turist rehberli i mesle ini hakkıyla icra edebilmek için belirli veya birçok konuda daha do ru ve ayrıntılı bilgi sahibi olmak tek ba ına yetmemekte, bunun yanında bilgiyi sunma ve kabul ettirme, saygı görme, itimat edilme gibi birçok olumlu özelli i de ta ımak gerekmektedir (Çolako lu vd., 2010: 142). Turist rehberinin ta ıması gereken ki isel özellikler ise öyle sıralanmaktadır (Çimrin, 1995: 42):

- Dı görünümü düzgün olmalı,
- Çok iyi ve rahat biçimde konu malı,
- Nazik ve ciddi olmalı, sevimli görünmeye dikkat etmeli,
- Kendi mesle ini ilgilendirmeyen konularda tartı maya girmemeli,
- Sofra ve salon adabına sahip olmalı,
- Laubali olmamalı, gevezelik yapmamalı ve bilgiçlik taslamamalı,
- Mü terilerinin tüm sorunları ile ilgilenmeli,
- Çok dürüst olmalı,
- Randevu saatlerine son derece sadık olmalı,

- Kişisel yararını, kişisel çıkar haline dönüştürmemeli,
- Sorumsuz ve girişim gücüne sahip olmalı,
- Kararısındaki turisti iyi tanıyabilmeli,
- Cana yakın ve saygılı olmalı,
- Ülkesini çok iyi tanımalı, propagandasını yapabilmeli,
- Müteriyle konutuyu yabancı dile hâkim olmalı,

Tablo 3’de görüldüğü üzere rehberlik mesleği birçok farklı disipline ilişkin bilgi birikimi gerektiren bir meslektir. Rehberin sahip olması gereken en önemli meziyetlerden biri kişisel iletişim becerilerinin gelişmiş olmasıdır. Bu gereklilik rehberlerin turlara liderlik eden ve farklı kitleleri yöneten, yönlendiren kişiler olarak hizmet vermesinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra turist rehberi sahip olduğu bilgileri güncel tutmalı ve ülkesinin sosyo-kültürel yapısını iyi bilmelidir.

Tablo 3. Turist Rehberlerinin ilgi Alanına Giren Disiplinler

Bilgi Açısından	Genel Kültür Açısından	Sosyal İlişkiler ve Yönetim Açısından
Yabancı dil	Ülkenin Sosyal Yapısı	İnsan İlişkileri
Tarih	Ülke Ekonomisi	Görgü Kuralları
Coğrafya	Uluslararası İlişkiler	Psikoloji
Sanat Tarihi	Ülkenin Örf ve Adetleri	Sosyoloji
Arkeoloji	Felsefe	Protokol
Mitoloji	Konukların Kendi Sosyo-Kültürel Özellikleri	Animasyon
Etnoloji	Aktüalite	
Antropoloji		
Mimari		
Dinler Tarihi		
Folklor		

Kaynak: Ahıpaoğlu, S. (1997). Seyahat İşletmelerinde Tur Planlaması Yönetimi ve Rehberliğin Meslek Olarak Seçilmesinin Nedenleri Üzerine Bir Uygulama. Varol Matbaası, Ankara, s. 36’ dan düzenlenmiştir.

Rehberlik birçok sosyal bilimin kesiti disiplinleri arasında bir meslek olarak dikkat çekmektedir. Bu meslekte başarılı ve etkin olabilmek için turist rehberi bu alanlar hakkında, özellikle de ülkesi hakkında bilgi, görgü ve genel kültürünü sürekli arttırmakla yükümlüdür (Batman, Yıldırğan ve Demirtaş, 2000: 29).

Turist rehberliği mesleği tek başına turistik bir ürün olan tur programını etkili yönetmeyi gerektirdiğinden rehberlik mesleğinin taahhüt edilmesi gereken nitelik ve mesleki yeterlilik bakımından oldukça karmaşık bir yapıdadır. Tablo 4 bu durumu özetler niteliktedir.

Tablo 4. Turist Rehberinin Temel Yeterlilikleri ve Nitelikleri

Turist Rehberinin Temel Yeterlilikleri	Nitelikler
İletişim	<ul style="list-style-type: none"> • Kendi dilinde ve en az bir yabancı dilde sözlü ve yazılı iletişim becerisi • Bireyler arası iletişim becerisi
Yönetim	<ul style="list-style-type: none"> • Planlama • Organizasyon • Koordinasyon • Liderlik • Denetim becerileri
Tanıtma ve Bilgilendirme	<ul style="list-style-type: none"> • Tanıtıcı turizm destinasyonunu tüm yönleriyle tanıma, anlama ve sevme
Eğilendirme	<ul style="list-style-type: none"> • İnsanları anlama ve hoş görme • Dışadönük ve sosyal olma • Esprili olma
Olağanüstü Durumlarla Başa Çıkabilme	<ul style="list-style-type: none"> • Teknik bilgi ve beceriler • Soğukkanlı ve dayanıklı olma

Hakkaniyeti Sa lama	<ul style="list-style-type: none">• Hukuk bilgisi hakkaniyet ve i ahlakı duygusu• Dürüst davranma
----------------------------	--

Kaynak: Yıldız, R. Ku luvan S. ve entürk Y. (1997). Turist Rehberli i Ö retiminde Yeni Bir Model: Nev ehir Turist Rehberli i Bölümü Programı ve De erlendirilmesi. Türkiye’de Turizmin Geli mesinde Turist Rehberlerinin Rolü Haftasonu Semineri IV, s. 11’den düzenlenmi tir.

2.3.3. Turist Rehberlerinin Turizm Sektöründeki Yeri ve Önemi

Turist rehberleri turizm sektörünün vazgeçilmez dinamiklerinden biri haline gelmi tir. Özellikle son yıllarda artı gösteren kitle turizmi ile birlikte turist rehberleri meslekleri gere i gösterdikleri çabalarla mü terilerin sürekli mü teri haline gelebilmesinde önemli bir role sahip olmu lardır. 5 yıldızlı bir hizmeti bir turist rehberiyle daha kaliteli bir hale getirmek mümkün oldu u gibi, çok kalitesiz bir düzeye getirmek de mümkündür (Batman vd., 2000: 3). Eksiksiz biçimde hazırlanmı bir turun deneyimsiz ve bilgisiz bir rehber tarafından mahvedilmesi turu olu turmak için harcanan eme in de bo a gitmesi demektir (Çimrin, 1995: 18).

Mü teri memnuniyetini sa lama sorumlulu unun ço u, tur süresince katılımcılarla sürekli ve yo un temasta bulunan turist rehberlerinin omuzları üzerindedir (Geva ve Goldman, 1991: 178). Turizmin lüks bir tüketim olu u nedeniyle tur sırasında ya anan olumsuzluklar için dilenecek özür ya da ödenecek tazminat ancak turistin egosunu ve maddi kaybını telafi edecek ama turistin mutsuzlu unu gidermeyecektir (Ahipa ao lu, 2001: 102). Yeni ve farklı kültürel deneyimler elde etmek isteyen turistler için rehberlik hizmeti önemli bir faktördür. Birçok ara tırmacının da gözlemedi i üzere, rehberin performansı turistin tatil deneyimini büyük ölçüde etkilemektedir. Rehber, turistlerin nereye gidecekleri, neleri görecekleri ve yerel halkın kültürünün hangi boyutlarını görebilecekleri konusunda etkileyici rol oynamaktadır (Avcıkurt, 2009: 76)

Turist rehberli i hizmeti tur operatörleri tarafından sunulan tur hizmetlerinin temel bile enidir. Turist rehberlerinin kaliteli hizmet sunup sunamaması hem rehberin ba lı oldu u tur operatörünün i ba arısı sa layabilmesinde hem de rehberlerin temsil ettikleri destinasyonun genel imajı açısından kritiktir (Huang vd., 2010: 3).

Rehberin yaptı ı i , grubu kar ılama ve tur programı çerçevesinde ören yeri ve müze ziyaretlerini gerçekle tirme gibi dar bir kalıp içerisinde özetlense de aslında rehberlik mesle i turizm sektörünün can damarlarından biridir (Batman vd., 2000: 23). Bir ülkeye gelen yabancı turist, elinde rehber kitaplar, haritalar, tanıtıcı bro ürler bulursa da, o ülkenin dilini, gelenek ve göreneklerini bilmedi i için turist rehberlerine ihtiyaç duymaktadır. Tek ba ına veya grup halinde tarihi yerleri, anıtları, sanat eserlerini ve ilgi alanına giren yerleri görmeye gelen yabancı turistlere ise ziyaret ettikleri ülkeyi ve halkını tanıtacak, yanlış bilgilerini düzeltecek ki iler yalnızca turist rehberleridir (Çimrin, 1995: 10). Bu sebeplerden dolayı turist rehberleri, Türkiye'nin do asını ve tarihsel zenginlikleri ile birlikte turistlere en iyi biçimde tanıtmak ve sevdirmenin yanı sıra ülkenin iç ve dış siyasetinden sosyal ve etnik yapısına kadar farklı yönlerini, zenginliklerini de do ru bir ekilde anlatmak ve görsel kılmak gibi önemli misyonlar üstlenmektedirler (Gündüz, 2002: 243).

2.3.4. Turist Rehberlerinin Turizm Sektöründeki Roller

Belirli bir konumda yer alan ya da belirli bir i levle görevlendirilen ki iden beklenen davranı rol olarak tanımlanmaktadır (Köro lu, 2013: 91).Turizm, dünyanın en dinamik sektörlerinden biri oldu undan zaman içerisinde de di er sektörlere kıyasla daha fazla dinamikle mekte ve geli mektedir. Turizm sektörünün geli imine paralel biçimde, turist rehberlerinin rolleri de geli me göstermektedir. Rehberlerin turizm sektörünün ihtiyaçlarına cevap verebilmeleri için yeni yakla ımlara, ileti im ve i birli i yetilerine ihtiyaçları vardır (Aslantürk, 2003: 34).

Alan yazında yer alan turist rehberlerinin mesleki rollerine ili kin yapılan tanımlar incelendi inde rehberlerin ileti imsel, yönetimsel ve bilgilendirme ile ilgili i levlerine yönelik rol tanımlamalarının yo unlukta oldu u tablo 4'te görölmektedir. Çalı mada turist rehberlerinin rol tanımlamaları ile ilgili alan yazında en çok üzerinde durulan rollere de inilmi tir.

Tablo 5. Turist Rehberlerinin Rollerine Yönelik Yapılan Tanımlar

Tanım	Ara tırmacı (Yıl)
Aktör	Holloway (1981)
Elçi	Holloway (1981)
Denge Unsuru	Schmidt (1979); Pearce (1982); Fine ve Speer (1985); Holloway (1981)
Bakıcı/Gözetmen	Fine ve Speer (1985)
Katalizör	Holloway (1981)
Kültür Sımsarı	Holloway (1981); Katz (1985)
Bilgi Aktarıcı	Holloway (1981); Hughes (1981)
Aracı	Schmidt (1979); Ryan ve Dewar (1995)
Yorumcu/Çevirmen	Almagador (1995); Holloway (1981); Ryan ve Dewar (1985)
Lider	Cohen (1985); Geva ve Goldman; (1991)
Arabulucu	Schmidt (1979); Holloway (1981);Cohen (1985); Katz (1985)
Organizatör	Van den Berghe (1980); Hughes (1991); Pearce (1982); Schuchat (1983)
Satı Elemanı	Fine Speer (1985); Gronroos (1978); Schmidt (1979)

Kaynak:Zhang, H. Q. ve Chow, I. (2004). Application of Importance-performance model in tour guides' performance: Evidence from mainland Chinese outbound visitors in Hong Kong. *Tourism Management*, Vol. 25(1), Aktaran: Köro lu, Ö. (2013). s. 100'den düzenlenmi tir.

Pond (1993)' a göre turist rehberi birçok ki i tarafından öncelikle e itimci olarak kabul edilir ve tur yöneticisinden farklı olarak daha fazla idari ve sosyal yönleri bulunmaktadır. Ayrıca turist rehberlerinin rolü, mü terinin beklenti, ihtiyaç ve isteklerine göre de i ebilmektedir ve bu roller e itici, yardımcı ve temsilci ba lıkları altında ele alınabilmektedir (Pond aktaran, Yenipınar ve Zorkiri ç i, 2013: 116).

Pond (1993) rehberin üstlendi i rolleri öyle sıralanmaktadır (Pond aktaran, Ap ve Wong, 2001: 552):

- Sorumluluk üstlenebilen bir lider,
- Konu unun ziyaret etti i yerleri anlamasına yardımcı olan bir e itimci,
- Ziyaretçilerin destinasyona tekrar gelmesini sağlayacak biçimde destinasyonu sunan ve konukseverlik yayan bir elçi,
- Konu u için rahat bir ortam yaratabilen bir evsahibi,
- Bu dört rolünü nasıl ve ne zaman yerine getirece ini bilen bir “kolayla tırıcı”dır.

Cohen (1985)'e göre turist rehberinin turda üstlendi i dört temel rol unsuru vardır. Bunların ilki yönetme, eri im ve kontrolü içeren “enstrümantal” bile endir. İkinci ise gerginlik yönetimi, bütünle me, maneviyat ve canlandırma ö elerini barındıran sosyal bile endir. Temsilcilik ve organizasyon unsurlarını barındıran uluslararası bile en üçüncüsüdür. Dördüncüsü ise seçme, bilgilendirme, yorumlama ve üretme süreçlerini içeren ileti imsel bile endir.

2.3.4.1. Rol Kavramının Analizi

Rol kavramı, de i ik düzeydeki toplumsal olayları birbirine ba layan, toplumsal bilimlerin en temel kavramlarından biridir. Rol; ki isel düzey ile toplumsal düzey arasında bir köprü görevi görmekte veya çalı anın i tanımı içinde yer alan ve çalı anın görevini yaparken yapması beklenen davranı larıdır. Böylece, toplumsal

yapının bir takım rol ö elerinden meydana geldi i dü ünüldü ü gibi, bireylerin davranı ları da, oynadıkları rollerin içinde bulundurdu u beklentilerle açıklanmaktadır (Narin, 2010: 7). Rol kavramını Banton (1965: 29) “belirli bir statünün görevlerini içeren bir dizi norm ve beklenti” olarak tanımlamaktadır.

Her statü için uygun olan bazı davranı lar mevcuttur. İnsanlar sosyal ya amda bu davranı ları sergilemek durumundadırlar. Sahip olunan statülerin gerektirdi i bir durum olarak sergilenen davranı lar rol olarak de erlendirilir. Ba ka bir deyi le statünün davranı boyutu roldür. Rol, statünün dinamik yönünü olu turmaktadır. Bu ba lamda statünün gerektirdi i davranı sergilendi inde rol gerçekte mi olmaktadır (Güney, 2000: 103). Rol kavramı, kabul görmü iki ayrı bilimsel anlamda kullanılmaktadır. Bunlardan ilki belli bir durum içindeki ki iye ili kin olan psikolojik anlamı, ikincisi ise topluma ve toplumsal sınıfa ili kin sosyolojik anlamı ifade etmektedir. Psikologlar rolü birey açısından sosyologlar ise rolü grup açısından ele almı lardır. Sosyal psikologlar ise birey ve grup arasında çıkan etkile imin rol oynamaya nasıl yansıdı nı ara tırma durumundadırlar (Tekarslan vd., 2000:10).

Toplumsal ya amda insanların i gal ettikleri statülerin gere i olan davranı ları yerine getirirken, birbirleriyle uyum içinde ili ki kurabilmek bakımından ba kalarının davranı larını önceden tahmin etmek gerekir. Sosyal düzen içerisinde rol davranı larının temel i levi, ki ilerin farklı toplum veya grup üyeleriyle ilgili davranı larında, onlar tarafından beklenen ve kabul gören davranı kalıplarının neler oldu unun ve nasıl gerçekte tirilece inin fiil olarak ortaya konmasıdır (Tekarslan vd., 1989: 36). Rol kuramında bir ki inin rolü, çevredeki di er ki ilerin rolleriyle birlikte dü ünülmelidir. Örne in; ebeveyn-çocuk veya mü teri-satıcı gibi roller birbirleriyle ili ki içerisinde dir. Bu rollerdeki ki ilerden birinin iste i, di eri için bir yükümlülüktür (Greene ve Kropf, 2009:104).

Banton (1965)'in gerçekte tirdi i rol sınıflandırmasında de indirdi i üç rol öyledir:

- **Temel Roller:** Ki ilerin cinsiyet ve ya larına göre gerçekte tirmek durumunda oldukları rollerdir (Köro lu, 2013: 95). Kadın, erkek, anne, baba, çocuk olma durumundan kaynaklanan tüm toplumlarda

kaçınılmaz olan geleneksel roller olarak nitelendirilen rollerdir (Kundakçı, 2003).

- **Genel Roller:** Toplum için özel öneme sahip ki ilere niteliklerinden dolayı verilen rollerdir. Mesleki roller bu rollere örnek olarak verilebilir. Hem irenin, hem irelik hizmeti; ö retmenin, e itim hizmeti genel rollere örnek verilebilir (Özkalp ve Kirel, 2003). Sınırları davranı düzlemlerine göre de i en, sonuçları ço u zaman toplumu veya grubu etkileyen rollerdir. Bu tür roller, toplumun tamamına faydalıdırlar, belirli zaman ve belirli bir düzene göre i lediklerinden toplumun ya amasını ayarlayan ve düzenleyen rollerdir. Genel roller, ba kalarına göre davranma esasına dayandıkları için ço unlukla bunların kayna ı hukuki düzenlemeler ile örf ve adetlerdir (Topuz, 2006: 9).
- **Ba ımsız Roller:** Bireylerin sadece kendi istek ve iradeleriyle gerçeikle tirildikleri, yerine getirilme zorunlulu u olmayan rollerdir. Bu roller genel rollerin aksine etkileri bireysel olmaktadır (Erdo an, 2007). Toplumlar, sosyo-ekonomik ve teknolojik bakımdan ilerledikçe demokratik uygulamalar ve politikalar geli tikçe, ya ve cinsiyete dayanan rollerin önemi azalarak, ço unlukla ba ımsız rollerin sayısı ve önemi artmaktadır (Güven, 2005: 75).

2.3.4.1.1. Kültürel Aracı Rolü

2.500 yıldır varlı nı sürdüren turist rehberli i mesle i bu u ra ının tarihsel bir evrim geçirmesi sonucu olu tu u dü ünülmektedir. Önceleri bilinmeyen bir bölgeye gidilirken ziyaretçilere e lik etme ile ilgili iken, turist rehberli i mesle i zamanla ziyaretçilerin etkile imde bulundu u ortamın kültürel farklılıklarını açıklayıcı bir kültürel aracı haline bürünmü tür (Rabotic, 2010a: 1). Kültürel aracılık rolü rehberin farklı kültürler arasındaki ileti mi sa lamakla yükümlü olmasından kaynaklanmaktadır. Rehber böyle durumlarda açıklayıcı ve uzla tırıcı bir tutum sergileyerek kültürler arasında ho görü ortamı yaratmaktadır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de rehberli turlara katılım düzeyinin her geçen gün artı göstermesi nedeniyle, turist rehberlerine duyulan ihtiyaç artmaktadır. Bu ihtiyacı tetikleyen faktör ise bir ülkeyi ya da bölgeyi ziyaret eden turistler her ne kadar rehber kitaplara, broşürlere vb. sahip olsalar da; turistlerin o ülkenin dilini, kültürünü, alıkanlıklarını, gelenek ve göreneklerini bilmemeleridir (Toker, 2011: 51).

Turist rehberlerinin ziyaretçi ile yerel halk arasında olumlu etkileşim kurması barısı ve stres faktöründen uzak ilgi çekici ve ödüllendirici bir kültürlerarası seyahat deneyimi yaratabilmesi kültürel aracılıktaki barısını yansıtmaktadır. Kültürel aracılık ise temelde üç faktöre dayanmaktadır. Bu faktörler turist rehberlerinin bilgisi, tutumları ve kişilerarası iletişim becerileridir. Bunlar bilişsel, duygusal ve davranışsal faktörler olarak da ifade edilebilmektedir (Yu vd., 2001: 78).Turizm kültürlerarası bir olay niteliğindedir ve turist ile yerel halkın bir araya geldiği her yerde ya da her ortamda mutlaka kültürel bir buluş meydana gelmektedir. Turist rehberleri bu kültürel buluşu doldurmaktadırlar (Köröglü, 2009: 1336). Rehberler, yerel halkın yabancı ve bilinmeyen yönlerini turistlere daha yakın gelebilecek bir hale dönüştürebilmektedirler (Rabotic, 2010a: 2).

Ev sahibi toplum ile turistler arasında kültürel aracılık yapması ve iletişim kurması bakımından turist rehberi önemli bir role sahiptir (Leclerc ve Martin, 2004: 181). Turist rehberliği mesleğinin temelinde kültürel aracılıkta bulunmakla birlikte farklı kültürel özelliklere, kültürel değişime ayak uydurabilmek ve sürekli gerçekleştiren “kültürel akıncı” doğasının karmaşık ortamından üstesinden gelmek için bulunmaktadır (Scherle ve Nonnenmann, 2008: 121). Rehberler, genellikle yerel halk ve turistler arasında kültürel aracı ve çevirmen konumundadırlar. Yerel hayatı turistlere tanıtan, turist grubu ile “bilinmeyen” arasında aracılık eden turist rehberleri böylece kültürel aracı rolü üstlenmektedirler (Şahin, 2012: 55).

2.3.4.1.2. Aracılık Rolü

Turizm sektöründe çalışan diğer kişilerle nazaran turist rehberleri sürekli yerli ve yabancı kültürler arasında aracılık etmek durumundadır (Scherle ve Nonnenmann,

2008: 120). Rehberler, insan vasıtasıyla turizmde hizmet kalitesi sağlamada, rekabet etmede ve turizm olayının gerçekleştirilmesinde ev sahibi ile konuk arasında önemli bir aracı rol üstlenmektedir (Yıldız vd., 1997: 7). Turist rehberleri turistler, yerel halk ve çevre arasında aracılık yapmaktadır. Aracılık rolü, turistlerin deneyimleri hakkında nasıl düşünmesi ve hissetmesi gerektiğini söylemenin ötesinde, kendi çıkarımlarını yapabilmeleri ve öğrenebilmelerine imkân sağlamak için yönlendirmeyi kapsamaktadır (Reisinger ve Steiner, 2006: 483). Sosyolojik olarak yabancı konumunda olan turistin, konuk olduğu ülkenin çevresiyle olacaktır her türlü iletişiminde rehber, aracılık ve grup sözcülüğü yapar (Güzel, 2007: 33). Turist rehberlerinin aracılık rolü büyük oranda yerel kültürel değerleri yorumlama ve iletişim ile şekillenmektedir (Howard vd., 2001).

Turist rehberlerinin doğa ve doğanın sundukları hakkında geniş bilgiye hâkim olması gerekmektedir. Rehberlerin aynı zamanda kültürel değerleri, dili, iletişim becerileri, gelenekleri ve sanat değerlerini de içeren kültür bilgisi ile ziyaretçilerine derin bir destinasyon görüşü kazandırarak onların destinasyon hakkında neyin gerçek ve güvenilir olduğu konusunda değerlendirmeye yardımcı olmaları gerekmektedir (Körölu, 2013: 102).

2.3.4.1.3. Yorumlayıcı Rolü

Başarılı bir yorumlama, anlatılan konu ile dinleyici arasında denge kurmayla ve konunun sunuşunu dinleyicinin zihni ile bağdaştırabilme becerisiyle mümkün olabilmektedir. Yorumlama, bilgiye dayanılarak konunun açıklıkla kavranmasıdır (Güzel, 2007: 23). Turist rehberleri bilgileriyle destinasyonun çekiciliklerini ve kültürünü yorumlayarak iletişim ve hizmet yetileri sayesinde turistlerin ziyaretlerini bir turdan bir deneyime dönüştürebilmektedir (Ap ve Wong, 2001: 1). Turist ve rehber arasındaki yakın ve uzun süreli ilişki nedeniyle rehberin, ziyaret edilen yerin anlam kazanmasında önemli bir rolü bulunmaktadır (Yarcan, 2007: 36).

Turist rehberlerinin yorumlayıcı rolü turistlerin deneyimlerini arttırma ve bir destinasyonu ve kültürünü anlamalarında hayati rol oynamaktadır (Köro lu, 2013: 107). Turistlerin do ru bilgilendirilmesinin yanı sıra verilen bilgilerin turistlerin zihninde netlik kazanması için rehberlerin saf bilgiyi daha anlaşılabilir bir biçimde yorumlayarak sunması gerekmektedir. Bilgiyi yorumlama turistlere ziyaret ettikleri bölgenin kültürü hakkında yeni bir bakı açısı ve anlayı kazandırabilir (McDonnel, 2001: 2). Yorumlama, sadece bilgi yayma de il, aynı zamanda e itimli bir turist rehberinin ileti im i levi bakımından farkını ortaya koyan bir faktördür (Cohen, 1985: 17). Turist rehberlerinin ne sundu u ve neyi nasıl yorumladı ı turistlerin bir alan veya cazibe merkezi ile kar ıla tıklarında, yerel kültürü anlamada, yerel aktivitelere katılmada davranı ekilleri etki etmektedir (Rabotic, 2010: 1). Turist rehberleri gerek meslek gerekse özel hayatlarında kültürleri yorumlama ve aktarmanın yanında aynı zamanda bu kültürleri ya ayarak, birçok kültürel akı arasında görevini yerine getirmeye çalı maktadır (Scherle ve Nonnenmann, 2008: 121).

2.3.4.1.4. Liderlik Rolü

Lider ba kalarını belirli bir amaç do rultusunda davranmaya yönelten, etkileyen ki i olarak bir grup insanın kendi ki isel grup ve amaçlarını gerçekle tirmek üzere takip ettikleri, emir ve talimatı do rultusunda davrandıkları ki i olarak tanımlanmaktadır (Koçel, 1998: 397). Liderlik ise genel anlamda bir grup insanı belirli amaçlar etrafında toplayabilme ve bu amaçları gerçekle tirebilmek için onları harekete geçirebilmeye ili kin yetenek ve bilgilerin toplamıdır (Eren, 2000: 411). Turist rehberi, turist tarafından satın alınan turun bir bile eni ve tur kalitesini en önemli ölçüde belirleyen bir unsur olarak görülürken; turu organize eden seyahat acentesi veya tur operatörü tarafından ise bir temsilci ve en önemlisi, tur paketindeki hizmetlerin sorunsuz ve uyumlu bir e kilde verilebilmesini sa layan ve turu yöneten bir yönetici olarak görülmektedir (Karamustafa ve Çe meci, 2006).

Turu yöneten turist rehberleri belirli bir destinasyon ile ilgili fazlaca bilgisi bulunan ki ilerdir. Rehberler tüm yolculuk süresince gelen turistler ile direkt ve sürekli olarak etkile imde bulunarak turistlere güvenli, keyifli ve faydalı bir tur deneyimi sa lamaktadır (Min, 2012). Zhang ve Chow (2004)'e göre turistler,

rehberin performansının yüksek kalitede oldu u algısına kapılırlarsa turistlerin rehberlerine olan güven düzeyi artmaktadır ve rehber gezi süresince (bilgi sa lama, kültürel ve do al mirası yorumlama, problemler ile ba etme ve turistleri zorluklardan uzak tutma vb.) kaliteli hizmet sundu u takdirde turistlerin güvenini kazanabilmektedir. Turist rehberlerinin hizmet verdikleri turist grubunda “güvenilir ki i” algısı olu turabilmesi liderlik rolünü yerine getirerek turu etkili bir biçimde yönetebilmesi bakımından önemlidir.

Turist rehberli i mesle i, do ası gere i liderlik yapabilme yetisi gerektirmektedir. Gezirdikleri turist grubunun lideri olarak hizmet veren rehberleri için turist kafilesine yol göstermek ve yardımcı olmak rehberin en önemli sorumluluklarındandır. Rehberin üstlendi i liderlik rolü turistlerin daha önce ziyaret etmedikleri veya hakkında az bilgiye sahip oldukları yerlere seyahat etmesi nedeniyle e lik edilmeye, bilgiye, yönlendirilmeye ve birçok konuda yardıma ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır. Rehberin lideri oldu u turist grubunu sa lıklı bir e kilde yönlendirebilmesi büyük ölçüde liderli ini gruba hissettirebilmesi ve kabul ettirebilmesine ba lıdır.

2.3.4.1.5. Bilgilendirme Rolü

Bir destinasyondan turistin memnun olarak ayrılmasında rol oynayan faktörlerden biri rehberler tarafından do ru ve yeterince bilgilendirilmesidir. Turistin olumsuz ön yargılarının de i mesinde, yanlış ların düzeltilmesinde ve eksik bilgilerin tamamlanmasında rehberin sözlü sunumu, yazılı kaynakları tanıtması, ilgili kurumlara atıfta bulunması ve sıcak diyalog kurması kendisine duyulan güvenilirlik duygusunu arttırmaktadır (Soykan, 2002: 99)

Turistler gün geçtikçe daha bilgili, e itimli ve daha çok isteyen ki iler haline gelmektedir. Uygulamada ise bu durum, fazlasıyla e itimli turistlere çok daha az e itimli ki iler in e lik etmesi anlamına gelebilmektedir. Bu husus mü terilerin tatminine mutlak etki etmesinin yanı sıra turist rehberli i profesyonelli i hakkındaki

algılarına ve destinasyonlar ile ilgili izlenimlerine de yansımaktadır (Rabotic, 2010a: 2).

Manchini (1990) turistlerin seyahat etmelerinin en önemli nedenlerinden birisinin bu ki ilerin ö renmeye olan açlı ı oldu unu savunmaktadır. Bu nedenle turist rehberleri liderlik rolünü de etkileyebilecek bilgi eksikli i tehlikesinden korunmak için kendilerini sürekli geli tirerek bilgilendirme rolünü hakkıyla yerine getirmek zorundadırlar. Bowie ve Chang (2005) ise turist rehberini turu yöneten, belirli bir bölge hakkında geni bilgiye sahip ve temel görevi turistleri bilgilendirmek olan ki iler olarak nitelendirerek turist rehberinin bilgilendirme rolüne vurgu yapmaktadır.

Holloway (1981) turist rehberlerinin profesyonellik bakımından konumunu belirleyen rollerin en önemlilerinden birisinin bilgi verme oldu una dikkat çekmektedir. Pond (1993) turist rehberinin etkileyicili ini tamamlayan bir unsur olarak bilgi yayma rolünün önemine dikkat çekmektedir. Turist rehberleri turistler tarafından “bilge ki iler” olarak görüldü ünden bilgilendirilme anlamında tatmin edilmek isterler. Bu nedenle bilgiyi do ru yorumlayarak anla ılır bir ekilde sunan rehberler gruba kendilerini kanıtama konusunda zorlanmamaktadır.

Turistler, rehberlerini ülkesi ile ilgili her eyi çok iyi bilen, sınırsız bir kaynak olarak gördüklerinden tur esnasında oldukça fazla soru sormaktadırlar (De irmencio lu, 1997: 213). Bu nedenle ziyaret edilen ülke, bölge, turistik merkez ve ören yerleri hakkında detaylı ve do ru bilgiler sunmak turist rehberlerinin temel görevlerinden birisidir (Çolako lu vd., 2010: 37). Turist rehberlerinin bilgilendirme seçimi ve ziyaretçilerin kültürüne saygı göstererek yaptı ı açıklamalar turistlerin destinasyonu farklı açılardan uygun bir biçimde kavramasına yönelik turistleri motive etmektedir (Rabotic, 2010: 5).

Turist rehberleri, ziyaret edilen, foto raflanan yerler ve kar ıla ılan insanlar hakkında anekdotlar anlatan, tur otobüsünün camından yansıyan sessiz panoramayı canlandıran bilgiyi sa lamaktadır (Leclerc ve Martin, 2004: 181). Rehberler kitlelerin tarih, kültür ve bilimle ba lantı kurmasını sa lamaktadır ve evrendeki özel yerler ile

ilgili bilgi verir. Bunu gerçekle tirirken geçmi le bugün arasında ba lantı kurmaktadır (Brochu ve Merriman, 2002:3). Bilgilendirme rolünün bir gere i de turistlerin sahip oldukları yanlış bilgileri ortadan kaldırmak, daha do ru bilgiler sunarak onların daha sorumlu bir turizm hareketi gerçekle tirmelerini sa lamaktır (Tetik, 2012: 7).

2.3.4.1.6. maj Yaratma Rolü

Temelde seyahat i letmesi adına çalı an turist rehberleri çekim ülkesinde sunulan turizm hizmetlerinin tüketim sürecinde vazgeçilmez aracılardır ve destinasyon hakkında olumlu ya da olumsuz bir izlenimin ve ülke imajının olu masından birinci derecede sorumludurlar dolayısıyla bu konuda belirleyici rolleri bulunmaktadır (Yarcan, 2007: 35).Turistlere seyahatleri süresince e lik ederek onların seyahat organizasyonunu kolayla tıran, seyahatlerinin mümkün oldu unca sorunsuz ve keyifli geçmesini sa layan ve gezilen yerler hakkında do ru bilgiler veren turist rehberleri, bir taraftan turistlerin memnuniyet düzeylerini belirlerken di er taraftan da verdikleri bilgilerle, sergiledikleri tutum ve davranı larla Türkiye'nin ve Türk insanının imajını yansıtmakta ve belirlemektedirler (Ku luvan ve e meci, 2002).

Turist rehberlerinin turistlerle olan ili kileri ve ziyaret edilen bölgelerin kültürünü turistlere do ru bir ekilde aktarabilmeleri, turistlerin o kültür ve yerli toplum ile ilgili fikirlerini de i tirmektedir (Toker, 2011: 51).Bir rehber teknik bilgisinin stnl  ile söylediklerinin do rulu una konukları inandırabilmi ise sosyal ve politik konulardaki açıklamaları için de önemli bir inandırıcılık zemini olu turmu demektir. Bu durum bir rehberin ülkesi için olumlu ve olumsuz anlamda birçok ey yapabilece ini i aret etmektedir (Ahipa ao lu, 2006: 68). Turist rehberleri yabancı bir ortamda bulunan ziyaretçiler için bir rol model olarak görüldü nden, söyledikleri, anlatımı bilgisi ve davranı ları ile ziyaretçilere örnek olmaktadır. Bu nedenle rehberlerin ziyaretçiler üzerinde uzun dönemli davranı de i kili i yaratmada büyük etkisi bulunmaktadır (Köro lu, 2013: 103).

2.3.4.1.7. Satı Elemanı Rolü

Önceleri, turistlerin tur ve transfer esnasında sağlıklı ve etkin bilgilendirilmesini sağlamak rehberin asıl görevi iken; artık rehber seyahat acentesi pazarlama faaliyetleri içerisinde de önemli bir konuma sahiptir. Rehberin seyahat acentesi ürünlerinin pazarlanması sürecindeki fonksiyonları; turun satın alınma amaçlarında, tur tüketim esnasında ve tur sonrası süreçte gerçekleşmektedir (Yıldırım ve Atay, 1997: 87-88). Seyahat acentelerinin en önemli ürünü olan paket turların başarısını önemli ölçüde etkileyen elemanlar turist rehberleridir. Müteri odaklı ürün tasarımı, pazarlama istihbaratı toplanmasında ve ürünlerin satışında turist rehberlerinden yararlanılmaktadır. Turist rehberleri ürünün bir parçası olduğu için tüketicilerle diğer çalışanlara göre daha fazla zaman geçirmektedirler ve tüketici ve ürün hakkındaki en doğru bilgileri elde etme olasılıkları yüksektir (Öter, 2007: 193).

Rehberler, müşterilerle kurdukları ilişkilerle seyahat acentelerine müşteri ilişkileri yönetimi veritabanı oluşturulmasında istihbarat sağlayabilecekleri gibi acentenin diğer ürünlerinin de tanıtılması ve satılmasında rol oynayarak acentenin gelirlerinde artış sağlayabilirler. Destinasyon açısından bakıldığında turist rehberleri destinasyon içindeki farklı turistik çekiciliklerin tanıtımını da yaparak turistlerin o destinasyondaki harcama miktarlarını arttırabilirler (Korkmaz vd., 2010: 138).

Turistler, rehberine güvenilirlik anlamında inanırsa turist rehberi tarafından tanıtılan ve tavsiye edilen yerel sanat ürünleri, antikalar, giyim ürünleri, ev dekorasyon ürünleri, hatıra eşya ve hediyelikler gibi ürünleri satın almayı ciddi şekilde düşünebilir ve bu durumun altında yatan güven faktörü daha sonra turistlerin satın alma davranışlarını etkileyebilir (Chang, 2012: 225). Her ticaret kolunda, müşteriye nasıl bilgili tezgâhtar ürün satıyorsa, turist rehberleri de turizm ticaretinde ürünü satan kişi konumundadır (Çimrin, 1995: 10). Rehberler satış elemanı rolünü gerçekleştirirken etkili iletişim ve bilgilendirme yoluyla oluşturdukları güven duygusundan faydalanabilmektedirler.

Seyahat acenteleri, bünyesinde çalı an turist rehberlerinin performansını de erlendirirken satı yapabilme kapasitesini de göz önünde bulundurmaktadır. Günümüzde seyahat acenteleri rehberlerin üzerinde daha fazla satı yapmaları yönünde baskı kurabilmektedir. Bu baskı sonucu rehberler de satı rollerini ön plana çıkarmak durumunda kalabilmektedir. Seyahat acentesi ve rehber ili kilerinin sa lıklı geli iminde rehberin iyi satı yaptırabilme yetene i etkili bir faktör olabilmektedir.

2.3.5. Turist Rehberlerinin Anlatımlarını Zenginle tiren Kaynaklar Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras De erleri

Günümüzde turistlerin rehberden beklentileri oldukça artmı tır (Ahipa ao lu, 1997: 145). Özellikle kültürel miras temelli turizm, yüksek standartlı turist rehberli ine ve özel bilgiye gereksinim duymaktadır (Tetik, 2006: 26). Artan turist beklentilerini kar ılamak amacıyla rehberler, kültürün maddi unsurları ile ilgili verdikleri bilgilere ek olarak, kültürün anlatılan ya atılan ve gözlemlenmeyle birlikte deneyim halini alan soyut unsurlarına da anlatımlarında sıkça yer verir hale gelmi lerdir. nsanların ço u kez, bilgileri kendi ba larına edinmek için ya zamanları yoktur, ya da ara tıracak yetenekleri veya bilgi kaynakları eksiktir. Daha önceden o yer hakkında bilgileri olsa bile, rehberin anlataca ı öyküleri, daha ilginç bulurlar. Anlatılanlar, olayın geçti i yerlerde anlatıldıkları zaman, daha çok akılda kalır ve anla ılırlar. Bu da yolcuda bir ilgi ve iç huzuru yaratmaktadır (Çimrin, 1995: 37).

Rehberler turistleri ülkeye özgü yemek, halk oyunları, müzik gibi kültür ürünlerini tanıyabilecekleri yerlere götürerek turistlerin daha e lenceli vakit geçirmelerini sa layabilmektedir (Güzel, 2007: 34). Turist rehberleri yerel kültürel mirası, ya ayan kültürü ve bir destinasyonun kültürel kimli ini ö retir ve yorumlar. Bu kültür elçili i rollerinin bir parçasıdır (Yu vd., 2001).

2.3.6. Somut Olmayan Kültürel Miras Aktarıcıları Olarak Turist Rehberleri

Turist rehberinin asıl görevi ev sahipliği yapan kültürün ziyaretçiler tarafından anlaşılmasına olanak sağlamaktır (McDonnell, 2001: 11). Kültür turistleri, ziyaret ettikleri bölgelerin yerel halkının kültürünü, yaşam tarzlarını, tarihlerini, sanatlarını, endüstrilerini ve bu zamanları öğrenmeyi istemektedirler. Kültürel mirası deneyimlemek seyahat motivasyonunda birkaç öncelikten biri haline gelmekte ve bu da geçmişin metalaştırılması ile sonuçlanmaktadır (Waitt, 2000: 838). Kültürün korunması ziyaretçi tutumuna bağlıdır ve turistlerin ziyaret etmekte olduğu kültürü, kendi kültürleri gibi görmeleri gerektiğine dikkat çekilmektedir (Pario, 2001: 52).

Turist rehberleri aktif veya pasif olarak uygun çevresel, sosyal ve kültürel davranışlar ve etkileşimler için bir rol model olarak görev yapabilmektedir (Gurung vd., 1996; Weiler ve Yu, 2007; Köroğlu, 2013). İnsanlara bir yeri, bir kültürü anlayabilmeleri için yardım etmek, yorumlamak, o yerin ve kültürünün korunması için destek üretmektedir. Ayrıca yorumlamak turizm stratejisinin, rekreasyonun, doğal ve kültürel kaynakların bir yönetimi olarak görülebilmektedir (Moscardo, 1996).

Kültür turizmi modern çağın turizm olgularının en önemli ve farklı türlerinden biri olarak görülmektedir. Kültür turizmi, kültür yönetim araştırmalarının evrimi ve turistlerin yeni deneyimlere yönelik talepleri nedeniyle yeni ürünlerin yaratımına ve sürekli inovasyona açıktır. Somut olmayan kültürel miras varlıklarından keyif almak genellikle turistlerin kültürel turizm deneyimlerinin bir parçasıdır (UNWTO, 2012). Potansiyel olarak rehberler turistleri yerel halk ile temas kurmaya sevk edebilir. Böylece rehberler kültürel takas imkânları yaratabilmektedirler (Nettekoven, 1979).

Kültür turistleri kültürel farklılıkları gözlemleyip öğrenmeyi talep eden ve kültürel mirasa ait değerlerin sürdürülebilmesi konusunda hassas kişilerdir. Bu anlamda Türkiye'nin SOKÜM açısından zenginliğin bilinirlik düzeyinin artırılabilmesi ve buna yönelik halkın bilinçlenmesinin sağlanması açısından iç

turizme yönelik yapılan kültür turları oldukça etkili bir araçtır. Kültür turlarına “liderlik ve rehberlik” eden de turist rehberleridir. Kültürü tanıtan, turistlere gözlem ve deneyim imkanı sunan rehberler anlatımlarında SOKÜM unsurlarına gidilen destinasyon ve ören yerlerinde katılımcıların ilgisini çekmek ve kültürü tanıtmaya görevini tümüyle yerine getirebilmek için sıkça yer vermektedirler. Turistler tur sonrası edindikleri bilgi ve deneyimleri bir kalarına aktarma yoluna gitmektedir. Dolayısıyla turistlerin SOKÜM ile ilgili turist rehberinden edindikleri bilgiler ve tur esnasında yaptıkları gözlemler bir kalarına aktarılmaktadır. Çarpıcı etkisi ile katlanarak büyüyen bu etki kültürel mirasa yönelik bilincin canlanmasına katkı sağlamaktadır.

Örneğin, el sanatlarının, geleneksel mutfağın, ya da ayan folklorik öğelerinin, giyim-kuşam adetlerinin, kutlama, dans, sözel gelenekler, eğlence, düğün gibi soyutluk özelliği baskın olan kültürel mirası dondurmamak, müzelemek zordur. Bunlar ya ayan mirastır ve gerçek insanlarla bir arada var olabilmektedirler (Öter, 2010: 175). SOKÜM unsurlarının bu özelliği aktarım ortamlarının kısıtlı olmasına sebep olmaktadır. Rehberli turlara katılan kişilere ise bu ortamda turist rehberleri tarafından sağlanmaktadır.

3. YÖNTEM

Ara tırmada veri toplamada anket yöntemi kullanılmı tır ve veriler istatistiki yöntemlerle test edilmi tir. Bu bölümde ara tırma yöntemine ili kin bilgilere yer verilmektedir.

3.1. Ara tırma Yöntemi

Ara tırma yöntemi, ara tırma probleminin çözümü için izlenecek yolları do ru ve tutarlı bir biçimde ortaya koyan, birbiri ile ili kili a amalardan olu an bir süreçtir. Bu bölümde ara tırma probleminin hangi yolla çözülece i, çözüme uygun tekniklerin neler oldu u, ara tırmanın hangi yakla ımla ele alındı ı yöntem ile açıklanmaktadır (Yazıcıo lu ve Erdo an, 2011: 65). Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında turist rehberlerinin üstlendi i role ili kin turist algılarını saptama amacıyla gerçekleştirilen ara tırmada birincil veri toplama yöntemlerinden anket tekni i kullanılarak veri toplanmı tır. Anket belli bir amaç ve plana göre düzenlenen soru listesidir ve yazı ma yoluyla veri toplama yöntemi olarak daha çok sosyal içerikli ara tırmalarda kullanılmaktadır (Yazıcıo lu ve Erdo an, 2011: 93).

Uygulanan anket formunun giri kısmında ifade edildi i gibi ara tırmaya katılan turistlere verecekleri yanıtların gizlilik ilkelerine ba lı kalınarak bilimsel amaçlar do rultusunda kullanılaca ı bildirilmi tir. Dolayısıyla gerek somut olmayan kültürel mirasa ili kin deneyimsel yargılara gerekse demografik sorulara verilen yanıtların ön yargılardan kaçınılarak cevaplandırıldı ı varsayılmaktadır. Ara tırmaya katılan turistler ankette yer alan her bir ifadeyi do ru ekilde anlayıp cevaplandırmaları için uzman görü leri ile birlikte anketin yüzey geçerlili i

sa lanmı tır. Çalı ma kapsamında rehberli tura katılımı yerli turistler içerisinde ula ılabilen 384 ki iden olu an örneklemin evreni temsil etti i varsayılmı tır.

Ara tırmada kullanılan anket formu A, B, C olmak üzere üç bölümden olu maktadır (Anket formu Ek 2'de verilmi tir). İlk bölümde, katılımcıların sosyo-demografik özellikleri belirlenmeye çalı ılmı tır. İkinci bölümde ise katılımcılara turist rehberleri ve somut olmayan kültürel mirasa yönelik deneyimleri ile ilgili sorular sorulmu ve bu bölümde katılımcılardan tura katılma sıklıkları, turist rehberi denildi inde akla gelen ilk tanımlama, somut olmayan kültürel mirasın en ilgi çekici unsuru, somut olmayan kültürel miras unsurları ile ilgili bilgiyi nereden edindikleri ve katıldıkları rehberli turlarda somut olmayan kültüre ait ya adıkları en akılda kalıcı deneyime ili kin soruları cevaplamaları istenmi tir.

Anketin üçüncü bölümü ise alan yazında yer alan, turist rehberleri yerel kültürel mirası, ya ayan kültürü ve bir destinasyonun kültürel kimli ini ö retir ve yorumlar (Yu vd., 2001), insanlara bir yeri, bir kültürü anlayabilmeleri için yardım etmek, yorumlamak, o yerin ve kültürünün korunması için destek üretir (Moscardo, 1996) görü lerinden yola çıkılarak rehberlerin, turistler tarafından somut olmayan kültürel miras aktarıcıları olarak görülüp görülmedi i, bu de erlerin korunmasında turist rehberlerinin katkısı ve rehberin kültürel misyonuna ili kin turist algılarına yönelik tespitlerde bulunmak amacıyla olu turulmu tur. Anket formunun üçüncü bölümünün hazırlanmasında, (Nettekoven, 1979), (Gurung vd., 1996), (Moscardo, 1996), (Ap ve Wong, 2001), (Howard, 2001), (McDonnell, 2001), (Yu vd., 2001), (Brochu ve Merriman, 2002), (Yu vd., 2004), (Weiler ve Yu, 2007), (Rabotic, 2010), (Köro lu, 2013) çalı malarından yararlanılmı tır. Ara tırma kapsamında uygulanan anketin üçüncü bölümünde verilen 26 ifade 5'li likert ölçe ine (1= kesinlikle katılmıyorum, 2= katılmıyorum, 3= ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4= katılıyorum, 5= kesinlikle katılıyorum) göre düzenlenerek katılımcıların ifadelerle katılım düzeyleri ölçülmeye çalı ılmı tır.

Anket formunun üçüncü bölümünde 16. ve 23. ifadeler arasında bulunan somut olmayan kültürel miras unsurlarına ili kin 6 önerme, alan yazında yararlanılacak benzer çalı ma bulunmaması nedeniyle ara tırmacı tarafından

hazırlanmıştır. Bu durum anketin güvenilirliğini bir ön uygulama ile test etmeyi gerekli kılmıştır.

Anket formu oluşturulduktan sonra ilgili konuda uzman olan 3 akademisyene anket formu gönderilerek incelenmesi istenmiştir. Yapılan geri dönüşler üzerine anket formunda değişiklikler gidilerek anketin yüzey geçerliliği yapılmış ve son halini alması sağlanmıştır.

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen anket rehberli tura katılımı toplam 384 turiste uygulanmıştır. Anket, katılımcılardan 220 turist ile yüz yüze gerçekleştirilmiş olup turizm sezonunun sona ermesiyle birlikte azalan rehberli turlar nedeniyle 2015 yılı Ocak,ubat ve Mart aylarında çevrimiçi anket yoluyla sosyal medya platformları ve mail aracılığıyla 164 katılımcıya ulaşılmıştır¹. Anket uygulaması sonucu toplanan tüm veriler SPSS22.0 (Statistical Package for Social Science) programı ile analiz edilerek çıkan sonuçlar doğrultusunda tespitler yapılarak sonuç ve öneriler ortaya konmuştur.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Evren, araştırmacının çalıştığı alanını oluşturan, örneğini seçtiği ve edindiği sonuçları genelleştireceği gruptur. Belirli sınırlamalar getirerek her grubu evrene dönüştürmek mümkündür (Altunışık vd., 2005: 123).

Örneklem; belli bir anakütle (evren)den, o ana kütle temsil etme yeterliliği olduğu kabul edilen, belirli kurallara göre seçilmiş küçük bir örnek, bir küçük küttür. Araştırma probleminin (problemdaki değişkenlerin) incelenmesi için, bir evrenin var olması ve evrenden seçilen örneklemin evreni temsil etmesi önemlidir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2007: 70).Tablo 6'da evren büyüklüklerine göre uygun olarak kabul edilen örneklem büyüklükleri yer almaktadır.

¹https://docs.google.com/forms/d/1W8F56fADxsT7JNrSL1_4O8l5gnFb2asRdFkKXIUU-jQ/viewform (çevrimiçi anket linki)

Tablo 6. $\alpha = 0.05$ için Örneklem Büyüklükleri

Evren Büyüklü ü	0,03 örneklem hatası (d)			0,05 örneklem hatası (d)			0,10 Örneklem hatası (d)		
	p=0.5	p=0.8	p=0.3	p= 0.5	p= 0.8	p=0.3	p=0.5	p=0.8	p=0.3
	q=0.5	q=0.2	q=0.7	q= 0.5	q=0.2	q=0.7	q=0.5	q=0.2	q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: Yazıcıo lu, Y. ve Erdo an S. (2007). SPSS Uygulamalı Bilimsel Ara tırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık, s.72' den düzenlenmi tir.

100.000 ki iden büyük olan evrenlerde kabul edilebilir örneklem büyüklü ü 384 olarak ifade edilmektedir (Altunı k vd., 2010: 178).

Somut olmayan kültürel mirasa ait değerlerin korunmasında turist rehberlerinin rolüne yönelik turist algılarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmamızın evrenini rehberli tura katılmı yerli turistler olmaktadır. Rehberli tura katılmı yerli turistler hakkında sayısal verilerin bulunmaması nedeniyle evren ulaşılabilen katılımcı sayısı ile sınırlandırılmıştır. Araştırma örneklemini, ilgili alan yazında da belirtildiği üzere, 100.000 kişiden büyük olan evrenlerde kabul edilebilir örneklem büyüklüğü olan 384 olarak belirlenmiştir.

3.3. Ön Uygulama ve Güvenilirlik Analizi

Alan uygulamasına geçilmeden önce anketin test edilmesi gerekmektedir. Bu uygulamanın amacı veri toplama aracının nasıl çalıştığını görmektedir. Ön uygulamada her sorunun etkinliği ve veri toplama aracının toplam etkinliği değerlendirilmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2011: 106).

Güvenilirlik, bir ölçeğin ölçmek istediği özelliği ne ölçüde doğru ölçtüğünü, ölçeğin üretkenliğini ve sürekliliğini göstermektedir. Güvenilirlik bir ölçme aracında bütün soruların birbiriyle tutarlılığını, ele alınan olguyu ölçmede türdeşliğini, yeterliliğini ortaya koyan bir kavramdır (Çakmur, 2012: 340). Güvenilirlik sadece ölçme aracına ilişkin bir nitelik değildir, ölçme aracı ve aracın sonuçlarına ait bir özelliktir (Öncü, 1994).

Ön uygulama kapsamında toplanan 60 anket formuna ilişkin veriler SPSS (22.0) programına girilerek güvenilirlik testi uygulanmıştır. Bu araştırmada güvenilirlik analizi yapılırken istatistikî alanda yaygın kullanıma sahip olan Cronbach's Alpha testinden yararlanılmıştır.

Cronbach's Alpha analizi her bir deikenin skorunu hesap ederek, söz konusu deikenin skorunun, tüm deikenlerin oluşturduğu ölçeğin ortak deikenin

içerisindeki payına, yani ölçeğin de erini ne kadar temsil ettiğine bakarak, söz konusu grupta ölçeğin güvenilirliğini belirlemektedir (Filiz, 2011: 40).

0,00 $\alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir; $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük; $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir ve $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir (Kalaycı, 2006: 405).

Tablo 7. Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Cronbach's Alpha	İfade Sayısı
0,927	26

Yapılan ön testte anketin güvenilirlik düzeyini gösteren Cronbach's Alpha katsayısı 0,927 olarak bulunmuş ve bu bağlamda ölçeğin oldukça yüksek bir katsayıyla güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Güvenilirlik analizi Alpha katsayısının hesaplanmasında ortaya çıkan "düzeltilmiş ölçek korelasyonu"na bakarak hangi ifadelerin ölçekten çıkarılmasına karar verilmektedir. Madde toplam korelasyonlarının eksi değerinde olmaması ve minimum 0,20 ve/veya 0,25 ve üstünü güvenilirlik katsayısı olarak kabul etmektedir. Bu kurala uymayan ifadelerin ölçekten çıkarılması önerilmektedir. Ayrıca ifade silindiğinde, bunun Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısını ne oranda etkileyip etkilemediğine de bakılarak ifade ile ilgili karar verilmektedir. İfade silindiğinde ölçekte olumlu yönde bir gelişme olursa ifade silinmektedir. Tam tersi bir durum söz konusu ise yani ifadenin silinmesi ölçekte (Cronbach's Alpha katsayısında) olumsuz yönde bir değişikliğe sebep oluyorsa o ifadenin ölçek için önemli olduğu söylenebilmektedir (Hair vd., 1998: 118).

Ön uygulama sonucu anket formunda üçüncü bölümün sonunda yer alan (26. ifade) "Turistlerin rehberli bir tura katılmasında yerel kültür merakının bir ilgisi yoktur" ifadesinin yukarıda bahsedilen ölçekte olumlu yönde bir gelişme olursa ifade silinir

durumuna uygun olması sebebiyle, 26. ifade ölçekten çıkarılmı tır. Öte yandan bu ifadenin 25. ifade olan “Turistlerin rehberli turlara katılmasında yerel kültür merakı önemli rol oynamaktadır” ifadesine benzerli i de uzmanlar tarafından belirtilmi tir. Bu nedenle 26. ifade anket formundan çıkarılarak de erlendirme dı ı tutulmu tur.

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmektedir.

4.1. Örneklem Grubuna Ait Değişkenler

Ankete katılım gösteren turistlerin demografik özelliklerine ait (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek) frekans ve yüzde dağılımlarına ilişkin elde edilen bulgulara Tablo 8'de yer verilmektedir.

Tablo 8. Ankete Katılan Turistlerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Sıklık (N)	Yüzde Dağılımı (%)
Kadın	216	56,3
Erkek	168	43,8
Toplam	384	100
Yaş Dağılımı	Sıklık (N)	Yüzde Dağılımı (%)
16-20 ya	20	5,2
21-25 ya	70	18,2
26-30 ya	68	17,7
31-35 ya	59	15,4

36-40 ya	51	13,3
41-45 ya	32	8,3
Ya Da ılımı	Sıklık (N)	Yüzde De eri (%)
46-50 ya	27	7
51-55 ya	23	6
56-60 ya	19	4,9
61-65 ya	10	2,6
65 ya ve üzeri	5	1,3
Toplam	384	100
Medeni Durumu	Sıklık (N)	Yüzde De eri (%)
Evli	208	54,2
Bekâr	176	45,8
Toplam	384	100
E itim Durumu	Sıklık (N)	Yüzde De eri (%)
İkö retim	33	8,6
Lise	68	17,7
Ön Lisans	41	10,7
Lisans	141	36,7
Lisansüstü	101	26,3
Toplam	384	100
Meslek	Sıklık (N)	Yüzde De eri (%)
çi	34	8,9
Memur	134	34,9
Serbest Meslek	27	7

Esnaf	18	4,7
Ö renci	59	15,4
Emekli	44	11,5
Çalı mıyor	29	7,6
Di er	39	10,2
Toplam	384	100

Rehberli tura katılmı turistlere uygulanan anket formu 384 turist tarafından doldurulmu tur. Ankete katılan turistlerin iki yüz on altısı (%56,3) kadın, yüz altmı sekizi (%43,8) erkektir. Katılımcıların yirmisi (%5,2) 16-20 ya arasında, yetmi i (%18,2) 21-25 ya arasında, altmı sekizi (%17,7) 26-30 ya arasında, elli dokuzu (%15,4) 31-35 ya arasında, elli biri (%13,3) 36-40 ya arasında, otuz ikisi (%8,3) 41-45 ya arasında, yirmi yedisi (%7) 46-50 ya arasında, yirmi üç (%6) 51-55 ya arasında, on dokuzu (%4,9) 56-60 ya arasında, onu (%2,6) 61-65 ya arasında, 5i (%1,3) ise 65 ya ın üzerindedir. Katılımcıların medeni durumları de erlendirildi inde iki yüz sekizi (%54,2) evli, yüz yetmi altısı (%45,8) ise bekâr oldu u görölmektedir.

Ankete katılan turistlerin e itim durumları ele alındı ında ise; otuz üçü (%8,9) ilkö retim mezunu, altmı sekizi (%17,7) lise mezunu, kırk biri (%10,7) ön lisans mezunu, yüz kırk biri (%36,7) lisans mezunu, yüz biri (%26,3) lisansüstü e itim mezunudur. Katılımcıların meslek da ılımları otuz dördü (%8,9) i çi, yüz otuz dördü (%34,9) memur, yirmi yedisi (%7) serbest meslek, on sekizi (%4,7) esnaf, elli dokuzu (%15,4) ö renci, kırk dördü (%11,5) emekli, yirmi dokuzu (%7,6) çalı mıyor, otuz dokuzu (%10,2) ise mesleklerinin di er kategorisinde yer aldı ını belirtmi lerdir.

4.2. Turist Rehberi ve Somut Olmayan Kültürel Miras ile İlgili Di er Bilgilere İli kin Elde Edilen Bulgular

Anket formunun ikinci (B) bölümünde yer alan sorulara ili kin bulgular bu ba lık altında incelenecektir. Bu bölümde katılımcılara rehberli turlara katılma

sıklıkları, turist rehberi denildi inde akla gelen ilk yargı, somut olmayan kültürel mirasın en ilgi çekici unsuru, somut olmayan kültürel miras hakkında bilgileri varsa bunu nereden edindikleri ve somut olmayan kültüre ait katıldıkları rehberli turlarda ya adıkları en akılda kalıcı deneyime ili kin sorular yer almaktadır. Ara tırmanın bu bölümüne yönelik frekans ve yüzde dağılımları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 9. Turist Rehberi ve Somut Olmayan Kültürel Miras ile İlgili Diğer Bilgilere İlişkin Bulgular

Rehberli turlara ne sıklıkta katılıyorsunuz?	Sıklık (N)	Yüzde Değeri (%)
Ayda birden fazla	14	3,6
Ayda bir	9	2,3
Üç ayda bir	39	10,2
Altı ayda bir	55	14,3
Yılda bir	101	26,3
Daha seyrek	166	43,2
Toplam	384	100
Turist rehberi denildi inde aklınıza gelen ilk şey nedir?	Sıklık (N)	Yüzde Değeri (%)
Yol gösterici	75	19,5
Bilge kişi	21	5,5
Kültür tanıtımcısı	236	61,5
Eğlenceli kişi	17	4,4
Bilinçli kişi	35	9,1
Toplam	384	100
Somut olmayan kültürel mirasın size göre en ilgi çekici unsuru hangisidir?	Sıklık (N)	Yüzde Değeri (%)
Sözlü gelenekler (efsaneler, fıkralar, halk hikâyeleri vb.)	132	34,4
El sanatları	43	11,2
Toplumsal uygulamalar, ritüel ve törenler	112	29,2
Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar (geleneksel yemekler, halk hekimliği vb.)	73	19
Gösteri sanatı (halk oyunları, orta oyunu vb.)	24	6,3

Toplam	384	100
Somut olmayan kültürel miras hakkında sahip olduğunuz bilgiyi nereden edindiniz?	Sıklık (N)	Yüzde De eri (%)
Turist rehberinden	105	27,3
Yazılı kaynaklardan	151	39,3
Sosyal medyadan	52	13,5
Büyüklerden	43	11,2
Medyadan	22	5
Hiçbir bilgim yok	11	2,9
Toplam	384	100
Katıldığınız rehberli turlarda somut olmayan kültüre ait en akılda kalıcı deneyiminiz nedir?	Sıklık (N)	Yüzde De eri (%)
Tarih gözümün önünde canlandı	112	29,2
Geçmişimizi hatırlamak için huzurumu arttırdı	36	9,4
Kültürel mirasımızın zenginliğini keşfettim	140	36,5
Kültürümü yerleştirmek için fırsat buldum	71	18,5
Herhangi bir deneyimim olmadı	25	6,5
Toplam	384	100

Araştırmaya katılan turistlerin rehberli turlara katılım sıklıklarına bakıldığında, katılımcıların on dördü (%3,6) ayda birden fazla, dokuzu (%2,3) ayda bir, otuz dokuzu (%10,2) üç ayda bir, elli beşi (%14,3) altı ayda bir, yüz biri (%26,3), yüz altmış altısı (%43,2) daha seyrek olarak rehberli turlara katılmaktadır.

Turist rehberi denildiğinde akla gelen ilk yargıya yönelik sorulan soruyu katılımcıların yetmiş beşi (%19,5) yol gösterici, yirmi biri (%5,5) bilge kişi, iki yüz otuz altısı (%61,5) kültür tanıtımcısı, on yedisi (%4,4) eleştirel kişi, otuz beşi (%9,1) bilinçli kişi olarak cevaplandırmıştır.

Turistlere yöneltilen somut olmayan kültürel mirasın en ilgi çekici unsuru hakkındaki soruda katılımcıların yüz otuz ikisi (%34,4) sözlü gelenekleri, kırk üçü (%11,2) el sanatlarını, yüz on ikisi (%29,2) toplumsal uygulamalar, ritüel ve törenleri,

yetmi üçü (%19) doğa ve evrenle ilgili uygulamaları, yirmi dördü (%6,3) ise gösteri sanatlarını en ilgi çekici unsur olarak tercih etmişlerdir.

Somut olmayan kültürel miras hakkında sahip oldukları bilgiyi edindikleri kaynağına ilişkin turistlerin verdikleri yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların yüzde beşi (%27,3) turist rehberinden, yüzde elli biri (%39,3) yazılı kaynaklardan, elli ikisi (%13,5) sosyal medyadan, kırk üçü (%11,2) büyüklerinden, yirmi ikisi (%5) medyadan bilgi edindiklerini belirtirken katılımcıların on biri (%2,9) ise soruyu somut olmayan kültürel miras ile ilgili hiçbir bilgim yok şeklinde cevaplandırmıştır.

Turistlerin katıldıkları rehberli turlarda somut olmayan kültüre ait en akılda kalıcı deneyimlerine ilişkin yöneltilen soruya; yüzde on iki katılımcı (%29,2) tarih gözümün önünde canlandı, otuz altısı (%9,4) geçmişi hatırlamak için huzurumu arttırdı, yüzde kırk (%36,5) kültürel mirasımızın zenginliğini keşfettim, yetmi biri (%18,5) kültürüme yönümlüla mam gerektiğini düşündüm, yirmi beşi (%6,5) herhangi bir deneyimim olmadık şeklinde görüş belirtmişlerdir.

4.3. Araştırma Ölçeğine İlişkin İfadelerin Frekans Dağılımları

Tablo 10'da ankete katılan turistlerin turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri rollere yönelik turist algılarına ilişkin ifadelerin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 10. Turist Rehberlerinin Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Üstlendikleri Rollere Yönelik Turist Algılarına İlişkin Bulgular

fade	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1 F %	2 F %	3 F %	4 F %	5 F %
Turist rehberleri gidilen destinasyonun ya ayan kültürünü özetler.	3,93	0,90	13 % 3,4	12 % 3,1	55 % 14,3	212 % 55,2	92 % 24,0
Turist rehberleri insanların bir kültürü anlayabilmesine yardımcı olur.	4,10	0,84	10 % 2,6	12 % 3,1	22 % 5,7	223 % 58,1	117 % 30,5
Turist rehberleri bilgileriyle kültürü yorumlayarak turistlerin ziyaretlerini bir turdan deneyime dönüştürür.	4,08	0,87	9 % 2,3	13 % 3,4	40 % 10,4	197 % 51,3	125 % 32,6
Turist rehberleri ziyaretçilerin yerel gelenekleri kavramasını mümkün kılar.	3,99	0,82	6 % 1,6	16 % 4,2	48 % 12,5	217 % 56,5	97 % 25,3
Turist rehberleri geçmiş ile bugün arasında bağlantı kurar.	3,92	0,91	8 % 2,1	20 % 5,2	67 % 17,4	186 % 48,4	103 % 26,8
Turist rehberleri kültürel mirasın unutulmaya yüz tutmuş unsurları ile ilgili farkındalık yaratma çabasında olan kişilerdir	3,88	0,94	8 % 2,1	26 % 6,8	70 % 18,2	180 % 46,9	100 % 26,0
Turist rehberleri ziyaret edilen yörenin kültürel değerlerinin korunması için destek sağlar.	3,82	0,99	8 % 2,1	36 % 9,4	75 % 19,5	162 % 42,2	103 % 26,8

fade	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1 F %	2 F %	3 F %	4 F %	5 F %
Turist rehberleri turistlerin yerel halk ile iletişim kurmasını sağlayarak kültürel takas imkânları yaratır.	3,79	0,91	5 % 1,3	32 % 8,3	83 % 21,6	181 % 47,1	83 % 21,6
Turist rehberinin sundu u bilgiler arasında kültürel konular a ırlıktadır.	3,87	0,88	8 % 2,1	21 % 5,5	65 % 16,9	207 % 53,9	83 % 21,6
Turist rehberlerinin asıl görevi ev sahibi kültürün ziyaretçiler tarafından anlaşılmasını sağlamaktır.	3,98	0,90	9 % 2,3	19 % 4,9	50 % 13,0	197 % 51,3	109 % 28,4
Turist rehberleri turistler için birer rol modeldir.	3,43	1,15	22 % 5,7	67 % 17,4	94 % 24,5	125 % 32,6	76 % 19,8
Turist rehberleri kültürel çe itlilik e saygı gösterir.	4,02	0,91	9 % 2,3	15 % 3,9	56 % 14,6	181 % 47,1	123 % 32,0
Turist rehberleri turistlerin destinasyonun farklı yönlerini kavramasını sağlar.	4,00	0,80	5 % 1,3	10 % 2,6	62 % 16,1	208 % 54,2	99 % 25,8
Turist rehberleri ziyaretçilerin kültürel farklılıkları deneyimlemesine olanak sağlar.	4,01	0,83	6 % 1,6	16 % 4,2	46 % 12,0	214 % 55,7	102 % 26,6
Turist rehberleri kültürel farklılıkların ziyaretçiler tarafından gözlemlenmesine olanak sağlar.	4,09	0,75	4 % 1,0	13 % 3,4	29 % 7,6	236 % 61,5	102 % 26,6
Turist rehberleri kültürel mirasın ku aktan ku a a aktarılmasına aracılık eder.	3,82	0,99	9 % 2,3	33 % 8,6	79 % 20,6	160 % 41,7	103 % 26,8
Turist rehberlerinin sözlü gelenekler(destanlar, halk	4,03	0,80	4	16	46	214	104

fade	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1 F %	2 F %	3 F %	4 F %	5 F %
hikâyeleri, efsaneler, atasözleri, fıkralar vb.) ile ilgili yapıtı anlatımlar turistler tarafından bakalarına aktarılır.			% 1,0	% 4,2	% 12,0	% 55,7	% 27,1
Turist rehberleri gidilen bölgeye ait toplumsal uygulamalar (ritüeller, ölenler vb.) hakkında aktarımlarda bulundu unda turistler bunu kendi kültürleriyle kıyaslar.	3,90	0,86	6 % 1,6	19 % 4,9	70 % 18,2	199 % 51,8	90 % 23,4
Turist rehberlerinin ziyaret edilen bölgenin el sanatları gelene ini (dokumacılık, telkâri, bakırcılık, halk mimarisi vb.) tanıtması turistlerin ilgisini çeker.	4,18	0,81	7 % 1,8	6 % 1,6	39 % 10,2	190 % 49,5	142 % 37,0
Turist rehberlerinin yerel kültüre has do a ve evrenle ilgili uygulamaları (geleneksel yemekler, halk hekimli i vb.) aktarması turistlerin tur deneyimini renklendirir.	4,28	0,83	8 % 2,1	8 % 2,1	24 % 6,3	172 % 44,8	172 % 44,8
Turist rehberlerinin yörede üretilen yerel el sanatını zanaatkâr ki ilerden yardım alarak uygulamalı bir biçimde tanıtması turistlerin yöresel ürünlerin önemini kavramasını kolayla tırır.	4,13	0,87	10 % 2,6	7 % 1,8	43 % 11,2	186 % 48,4	138 % 35,9
Turist rehberinin ziyaret edilen destinasyona ait varsa gösteri sanatını (halk oyunu, orta oyunu vb.) canlandırması turisti memnun eder.	4,00	0,98	12 % 3,1	18 % 4,7	60 % 15,6	159 % 41,4	135 % 35,2
Turistler, turist rehberinden edindi i yerel kültüre ait bilgileri tur sonrası ba kaları ile payla ır.	4,13	0,83	5 % 1,3	13 % 3,4	41 % 10,7	192 % 50,0	133 % 34,6

fade	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1 F %	2 F %	3 F %	4 F %	5 F %
Turistlerin kültürel mirasın ya atılması konusundaki hassasiyeti turist rehberlerinin sa ladı ı bilgiler sayesinde artar.	4,03	0,85	7 % 1,8	14 % 3,6	49 % 12,8	203 % 52,9	111 % 28,9
Turistlerin rehberli turlara katılmasında yerel kültür merakı önemli rol oynamaktadır.	4,01	0,92	9 % 2,3	18 % 4,7	53 % 13,8	182 % 47,4	122 % 31,8

Tablo 10'da yer alan turistlerin turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri rollere yönelik turist algılarına ili kin ifadelere verdikleri yanıtların aritmetik ortalama de erleri 4,28 ile 3,43 arasında de i mektedir. En yüksek aritmetik ortalamaya 4,28 ile "Turist rehberlerinin yerel kültüre has do a ve evrenle ilgili uygulamaları (geleneksel yemekler, halk hekimli i vb.) aktarması turistlerin tur deneyimini renklendirir" ifadesi ula mı tır. En dü ük aritmetik ortalama 3,43 ile "Turist rehberleri turistler için birer rol modeldir" ifadesine aittir.

Tablo 10'da ankete katılan turistlerin turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri rollere yönelik turist algılarına ili kin yargıların frekans ve yüzde da ılımları ele alındı ında; "Turist rehberleri gidilen destinasyonun ya ayan kültürünü ö retir" ifadesine katılımcıların %3,4'ü "kesinlikle katılmıyorum", %3,1'i "katılmıyorum", %14,3'ü "ne katılıyorum ne katılmıyorum", %55,2'si "katılıyorum" ve %24'ü "kesinlikle katılıyorum" ekinde yanıt verdi lerdir. Katılımcıların %2,6'sı "Turist rehberleri insanların bir kültürü anlayabilmesine yardımcı olur" yargısına "kesinlikle katılmıyorum" ekinde görü belirtirken, %3,1'i "katılmıyorum" ekinde cevap verdi lerdir. Söz konusu ifadeye katılımcıların %5,7'si "ne katılıyorum ne katılmıyorum", %58,1'i "katılıyorum", %30,5'i ise "kesinlikle katılıyorum" yanıtını tercih etmi lerdir.

“Turist rehberleri bilgileriyle kültürü yorumlayarak turistlerin ziyaretlerini bir turdan deneyim dönü türür” ifadesine turistlerin %2,3’ü “kesinlikle katılmıyorum”, %3,4’ü “katılmıyorum”, %10,4’ü “ne katılıyorum ne katılmıyorum” ekinde yanıtlamada bulunurken, %51,3’ü “katılıyorum”, %32,6’sı ise “kesinlikle katılıyorum” görü ünü belirtmi lerdir.

Katılımcılar, “turist rehberleri ziyaretçilerin yerel gelenekleri kavramasını mümkün kılar” yargısına %1,6 oranında “kesinlikle katılmıyorum”, %4,2 oranında “katılmıyorum”, %12,5 oranında “ne katılıyorum ne katılmıyorum” ekinde görü bildirirken, %56,5 oranında “katılıyorum”, %25,3 oranında ise “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermi lerdir.

Turistler “turist rehberleri geçmi ile bugün arasında ba lantı kurar” önermesini %2,1 oranda “katılmıyorum”, %5,2 oranda “katılmıyorum”, %17,4 oranda “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %48,4 oranda “katılıyorum”, %26,8 oranda “kesinlikle katılıyorum” ekinde cevaplandırmı lardır.

“Turist rehberleri kültürel mirasın unutulmaya yüz tutmu unsurları ile ilgili farkındalık yaratma çabasında olan ki ilerdir” ifadesine turist katılımları; %2,1 “kesinlikle katılmıyorum”, %6,8 “katılmıyorum”, %18,2 “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %46,9 “katılıyorum”, %26 “kesinlikle katılıyorum” ekinde dir. Katılımcıların %2,1’i “turist rehberleri ziyaret edilen yörenin kültürel de erlerinin korunması için destek sa lar” yargısına “kesinlikle katılmıyorum” yanıtını verirken, %9,4’ü “katılmıyorum”, %19,5’i “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %42,2’si “katılıyorum” ve %26,8’i “kesinlikle katılıyorum” olarak cevaplandırmada bulunmu lardır.

“Turist rehberleri ziyaret edilen yörenin kültürel de erlerinin korunması için destek sa lar” ifadesine %2,1 oranda “kesinlikle katılmıyorum”, %9,4 oranda “katılmıyorum”, %19,5 oranda “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %42,2 oranda “katılıyorum” ve %26,8 oranda “kesinlikle katılıyorum” ekinde katılım göstermi lerdir.

Turistlerin “turist rehberleri turistlerin yerel halk ile iletişim kurmasını sağlayarak kültürel takas imkânları yaratır” önermesine katılımları; %1,3 “kesinlikle katılmıyorum”, %8,3 “katılmıyorum”, %21,6 “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %47,1 “katılıyorum” ve %21,6 “kesinlikle katılıyorum” ekinde gerçekte mi tir.

“Turist rehberinin sundu u bilgiler arasında kültürel konular a ırlıktadır” ifadesine katılımcıların %2,1’i “kesinlikle katılmıyorum”, %5,5’i “katılmıyorum”, %16,9’u “ ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %53,9’u “katılıyorum”, %21,6’sı ise “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. “Turist rehberlerinin asıl görevi ev sahibi kültürün ziyaretçiler tarafından anlaşılmasını sağlamaktır” yargısına turistlerin %2,3’ü “kesinlikle katılmıyorum”, %4,9’u “katılmıyorum”, %13’ü “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %51,3’ü “katılıyorum” ve %28,4’ü “kesinlikle katılıyorum” ekinde katılım göstermişlerdir.

Katılımcılar “turist rehberleri turistler için birer rol modeldir” ifadesine %5,7 oranda “kesinlikle katılmıyorum”, %17,4’ü “katılmıyorum” yanıtını verirken %24,5’i “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, % 32,6’sı “katılıyorum” ve %19,8’i “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermişlerdir.

“Turist rehberleri kültürel çeşitliliğe saygı gösterir” yargısına katılımcı turistler %2,3 oranda “kesinlikle katılmıyorum”, %3,9 oranda “katılmıyorum”, %14,6 oranda “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %47,1 oranda “katılıyorum”, %32 oranda “kesinlikle katılıyorum” cevabını vermişlerdir.

“Turist rehberleri turistlerin destinasyonun farklı yönlerini kavramasını sağlar” yargısına olan katılımcı görüşleri, %1,3 “kesinlikle katılmıyorum”, %2,6 “katılmıyorum”, %16,1 “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %54,2 “katılıyorum”, %25,8 “kesinlikle katılıyorum” ekinde gerçekte mi tir. Katılımcıların %1,6’sı “turist rehberleri ziyaretçilerin kültürel farklılıkları deneyimlemesine olanak sağlar” yargısına “kesinlikle katılmıyorum” ekinde görüş bildirirken, %4,2’si “katılmıyorum”, %12’si “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %55,7’si “katılıyorum” ve %26,6’sı

“kesinlikle katılıyorum” ekinde yanıtlanımlardır. Ankete katılan turistlerin “turist rehberleri kültürel farklılıkların ziyaretçiler tarafından gözlemlenmesine olanak sağlar” ifadesine %1’i “kesinlikle katılmıyorum”, %3,4’ü “katılmıyorum”, %7,6’sı “ne katılıyorum ne katılmıyorum” cevabını verirken, %61,5’i “katılıyorum”, %26,6’sı “kesinlikle katılıyorum” cevabını vermiştir.

Ankete katılan turistlerin “turist rehberleri kültürel mirasın kuaktan kuaka aktarılmasına aracılık eder” ifadesine katılımları; %2,3 oranda “kesinlikle katılmıyorum”, %8,6 oranda “katılmıyorum”, %20,6 oranda “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %41,7 oranda “katılıyorum” ve %26,8 oranda “kesinlikle katılıyorum” ekinde gerçektir.

“Turist rehberlerinin sözlü gelenekler (destanlar, halk hikâyeleri, efsaneler, atasözleri, fıkralar vb.) ile ilgili yaptıkları anlatımlar turistler tarafından başkalarına aktarılır” katılımcı turistlerin %1’i “kesinlikle katılmıyorum”, %4,2’si “katılmıyorum”, %12’si “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %55,7’si “katılıyorum”, %27,1’i ise “kesinlikle katılıyorum” ekinde yanıtlandırmıştır. “Turist rehberleri gidilen bölgeye ait toplumsal uygulamalar (ritüeller, ölenler vb.) hakkında aktarımlarda bulunduğunda turistler bunu kendi kültürleriyle kıyaslar” ifadesine katılımcılar %1,6 oranında “kesinlikle katılmıyorum”, %4,9 oranında “katılmıyorum”, %18,2 oranında “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %51,8 oranında “katılıyorum” ve %23,4 oranında “kesinlikle katılıyorum” ekinde görüş belirtmişlerdir. Ankete katılan turistlerin, “turist rehberlerinin ziyaret edilen bölgenin el sanatları geleneğini (dokumacılık, telkârî, bakırcılık, halk mimarisi vb.) tanıtmaları turistlerin ilgisini çeker” önermesine verdikleri yanıtların yüzdesel dağılımları; %1,8 “kesinlikle katılmıyorum”, %1,6 “katılmıyorum”, %10,2 “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %49,5 “katılıyorum”, %37 “kesinlikle katılıyorum” ekindektir. “Turist rehberlerinin yerel kültüre has doğa ve evrenle ilgili uygulamaları (geleneksel yemekler, halk hekimliği vb.) aktarması turistlerin tur deneyimini renklendirir” önermesi %2,1 “kesinlikle katılmıyorum”, %2,1 “katılmıyorum”, %6,3 “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %44,8 “katılıyorum” ve yine aynı oranda %44,8 “kesinlikle katılıyorum” yanıtını almıştır. “Turist rehberlerinin yörede üretilen yerel el sanatını zanaatkar kişilerden yardım alarak uygulamalı bir biçimde tanıtmaları turistlerin yöresel ürünlerin önemini kavramasını kolaylaştırır” önermesine ankete katılan turistlerin %2,6’sı “kesinlikle katılmıyorum”, %1,8’i “katılmıyorum”, %11,2’si “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %48,4’ü “katılıyorum”,

%35,9'u "kesinlikle katılıyorum" ekinde görü bildirmi lerdir. "Turist rehberlerinin ziyaret edilen destinasyona ait varsa gösteri sanatını (halk oyunu, orta oyunu vb.) canlandırması turisti memnun eder" önermesine turistlerin %3,1'i "kesinlikle katılmıyorum", %4,7'si "katılmıyorum", %15,6'sı "ne katılıyorum ne katılmıyorum", %41,4'ü "katılıyorum", %35,2'i "kesinlikle katılıyorum" yanıtını vermi lerdir.

Anket katılımcılarının "Turistler, turist rehberinden edindi i yerel kültüre ait bilgileri tur sonrasında ba kaları ile payla ır" ifadesine katılımları; %1,3 oranında "kesinlikle katılmıyorum", %3,4 oranında "katılmıyorum", %10,7 oranında "ne katılıyorum ne katılmıyorum", %50 oranında "katılıyorum", %34,6 oranında ise "kesinlikle katılıyorum" ekinde gerçekte mi tir. "Turistlerin kültürel mirasın ya atılması konusundaki hassasiyeti turist rehberlerinin sa ladı ı bilgiler sayesinde artar" ifadesine turist katılımları; %1,8 "kesinlikle katılmıyorum", %3,6 "katılmıyorum", %12,8 "ne katılıyorum ne katılmıyorum", %52,9 "katılıyorum", %28,9 "kesinlikle katılıyorum" olarak gerçekte mi tir. Katılımcıların %2,3'ü "turistlerin rehberli turlara katılmasında yerel kültür merakı önemli rol oynamaktadır" ifadesine "kesinlikle katılmıyorum" ekinde görü belirtirken, %4,7'si "katılmıyorum", %13,8'i "ne katılıyorum ne katılmıyorum", %47,4'ü "katılıyorum", %31,8'i "kesinlikle katılıyorum" ekline katılım göstermi lerdir.

4.4. Turist Rehberlerinin Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Üstlendikleri Rollere Yönelik Turist Algılarına İli kin Elde Edilen Verilerin Faktör Analizi

Turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri rollere yönelik turist algılarına ili kin elde edilen verilerin faktör analizi Tablo 11'de yer almaktadır. Elde edilen verilerin güvenilirli ini kesinle tirmek ve ara tırmanın de i kenleri arasındaki ili kilerin yapısını ortaya çıkarmak amacıyla faktör analizi yapılmı tır. Anket formunda yer alan ifadeler, dönü türülmü bile enler matrisinde (rotated component matrix) ortaya çıkan sonuçlar do rultusunda üç faktör altında 21 ifade toplanmı tır. Dönü türülmü bile enler matrisi sonucunda olu an faktörler; kültürel bilgi aktarımı, kültürlerarası aracılık, yorumlayıcı rol ba lıkları altında toplanmı tır. Bu faktörel boyutlara ait faktör yükleri Tablo 11'de

görülmektedir. KMO (Keiser-Meier-Olkin) testi, örnekleme yeterliliğini ölçmeye yarayan bir test olup örnek büyüklüğü ile ilgilidir. Bu testin sonucu bir oran olarak ortaya çıkar ve bu oranın %60'ın üzerinde olması arzulanır (Iban, 2008: 133). Analiz sürecinde yapılan *communalities* değerlendirilmesiyle ölçek unsurlarından küçük katsayılı olan 3, 10, 15, 24 sıra numaralı değişkenler analizden çıkarılmıştır. Sonrasında gerçekleştirilen KMO (Keiser-Meier-Olkin) testi sonucu ulaşılan değer 0,95 olarak tespit edilmiş olup oranın istenen düzeyden oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Turist Rehberlerinin Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Üstlendikleri Rollere Yönelik Turist Algılarına İlişkin Elde Edilen Verilerin Faktör Analizi Sonuçları

Değişkenler		Faktör Yükleri		
	Faktör 1: Yorumlayıcı Rol	1	2	3
17	Turist rehberlerinin sözlü gelenekler (destanlar, halk hikayeleri, efsaneler, atasözleri, fıkralar vb.) ile ilgili yaptıkları anlatımlar turistler tarafından beğenilerine aktarılır.	,655		
18	Turist rehberleri gidilen bölgeye ait toplumsal uygulamalar (ritüeller, törenler vb.) hakkında aktarımlarda bulunduğu anda turistler bunu kendi kültürleriyle kıyaslar.	,564		
19	Turist rehberlerinin ziyaret edilen bölgenin el sanatları geleneğini (dokumacılık, telkâri, bakırcılık, halk mimarisi vb.) tanıtmaları turistlerin ilgisini çeker.	,759		
20	Turist rehberlerinin yerel kültüre has doğa ve evrenle ilgili uygulamaları (geleneksel yemekler, halk hekimliği vb.) aktarmaları turistlerin tur deneyimini renklendirir.	,735		
21	Turist rehberlerinin yörede üretilen yerel el sanatını zanaatkar kişilerden yardım alarak uygulamalı bir biçimde tanıtmaları turistlerin yöresel ürünlerin önemini kavramasını kolaylaştırır.	,743		
22	Turist rehberlerinin ziyaret edilen destinasyona ait varsa gösteri sanatını (halk oyunu, orta oyunu vb.) canlandırması turisti memnun eder.	,654		
23	Turistler, turist rehberinden edindiği yerel kültüre ait bilgileri tur sonrası beğenileri ile paylaşırlar.	,754		
25	Turistlerin rehberli turlara katılmasında yerel kültür merakı önemli rol oynamaktadır.	,549		

Faktör 2: Kültürlerarası Aracılık		1	2	3
7	Turist rehberleri ziyaret edilen yörenin kültürel değerlerinin korunması için destek sağlar.		,627	
8	Turist rehberleri turistlerin yerel halk ile iletişim kurmasını sağlayarak kültürel takas imkânları yaratır.		,547	
9	Turist rehberlerinin sunduğu bilgiler kültürel konulara ayrıktadır.		,555	
11	Turist rehberleri turistler için birer rol modeldir.		,751	
12	Turist rehberleri kültürel çeşitliliğe saygı gösterir.		,616	
13	Turist rehberleri turistlerin destinasyonun farklı yönlerini kavramasını sağlar.		,659	
14	Turist rehberleri ziyaretçilerin kültürel farklılıkları deneyimlemesine olanak sağlar.		,582	
16	Turist rehberleri kültürel mirasın kuşaktan kuşağa aktarılmasına aracılık eder.		,517	
Faktör 3: Kültürel Bilgi Aktarımı		1	2	3
1	Turist rehberleri gidilen destinasyonun ya da yerel kültürünü öğretir.			,756
2	Turist rehberleri insanların bir kültürü anlayabilmesine yardımcı olur.			,772
4	Turist rehberleri ziyaretçilerin yerel gelenekleri kavramasını mümkün kılar.			,677
5	Turist rehberleri geçmiş ile bugün arasında bağlantı kurar.			,689
6	Turist rehberleri kültürel mirasın unutulmaya yüz tutmuş unsurları ile ilgili farkındalık yaratma çabasında olan kişilerdir.			,601
Özdeğerler (Eigen)		9,422	1,610	1,067
Açıklanan Varyans (%)		21,912	19,04	16,609
Açıklanan Toplam Varyans		57,616		
Keiser-Meiyer-Olkin Örnekleme Ölçüm Yeterliliği		,95		
Barlett Küresellik Test Değeri		Approx Chi. Square: 4098,737 Sig: ,000		

4.4.1. Faktörlerin Açıklanması

Faktör 1. “Turist rehberlerinin sözlü gelenekler (destanlar, halk hikâyeleri, efsaneler, atasözleri, fıkralar vb.) ile ilgili yaptıkları anlatımlar turistler tarafından başkalarına aktarılır”, “Turist rehberleri gidilen bölgeye ait toplumsal uygulamalar (ritüeller, ölenler vb.) hakkında aktarımlarda bulunduğunda turistler bunu kendi kültürleriyle kıyaslar”, “Turist rehberlerinin ziyaret edilen bölgenin el sanatları geleneğini (dokumacılık, telkâri, bakırcılık, halk mimarisi vb.) tanıtmaları turistlerin ilgisini çeker”, “Turist rehberlerinin yerel kültüre has doğa ve evrenle ilgili uygulamaları (geleneksel yemekler, halk hekimliği vb.) aktarması turistlerin tur deneyimini renklendirir”, “Turist rehberlerinin yörede üretilen yerel el sanatını zanaatkar kişilerden yardım alarak uygulamalı bir biçimde tanıtmaları turistlerin yöresel ürünlerin önemini kavramasını kolaylaştırır”, “Turist rehberlerinin ziyaret edilen destinasyona ait varsa gösteri sanatını (halk oyunu, orta oyunu vb.) canlandırması turisti memnun eder”, “Turistler, turist rehberinden edindiği yerel kültüre ait bilgileri tur sonrası başkalarına iletilir” ve “Turistlerin rehberli turlara katılmasında yerel kültür merakı önemli rol oynamaktadır” gibi deyimleri içermektedir. “Yorumlayıcı” başlığı bu faktör için uygun görülmüştür. Faktör 1’in güvenilirlik katsayısı (standardize edilmiş Cronbach’s Alpha değeri) 0,889’dur. Faktöre ait Eigen değeri 9,422 ve nispi varyans da 21,912’dir. Rehberlerin somut olmayan kültürel miras unsurları ile ilgili gerçekleştirdikleri aktarımlara ilişkin turist algıları gözlem, deneyim ve doğrudan tutuma sevk edici nitelikler taşıyan “yorumlayıcı” faktör tarafından olumlu şekilde etkilenmektedir.

Faktör 2. “Turist rehberleri ziyaret edilen yörenin kültürel değerlerinin korunması için destek üretir”, “Turist rehberleri turistlerin yerel halk ile iletişim kurmasını sağlayarak kültürel takas imkânları yaratır”, “Turist rehberinin sunduğu bilgiler arasında kültürel konular ağırlıktadır”, “Turist rehberleri turistler için birer rol modelidir”, “Turist rehberleri kültürel çeşitliliğe saygı gösterir”, “Turist rehberleri turistlerin destinasyonun farklı yönlerini kavramasını sağlar”, “Turist rehberleri ziyaretçilerin kültürel farklılıkları deneyimlemesine olanak sağlar”, “Turist rehberleri kültürel mirasın kuşaktan kuşağa aktarılmasına aracılık eder” gibi deyimleri içermektedir. “Kültürlerarası Aracılık” başlığı bu faktör için uygun görülmüştür. Faktör

2'nin güvenilirlik katsayısı (standardize edilmiş Cronbach Alpha değeri) 0,864'tür. Bu faktöre ait Eigen değeri ise 1,610 iken nispi varyans değeri 19,094'tür. Turist rehberleri kültürel bilgi aktarımı için uygun ortamın hazırlanmasını sağlayarak kültürlerarası farklılıklara yönelik hoşgörülü tutumu, kültürü deneyimletme ve deneyimlemelerin baskalarına aktarılmasına aracılık etme, yoluyla "kültürlerarası aracılık" rolünü gerçekleştirmektedir.

Faktör 3. "Turist rehberleri gidilen destinasyonun yerel kültürünü öğretir", "Turist rehberleri insanların bir kültürü anlayabilmesine yardımcı olur", "Turist rehberleri ziyaretçilerin yerel gelenekleri kavramasını mümkün kılar", "Turist rehberleri geçmiş ile bugün arasında bağlantı kurar", "Turist rehberleri kültürel mirasın unutulmaya yüz tutmuş unsurları ile ilgili farkındalık yaratma çabasında olan kişilerdir" gibi ifadeleri içermektedir. "Kültürel Bilgi Aktarımı" başlığı bu faktör için uygun görülmüştür. Faktör 3'ün güvenilirlik katsayısı (standardize edilmiş Cronbach Alpha değeri) 0,852'dir. Bu faktöre ait Eigen değeri ise 1,067 ve nispi varyans değeri 16,609'dur. Turist rehberleri, turistler tarafından destinasyonların kültürleri hakkında derinlemesine bilgi edindiren, koruma bilinci oluşturan, kültürü anlamada yardımcı olan kişiler olarak algılanmaktadır. Bu durum "Kültürel Bilgi Aktarımı" faktörü altında yer alan verilerde gözlemlenmektedir.

4.4.1.1. Faktör Sonuçları ve Güvenilirlik Analizlerinin Genel Görünümü

Tablo 12 incelendiğinde faktör analizi sonucunda toplam 21 değişkenin üç baskımsız faktör altında toplandığı görülmektedir. Turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri rollere yönelik turist algıları ile ilgili çalışmanın %57,616' sının açıklandığı görülmektedir. Faktörlere ait güvenilirlik değerleri de oldukça yüksektir.

Tablo 12. Faktör Sonuçları ve Güvenilirlik Analizi

Faktörler	De i ken Sayısı	Güvenilirlik De erleri (Alpha)
Yorumlayıcı	8	0,889
Kültürlerarası Aracılık	8	0,864
Kültürel Bilgi Aktarımı	5	0,852
Toplam	21	0,936
Açıklanan Varyans (%)	57,616	

4.5. Faktörlere İlişkin Oluşturulan Hipotezler

Faktör analizi sonucunda ortaya çıkan “Yorumlayıcı”, “Kültürlerarası Aracı” ve “Kültürel Bilgi Aktarımı” faktörlerine ilişkin oluşturulmuş hipotezler aşağıda sıralanmaktadır.

H1: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H2: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H4: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H5: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları ya gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H6: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları ya gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H7: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H8: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H9: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H10: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları e itim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H11: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları e itim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H12: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları e itim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H13: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları mesleklerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H14: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları mesleklerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H15: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları mesleklerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

4.5.1. Faktörlere Yönelik Olu turulan Hipotezlerin Test Edilmesi

Elde edilen veri sayısı 28'den fazla oldu u için normallik sınaması Kolmogorov-Smirnov ile denenmi tir (Kalaycı vd., 2006: 10). Bütün yargılar için ortaya çıkan anlamlılık (sig.) de erleri 0,05'den küçük oldu undan verilerin normal da ılım göstermedi i görülmü tür. Bu sebeple, veri analizi non-parametrik tekniklerle yapılmı tır. Parametrik testlerin hemen hemen hepsinin uygulanabilmesi için en azından verilerin normal da ılıma uyması, varyansların homojen olması interval ve rasyo ölçek kullanılması ve her testte farklı olmak üzere ba ka ko ulların da sa lanması gerekir. Parametrik olmayan teknikler ise bu gibi katı gereksinimlere ihtiyaç duymaz ve örneklem da ılımına ili kin varsayımlar ortaya koymaz (Kalaycı vd., 2006: 85). Non-parametrik tekniklerin etkinli i parametrik teste göre daha azdır. Ancak örnek hacmi arttırılarak non-parametrik bir testin gücü ve etkinli i parametrik test seviyesine çıkarılabilir (Kartal, 2006: 147). Çalı manın bu kısmında non-parametrik teknik olarak, Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri kullanılacaktır.

Mann-Whitney U Testi ile iki ba ımsız örne in aynı ana kütlede alınıp alınmadı ı veya örneklerin alındıkları alınmadı ı veya örneklerin alındıkları ana kütlelerin birbirinden farklı olup olmadı ı test edilmektedir. U testinin yapılabilmesi için en azından verilerin ordinal (sıralama) ölçekte olması gerekmektedir. E er veriler bir aralık ölçekte ifade ediliyorsa ve ana kütleler normal da ılım gösteriyorsa, bu durumda ortalamaların farkı için t testi yapılmaktadır. Bu artlar altında U testi yapılırsa fazla bir kayıp olmaz. Bunun nedeni U testinin gücünün, büyük örnekler için t- testiyle kıyaslamalı olarak %95 olmasıdır (Kartal, 2006: 192).

H1 hipotezi, gerçekte tirilen Mann-Whitney U testi sonucu 0,818 p de erini aldı ından $p > 0,05$ olması nedeniyle reddedilmi tir. Yani turistlerin, rehberlerin somut

olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık yoktur. *H2* hipotezinin p de eri 0,764 olarak tespit edilmiştir. Bu de er $p > 0,05$ 'den büyük oldu undan hipotez reddedilmiştir. Dolayısıyla turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık yoktur. *H3* hipotezi p de eri 0,439 olarak tespit edilmiştir. Bunun sonucunda $p > 0,05$ ' den büyük oldu undan turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmadı ı görülmü ve *H3* hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 13. H4, H5 ve H6 Hipotezlerine li kin Sıklık ve Ortalamalar

	Ya Grupları	N	Ortalama	P De eri
YORUMLAYICI	16-25	70	192,89	0,525
	26-35	147	186,61	
	36-45	59	183,52	
	46 ve üstü	108	205,18	
	Toplam	384		
KÜLTÜRLERARASI ARACILIK	16-25	70	157,73	0,005
	26-35	147	186,50	
	36-45	59	218,63	
	46 ve üstü	108	208,93	
	Toplam	384		
KÜLTÜREL B LG AKTARIMI	16-25	70	163,73	0,073
	26-35	147	193,62	
	36-45	59	211,28	
	46 ve üstü	108	199,37	
	Toplam	384		

Kruskal-Wallis H testi, parametrik testlerin kullanımına ilişkin artların sağlanmaması durumunda bağımsız örneklem için tek-faktörlü varyans analizi yerine kullanılır. Kruskal-Wallis H testi, birbirinden bağımsız iki ya da daha fazla grubun (örneğin) bağımlı bir değişkene ilişkin ölçümlerinin karşılaştırılarak iki dağılım arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla kullanılır. Bu testte ve parametrik olmayan diğer testlerde, gruplara ait ölçümlerin karşılaştırılmasında aritmetik ortalama yerine ortanca (medyan) değer esas alınır. Ortanca (medyan), büyükten küçüğe ya da küçükten büyüğe doğru sıralanan bir serinin ortasıdır. Kruskal-Wallis H testi iki grup için Mann-Whitney U testi ile aynı sonucu verir (istatistikanaliz.com). Araştırmada yaş grubu sayılarının fazla olması yorumlamayı güçleştirdiğinden ve örneklem dağılım sayısını birbirine yakınlaştırmak amacıyla yaş grupları 16-25, 26-35, 36-45, 46 ve üstü olarak tekrar kategorize edilmiştir.

Kruskal Wallis testi sonucu ortaya çıkan anlamlılık değerleri incelendiğinde, H_4 hipotezine ait p değeri $p > 0,05$ olarak 0,525 p değeri tespit edildiğinden hipotez reddedilmiştir. Dolayısıyla turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

H_5 hipotezine ilişkin p değeri ise 0,005 olarak bulunmuştur. Hipoteze ilişkin p değeri $p = 0,05$ yani $p > 0,05$ olmadığından bu hipotez 0,005 anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir. Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca bu hipoteze ilişkin ortalamalar incelendiğinde 36-45 yaş grubunda olan turistlerin 218,63 ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu yaş aralığına sahip olan turistlerde rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik algıların daha etkin olduğu görülmektedir.

H_6 hipotezine ait p değeri 0,073 olduğundan $p > 0,05$ ekinde bir değişimin ortaya çıkması nedeniyle bu hipotez reddedilmiştir. Yani turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı

rolüne yönelik turist algıları ya gruplarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

H7 hipotezi 0,564, *H8* hipotezi 0,070 ve *H9* hipotezi 0,081 $p < 0,05$ de eri ta imadı ından reddedilmi tir. Rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri roller ile turistlerin medeni durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadı ı belirlenmi tir.

H10 hipotezi p de eri 0,141 olarak elde edilmi olup $p > 0,05$ oldu undan reddedilmi tir. Yani turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları e itim durumlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 14. H11 ve H12 Hipotezine li kin Sıklık ve Ortalamalar

	Sıklık		Ortalamalar	P De eri
	KÜLTÜRLERARASI ARACILIK	İköretim	33	248,76
Lise		68	203,18	
Ön lisans		41	190,67	
Lisans		141	165,63	
Lisansüstü		101	163,29	
Toplam		384		
KÜLTÜREL B LG AKTARIMI	İköretim	33	249,21	0,029
	Lise	68	192,15	
	Ön lisans	41	191,32	
	Lisans	141	190,71	
	Lisansüstü	101	177,18	
	Toplam	Toplam		

H11 hipotezine ilişkin p değeri 0,003 olarak bulunmuştur. Anlamlılık değeri $p < 0,05$ olduğundan 0,003 değerine sahip bu hipotez kabul edilmiştir. Dolayısıyla turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte olduğu tespit edilmiştir. İlköğretim mezunu turistlerin diğer turistlere oranla rehberin kültürlerarası aracılık rolüne yönelik algı değerleri 248,76 ortalama değerden anlamlı olarak daha yüksektir.

H12 hipotezine ait p değeri 0,029 olarak bulunmuştur. $P < 0,05$ ekinde bir değerlendirilmesinden bu hipotez kabul edilmiştir. Yani turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. İlköğretim mezunu turistlerin ortalama değerine bakıldığında (249,21) rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolünün diğer eğitim durumuna sahip kişilerle oranla daha baskın olduğu görülmektedir.

Meslek örneklem dağılım sayısını birbirine yaklaştırmak amacıyla mesleki gruplandırmalarda memur, işçi-serbest meslek, emekli ve çalışmayan, diğer (öğrenci vb.) olarak değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

H13 hipotezi p değeri 0,144 olarak tespit edilmiştir. Bu hipotez $p > 0,05$ değerinde olduğundan reddedilmiştir. Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları mesleklerine göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

H14 hipotezi için p değeri 0,124 olduğundan $p > 0,05$ durumu gerçekleşmediği ve bu hipotez reddedilmiştir. Dolayısıyla turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları mesleklerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 15. H15 Hipotezine İlişkin Sıklık ve Ortalamalar

	Meslek Grupları	Sıklık	Ortalamalar	P Değeri
KÜLTÜREL BİLGİ AKTARIMI	Memur	134	181,36	0,017
	Çiğ, Serbest meslek	79	178,49	
	Emekli ve Çalışmayan	73	227,83	
	Diğer (öğrenci vb.)	98	192,71	
	Toplam	384		

H15 hipotezi "Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları mesleklerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir" ise $p < 0,05$ durumuna uygun bir değer olan 0,017 değerini alarak kabul edilmiştir. Emekli ve çalışmayan kişilerin olduğu grubun ortalamalarına bakıldığında rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algılarının etkin bir konumda olduğu görülmektedir.

Araştırma hipotezlerinin test edilmesi sonucu hipotezlerin kabul, red durumlarını içeren Tablo 16 aşağıda yer almaktadır.

Tablo 16. Hipotezlerin Kabul ve Red Durumları

HİPOTEZ	P	SONUÇ
H1: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	0,818	RED
H2: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	0,764	RED
H3: Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	0,439	RED

<i>H4:</i> Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları ya gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	0,525	RED
<i>H5:</i> Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları ya gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	0,005	KABUL
<i>H6:</i> Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları ya gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	0,073	RED
<i>H7:</i> Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	0,564	RED
<i>H8:</i> Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	0,070	RED
<i>H9:</i> Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	0,081	RED
<i>H10:</i> Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları e itim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	0,141	RED
<i>H11:</i> Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları e itim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	0,003	KABUL
<i>H12:</i> Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları e itim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir	0,029	KABUL
<i>H13:</i> Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri yorumlayıcı role yönelik turist algıları mesleklerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	0,144	RED
<i>H14:</i> Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürlerarası aracılık rolüne yönelik turist algıları mesleklerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	0,124	RED
<i>H15:</i> Turistlerin, rehberlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri kültürel bilgi aktarımı rolüne yönelik turist algıları mesleklerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	0,017	KABUL

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Çalışmanın bu kısmında anket aracılığıyla elde edilen bulguların değerlendirilmesi ve buna yönelik sunulan öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Kültürel mirasın maddi unsurlar etrafında olumsuz özgün uygulamaları “somut olmayan kültürel miras” olarak kavramlaştırılmıştır. Toplumların geçmiştense bugüne süregelen yaşamışlıklarını yansıtan somut olmayan kültürel miras olgusu ulusların kültürel benliğinin aynasıdır. Kültürel mirasın maddi boyutuna nazaran somut olmayan kültürel miras ile ilgili folklorik uygulamaların korunması daha zorlayıcı bir süreçtir. Bunun bir nedeni, kültürel uygulamaların ya atılmaya, bilinirliklerinin artırılmasına ve aktarılmaya ihtiyaç duyması olarak görülebilir. UNESCO’nun 2003 yılında kabul edilen “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” somut olmayan kültürel mirasın “okul dışı eğitim ve okul dışı eğitim” konularına değinmektedir. Türk eğitim sisteminde somut olmayan kültürel miras değerlerine gereken önem verilmemektedir. Dolayısıyla sözleşmede belirtilen dolaylı ve dolaylı aktarıcılar ile kastedilen “okul dışı eğitim” tanımlamasına kültürel değerleri öreten, tanıtan ve aktarılmasına aracılık eden kişiler olarak turist rehberleri uygun görülmektedir.

Günümüzde turistler ziyaret ettikleri destinasyonların kendine has kültürel değerleri hakkında bilgi ve deneyim edinmeyi talep etmektedirler. Turistler, kültürel merakın itici gücü olmaktadır bu talep doğrultusunda rehberli turlara katılmaktadırlar. Turistler, kültürel bilgi edinmede turist rehberlerinden bir araç olarak faydalanmaktadır. Kültürel aktarım beklentisi içinde olan turistler, rehberli turlara

katıldıklarında bu beklentilerinin kar ılanmasını beklemektedirler. Turistlerin kültürel deneyim edinme iste i, rehberli turlarda kültürel aktarım hususuna uygun ortamın olu masını sa lamaktadır. Turist rehberleri mesleki yükümlülükleri gere i tur programları kapsamında yer alan destinasyonların kültürel de erleri hakkında detaylı bilgiye sahiptir. Turist rehberleri üstlendikleri kültürel misyon do rultusunda “kültürü koruma ve ya atma” çabası içerisinde mesleklerini icra etmekle yükümlü ki ilerdir.

Turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri rollere yönelik turist algılarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalı mada rehberli tura katılımı olan 384 turiste anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Ara tırmada turistlerin algı düzeylerinin gruplara ait demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık te kil edip etmedi i test edilmiştir.

Ara tırma sonucunda, turistlerin rehberli tura katılma sıklıklarının “yılda bir ve daha seyrek” yo unlukta oldu u, bu kategoride en az katılım sıklı ı gösteren grubu “ayda bir” rehberli tura katılan turistler olu turmaktadır. Ara tırmaya katılan turistlerin ço unlu unun evli ve kadın turistlerden olu tu u tespit edilmiştir. Rehberli tura katılan turistlerin e itim durumu de erlendirildi inde ise lisans e itimi ve lisansüstü e itim almı ki ilerinin a ırlıkta oldu u görülmü tür. Meslek grupları üzerindeki da ılım incelendi inde sıklık bakımından birinci sırada “memur” statüsündeki katılımcıların yer aldı ı ardından ise “ö renci” olan turistlerin geldi i görülmektedir. Yeti kin ve çalı an turistlerin rehberli turlara katılımının yo un olarak gerçekleşti i gözlemlenmekteyken, ö renci turistlerin de rehberli turlara katılım göstermesi genç ki ilerde de ke fetme iste i bulundu unun bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Esnaf ki ilerinin, serbest meslek ile u ra an ki ilerinin ve çalı mayan kesimin ise rehberli turlara katılımının oldukça dü ük oldu u ortaya çıkmıştır. Ya aralıklarına bakıldı ında 21-40 ya arası ki ilerinin rehberli turlara katılımının yo unluk gösterdi i 16-20 ya ve 40 ya ve üzeri aralıkta olan kategorilerde ise katılımın dü ük oldu u tespit edilmiştir.

Turist rehberlerinin turistler tarafından baskın bir ekilde “kültür tanıtımcısı” olarak görüldü ü, ardından ise turist rehberlerinin “yol gösterici” olarak nitelendirildi i

ortaya çıkmı tır. Bu sonuç, turistlerin rehberin temel kabul edilebilecek “yol gösterici” tanımlamasına kıyasla çok yo un bir ekilde rehberlerin kültürel misyonunu yansıtan “kültür tanıtımcısı” tanımlamasını yaptı ını gözler önüne sermektedir. “E lenceli ki i” tanımlaması ise bu kategoride en dü ük oranda tercih edilen tanımlama olmu tur.

Turistlerin, somut olmayan kültürel mirasın en ilgi çekici unsuru olarak sözlü gelenekleri (efsaneler, fıkralar, halk hikâyeleri vb.) olarak gördü ü tespit edilmi tir. Ardından ise toplumsal uygulamalar (ritüel ve ölenler) tercih edilirken en ilgi çekici üçüncü unsur olarak görülen kültürel de er kategorisi do a ve evrenle ilgili uygulamalar (geleneksel yemekler, halk hekimli i vb.) olmu tur. En az tercih edilen ise gösteri sanatı (halk oyunları, orta oyunu vb.) olarak tespit edilmi tir.

Ara tırma sonucunda turistlerin, somut olmayan kültürel miras hakkında sahip oldukları bilgiyi ço unlukla yazılı kaynaklardan ö rendikleri, ardından ise turist rehberinden bilgi edindikleri tespit edilmi tir. Bu sonuç, turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasa ait bilgi edinmede en önemli araçlardan biri oldu unu göstermektedir. Bu kategoride yer alan bilgi edinme araçları arasında en dü ük gözlenen sıklık medyadan bilgi edindi ini belirten bildiren katılımcılara aittir. Yine aynı kategorideki somut olmayan kültürel miras ile ilgili “hiçbir bilgim yok” seçene i toplamda en dü ük katılımın gözlendi i tercih olmu tur.

Turistler, katıldıkları rehberli turlarda somut olmayan kültürel mirasa yönelik ya adıkları deneyimleri büyük ço unlukla “kültürel mirasımızın zenginli ini ke fettim” diyerek tanımlamı lardır. Bu kategoride ikinci sırayı ise “tarih gözümün önünde canlandı” deneyimsel yanıtlaması alırken “herhangi bir deneyimim olmadı” en az yanıtlamayı alan tercih olarak ortaya çıkmı tır. Bu sonuçtan hareketle, rehberli turların somut olmayan kültürel miras de erlerinin zenginli i ke fetme ve geçmi e yönelik akılda kalıcı deneyimler ya amada katkısı bulundu u söylenebilir. Rehberli turlara katılan ancak somut olmayan kültürel mirasa ili kin bir deneyim ya amamı ki ilerinin oldukça az olması ise rehberlerin sıklıkla bu de erlere yönelik deneyim edindirme yoluna gittiklerini göstermektedir.

Ara tırma sonuçları do rultusunda turist rehberlerinin kültürel bilgi aktarımı sürecinde etkin oldu u kadar kültürel de erlerin korunması konusunda da etkinlik gösterebildi i ve turistleri somut olmayan kültürel miras unsurlarına yönelik hassas davranmaya yöneltebildi i görülmektedir.

Yapılan faktör analizi sonucu ortaya çıkan “Yorumlayıcı”, “Kültürlerarası Aktarıcı” ve “Kültürel Bilgi Aktarımı” rollerine ili kin hipotez testlerinden ortaya çıkan sonuçlara göre cinsiyete ve medeni duruma göre somut olmayan kültürel mirasın korunmasında rehber rollerine ili kin algılar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemi tir. “Kültürlerarası Aracılık” ve “Kültürel Bilgi Aktarımı” rollerine yönelik turist algılarında ise e itim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmi tir. Bu sonuçlar do rultusundan turistlerin e itim düzeyi azaldıkça turist rehberlerinin “Kültürlerarası Aracılık” “Kültürel Bilgi Aktarımı” rolünün etkisinin artmakta oldu u söylenebilir. Ya gruplarına göre bu üç role yönelik “Yorumlayıcı” ve “Kültürel Bilgi Aktarımı” rollerine ili kin turist algılarında anlamlı bir farklılık gözlemlenmezken “Kültürlerarası Aracılık” rolüne ili kin turist algılarında ya gruplarına göre anlamlı bir farklılık bulunmu tur. Katılımcı turistlerden 36 ya ın üzerindeki ki ilerde turist rehberlerinin “Kültürlerarası Aracılık” rolü di er ya gruplarına oranla daha baskın durumdadır. Turistlerin mesleklerine göre rehberlerin rollerine yönelik algılarında “Yorumlayıcı” ve “Kültürlerarası Aracılık” rollerine yönelik anlamlı bir farklılık bulunmazken “Kültürel Bilgi Aktarımı” rolü için turist algılarında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Emekli ve çalı mayan meslek grubunda bulunan turistlerin, rehberlerin “Kültürel Bilgi Aktarımı” rolüne yönelik algıları daha yüksektir.

5.2. Öneriler

Ülkemiz somut olmayan kültürel miras açısından zengin bir co rafyadır. Kültürel de erlerimize sahip çıkmak, onları ya atabilmek büyük ölçüde bu unsurların bilinirli ini arttırmaya ba lıdır. Rehberli turlara katılan turistlerin somut olmayan kültürel mirasa ait uygulamalar ile ilgili deneyimlemelere tepkisi ço unlukla olumludur. Turistlerin yerel kültüre has uygulamalar ile ilgili deneyim edinme talebi içerisinde oldukları dü ünüldü ünde, turist rehberlerinin aktarımlarında bu unsurlara daha fazla yer vermesinin uygun bir tutum olacaktır. Turist rehberlerinin kültürel

mirasın korunmasına ilişkin hassasiyetlerini turistlere daha etkin bir şekilde yansıtmaları, rehberlerin kültürel misyon üstlenici bir meslek icra etmeleri nedeniyle önemlidir.

Turistlerin somut olmayan kültürel miras değerlerine ilişkin deneyimleri tatmin duygularına olumlu etki yapabilmektedir. Gerek bilgi yayma gerekse de koruyucu tutumlara sevk etme açısından rehberlerin turistler üzerinde etkin bir konumda olduğu ele alındığında, turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasımıza ait bilgi düzeylerinin artırılabilmesi açısından örgün eğitimlerinde ve uzmanlık eğitim süreçlerinde bu değerlere yönelik eğitim müfredatlarının yoğunlaştırılması gerekmektedir. Turist rehberleri, kültürlerarası uzlaşı sağlamaya pozitif etki yapan, kültürü korumayı ve aktarmayı mesleki görevlerinin gereği bilen kişiler olarak mesleklerini icra etmeli ve bu doğrultuda hizmet vermeyi sürdürmelidirler. Ayrıca turizm sektöründe turist rehberlerinin önemine vurgu yapacak ve meslek itibarının artmasına katkı sağlayabilecek bilimsel çalışmaların artması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Acıpayamlı, O. (1989). Türkiye Folklorunda Halk Hekimliğinin Morfolojik ve Fonksiyonel Yönünden İncelenmesi. Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri, Kültür Bakanlığı ve M FAD Yayınları, s. 1-9.

Ahipaşaoğlu, S. (1997). Seyahat İşletmelerinde Tur Planlaması Yönetimi ve Rehberliğin Meslek Olarak Seçilmesinin Nedenleri Üzerine Bir Uygulama. Varol Matbaası, Ankara, s. 36.

Ahipaşaoğlu, S. (2006). Turizmde Rehberlik. Ankara: Gazi Kitabevi, s. 121.

Akay, A. S. (2006). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Tarih Araştırmalarında Kaynak Olma Özelliği. Milli Folklor Dergisi, s. 41.

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktarolu, S. ve Yıldırım, E. (2005). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. (4. Baskı). Sakarya: Sakarya Kitabevi.

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktarolu, S. ve Yıldırım, E. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Ap J., Wong K. F. K. K. (2001). Case Study on Tour Guiding: Professionalism, issues and problems. Tourism Management, 22, s. 551-563.

Artun, E. (2002). Küreselleşmenin Geleneksel Türk Halk Kültürüne Etkisi. VI. Milletlerarası Halk Kültürü Kongresi Küreselleşme ve Geleneksel Kültür Sektör Sektör Bildirileri, s. 6-7

Artun, E. (2004). Köy Seyirlik Oyunları. Kültürel Mirasın Müzelenmesi. Sempozyumu Bildirileri, s. 147-151.

Artun, E. (2008). Halk Kültürü Araştırmaları "Halk Kültürlerinin Gelecek Kuşaklara Tanıtılması". İstanbul: Kitabevi Yayınları, s. 454.

Aslantürk, Y. (2003). A grubu Seyahat Acentalarının Turist Rehberlerinden Beklentileri ve Beklentilerinin Karşılanma Derecesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Avcıkurt, C. (2009). Turizm Sosyolojisi, Ankara: Detay Yayıncılık, s. 108.

Banton, M. (1965). Roles: An Introduction to the Study of Social Relations. London: Tavistock Publications.

Batca, M., Fulga, L. (2002). Globalization and Cultural Tradition. VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Küreselleşme ve Geleneksel Kültür Sektör Sektör Bildirileri.

Batman, O., Yıldırım R. ve Demirtaş N. (2000). Turizm Rehberliği. Adapazarı: Değerim Yayınları, s. 1.

Brochu, L. ve Merriman, T. (2002). Personal Interpretation: Connecting Your Audience to Heritage Resources. The National Association For Interpretation: Singapore.

Chang, K. (2012). Examining the Effect of Tour Guide Performance, Tourist Trust, Tourist Satisfaction, and Flow Experience on Tourist's Shopping Behavior. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 19(2), s. 219- 247.

Cohen, E. (1985). The Tourist guide: The origins, structure and Dynamics of a role. *Annals of Tourism Research*, 12(1), s. 5-29.

Çakır . C. (2010). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Çakmur, H. (2012). Ara tırmalarda Ölçme-Güvenilirlik-Geçerlilik. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 11(3), 339-344.

Çimrin, H. (1995). Turizm ve Turist Rehberli inin ABC'si. Antalya: Akdeniz Kitabevi, s. 10-18.

Çobano lu, Ö. (2009). Halk Bilimi Kuramları ve Ara tırma Yöntemleri Tarihine Giri . Akça Yayınları: Ankara.

Çolako lu, E. O., Epik, F. ve Efendi, E. (2010). Tur Yönetimi ve Turist Rehberli i. Ankara: Detay Yayıncılık, s. 143-171.

De irmencio lu, Ö. A. (1997). Ülkesel Profesyonel Turizm Rehberli i Mesle inde Yeni Geli melerin zlenebilirli i. Türkiye'de Turizmin Geli mesinde Turist Rehberlerinin Rolü. Haftasonu Semineri IV, s. 213.

Dinçer F., Ertu ral M. S. (2000). Kültürel Mirasın Korunması ve stanbul lindeki Tarihi Yapıların Turizm Amaçlı Kullanımı Üzerine Bir Deneme. *Anatolia Turizm Ara tırmaları Dergisi*, s. 70.

Duygulu M. (2002). Küreselle me ve Sosyal De i im Sürecinde Türk Halk Müzi inde: Kimlik, Tavır, Teknik. VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Küreselle me ve Geleneksel Kültür Seksiyon Bildirileri, s. 113.

Dwyer, J. ve Freitas, J. (2005). Food Folklore. In Caballero, B., Allen L. ve Prentice A. (Eds.), *Encyclopedia of Human Nutrition Second Edition*. UK: Elsevier Academic Press.

Ekici, Metin (2004). Bir Sempozyumun Ardından: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi. *Milli Folklor Dergisi*, s. 16, 61.

Ekici, M. (2004). Somut Olmayan Kültürel Miras Neden ve Nasıl Korunmalı ve Nasıl Müzelenmeli: Sorunlar, Çözümler ve Ülkelerden Örnekler. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyum Bildirileri, s. 57-65.

Ekici, M. ve Fedakar P. (2014). Gelenek, Aktarma, Dönü üm ve Kültür Endüstrisi Ba lamında Nazar ve Nazar Boncu u. *Milli Folklor Dergisi*, 101(26), s. 41.

Ekici, M. ve Fedakar P. (2013). Ege Üniversitesi Deneyimleriyle Somut Olmayan Kültürel Mirası "Ya atarak Koruma". *Milli Folklor Dergisi*, 25, s. 51.

Emekli, G. (2006). Co rafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm. *Ege Co rafya Dergisi*, 15, s. 54.

- Erdoğan, . (2007). İletmelerde Davranı . İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Eren, E. (2000). Örgütsel Davranı ve Yönetim Psikolojisi. İstanbul: Beta Basım, s. 411.
- Erginer, G. (2002). Küreselle me ve Geleneksel Kültür (Bilimsel Bulguların Anlamsızlaşması). VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Küreselle me ve Geleneksel Kültür Sektör Bildirileri, s. 139.
- Filiz, Z. (2011). Servqual Yöntemiyle Yurt İletmesinde Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi. International Journal of Research and Development, Vol. 3, No: 1, s. 38-50.
- Georgiev, G. ve Terziyska, I. (2013). Masterpieces of Intangible Heritage in The Countries of Southeast Europe and Tourism Development, Management. Knowledge and Learning Conference, 19-21 June, Zadar, Croatia, s. 1279-1285.
- Geva, A., Goldman A. (1991). Satisfaction Measurement in Guided Tours. Anals of Tourism Research, 18 (2), 177-185.
- Greene, Roberta R., Kropf, Nancy P. (2009). Human Behaviour Theory: A Diversity Framework. 2. Bs., Transaction Publishers: New Jersey.
- Gurung, G., Simmons, D. and P. Devlin (1996). The Evolving Role of Tourist Guides, The Nepali Experience. in Butler, R. And Hinch, T. (Eds.), Tourism and Indigenous Peoples. s.107-128, London: International Thomson Business Press.
- Gülcan, B. (2010). Türkiye’de Kültür Turizminin Ürün Yapısı ve Somut Kültür Varlıklarına Dayalı Ürün Farklılaştırma İhtiyacı. İletme Ara tırmaları Dergisi, 2(1), s. 99-120.
- Güney, S. (2000). Davranı Bilimleri. 2. Baskı, Nobel Yayın Da ıtım: Ankara.
- Gündüz, S. (2002). Turist Rehberliği E İtimi ve Üniversitelerle Turizm Bakanlığı Arasındaki Koordinasyona Yönelik Bir Model Önerisi. Turizm E İtimi Konferansı-Workshop, Ankara, s. 243-255.
- Güven, M. (2005). Davranı Düzlemi Sosyal Statü ve Roller. Örgütsel Davranı Boyutlarından Seçmeler (Ed. M. Tikici). Ankara: Nobel Yayın.
- Güzel, Ö. F. (2007). Türkiye majının Geli tirilmesinde Profesyonel Turist Rehberlerinin Rolü (Alman Turistler Üzerine Bir Ara tırma). Yayımlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Hair, Joseph F., Anderson, R. L., Tatham ve William C. Black, (1998). Multivariate Data Analysis.5. Baskı, New Jersey: Printence Hall.
- Huang, S., Hsu, H. C. C., Chen, A. (2010). Tour Guide Performance and Tourist Satisfaction: A Study of The Package Tours in Shanghai. Journal of Hospitality & Tourism, 34 (3), s. 3-33.
- Huh, J. (2002). Tourist Satisfaction With Cultural/Heritage Sites: The Virginia Historic Triangle. The Faculty Of The Virginia Polytechnic Institute And State University In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Of Master Of Science In Hospitality And Tourism Management, Virginia.

Hünerel, Z. S., Er, B. (2012). Halk Kültürünün Tanıtılmasında El Sanatlarının Yeri ve Önemi. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1(1), s. 179-190.

Holloway, J. (1981). The guided tour: a sociological approach. Annals of Tourism Research, 8(3), s. 377-402.

Howard, J., Thwaites, R. ve Smith B. (2001). Investigating the Roles of the Indigenous Tour Guide. The Journal of Tourism Studies, 12(2), s. 32-39.

Iban, M. O uzhan, Köro lu, A. ve Bozok, D. (2008). Termal Turizm Amaçlı Seyahat Eden Turistlerde Destinasyon majı: Gönen Örne i, stanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (13), Bahar 2008, s. 105-129.

Kafeso lu, . (1992). Türk Milli Kültürü. stanbul: Bo aziçi Yayınları, s. 15.

Kalaycı, . (2006). SPSS Uygulamalı Çok De i kenli statistik Teknikleri 2. Baskı. Ankara: Asil Yayın Da ıtım.

Karabulut, M. (2004). Türk Halk Müzi i ve Çalgılarının Kültürel Turizm, Kültürel Miras Ba lamında Müzelerde Sergilenmesi Üzerine Bir Yakla ım. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyumu Bildirileri, s. 194-203.

Karaka , M. (2002). Küreselle me Sürecinde Dil-Kültür Etkile imi. VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Küreselle me ve Geleneksel Kültür Sektör Bildirileri, s. 173.

Karaman, K. (2010). Ritüellerin Toplumsal Etkileri. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21, s. 227-236.

Karpuz, H. (1990). Eski Eser ve Anıtların Korunmasında Halkın E itimi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Co rafya Fakültesi Dergisi, 34(12), s. 405.

Kartal, M. (2006). Bilimsel Ara tırmalarda Hipotez Testleri, Ankara: Nobel Yayın Da ıtım.

Kundakçı, H. A. (2003). Ankara Numune E itim ve Ara tırma Hastanesi Hekimlerinin Rol Çatı ması ve Rol Belirsizli i Düzeylerinin Belirlenmesi. Ankara Üniversitesi Sa ık Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamı Yüksek Lisans Tezi.

Kurtulmu , Z. (2014). Halk Kültüründen Örnekler. Kırklareli Kültür Varlıkları Envanteri, Ankara: Gökçe Ofset.

Kutlu, M. (2009). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında E itime Yönelik İlk Adım: Halk Kültürü Dersi. Milli Folklor Dergisi, s. 15.

Ku luvan, S. ve Çe meci N. (2002). Türkiye'de Turist Rehberli i E itiminin Sorunları ve Yeniden Yapılandırılması. Turizm E itimi Konferansı, 11-13 Aralık, Ankara: Turizm Bakanlı ı Turizm E itimi Genel Müdürlü ü Yayını, s. 235-242.

Koçel, T. (1998). İletme Yöneticili i, Yönetim ve Organizasyon, Organizasyonlarda Davranı Klasik-Modern-Ça da Yaklaşımlar. stanbul: Beta Basım, s. 397.

Konur, T. (1995). Ortaoyunu. Tiyatro Ara tırmaları Dergisi, Vol. 12, s. 47-51.

Korkmaz, S., Temizkan, P. S., Temizkan, R. (2010). Profesyonel Turist Rehberlerinin Turizm Pazarlamasındaki Rolü ve Hizmetçi Eğitim Seminerlerinin Pazarlama Açısından İçerik Analizi. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), s. 133-149.

Kozak, A. M. (2012). Özel İlgil Turizmi. Ankara: Detay Yayıncılık.

Köro lu, Ö. (2013). Turist Rehberlerinin Ya amındaki Rollerine Üzerine Kavramsal Bir De erlendirme. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16, s. 91-112.

Köro lu, Ö. (2009). İstanbul 2010 Avrupa Kültür Ba kentini Uygulamaları Kapsamında Turist Rehberliği Eğitim Programları. 10. Ulusal Turizm Kongresi, Mersin, s. 1335-1345.

Köklükaya, N. (2013). Mimarlık Disiplininin Halk Mimarisi ve Somut Olmayan Kültürel Miras Ba lamında Halkbilimi Disiplini ile İlişki. Bilim ve Kültür Uluslararası Kültür Ara tırmaları, 1(1), s. 126-140.

Leclerc, D., Martin, Judith N. (2004). Tour Guide Communication Competence: French, German and American Tourists Perception. International Journal of Intercultural Relations, vol. 28, s. 181-200.

Logan, W. (2007). Closing Pandora's Box: Human rights conundrums in cultural heritage protection. In H. Silverman and D. F. Ruggles (Eds.), Cultural heritage and human rights, s. 33-52, New York: Springer.

Madran, E. ve Özgönül, N. (2005). Kültürel ve Doğal De erlerin Korunması. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası, s. 73.

Mahiro ulları, A. (2010). Küreselleşmenin Kültürel De erler Üzerine Etkisi. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Vol.50, s. 1276-1288.

Manchini, M. (1990). Conducting Tours: A Practical Guide. USA: Cincinnati Southwestern Publishing.

McKercher, B. ve Hilary du Cros (2002). Cultural Tourism, The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management. New York: The Haworth Press.

Milli Eğitim Bakanlığı, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi. Eğitim Hizmetleri, Halk Oyunları, (2007). Ankara: MEB yayınları.

Min, J. C. H. (2012). A Short-form Measure for Assessment of Emotional Intelligence for Tour Guides: Development and Evaluation. Tourism Management, 33(1), s. 155-167.

Moscardo, G. (1996). Mindful visitors: heritage and tourism. Annals of Tourism Research, 23(2), s. 376-397.

Narin, Y. (2010). İstanbul İlinde Bir Eğitim Ara tırma Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Rol Çatışması, Doyumu ve Stres Düzeylerinin Belirlenmesi. HAÜ, SABE, YYLT, İstanbul.

Nettekoven, L. (1979). Mechanisms of Intercultural Interaction. In E. de Kadt (Ed.), Tourism, Passport to Development?, s. 135-145, UK: Oxford University Press.

Nuryanti, W. (1996). Heritage and Postmodern Tourism. *Annals of Tourism Research*, 23, (2), s. 255.

Nutku Ö. (1970). Orta Oyunu'nda "Yabancıla tırma" Kavramı. *Tiyatro Ara tırmaları Dergisi*, 1, s. 33-47.

Pario, Y. (2001). Challenging the Present Approach to Heritage Tourism: Is Tourism to Heritage Places Heritage Tourism. *Tourism Review*, 56 (1-2), s. 52.

Park, H. (2011). Shared National Memory as Intangible Heritage: Re-imagining Two Koreas as One Nation. *Annals of Tourism Research*, 38, (2), s. 521.

Pearson, M. ve Sullivan, S. (1995). Looking after heritage places: The basic of heritage planning for managers, landowners and administrators. Melbourne: Melbourne University Press.

Pizam A., Jeong G. (1996). Cross-cultural Tourist Behaviour: Perceptions of Korean Tour Guides. *Tourism Management*, Vol. 17, s. 277.

Polat, H. Hüseyin (1995). Sivas Ula 'ta Halk Hekimli i Uygulamaları. *Ürün Yayınları*: Ankara.

Pond, K. (1993). *The Professional Guide: Dynamics of Tour Guiding*. New York: Van Nostrand Reinhold.

Rabotic, B. (2010a). Tourist Guides in Contemporary Tourism. *International Conference On Tourism And Environment*, Philip Noel-Baker University, Sarajevo, Bosnia Herzegovia.

Rabotic, B. (2010). Professional Tourist Guiding: The Importance of Interpretation for Tourist Experiences. *20th Biennial International Congress: New Trends in Tourism and Hotel Management*, Opatija, Croatia.

Reisinger, Y., Steiner, C. (2006). Reconceptualising Interpretation: The Role of Tour Guides in Autentic Tourism. *Current Issues in Tourism*, 9(6), s. 481-498.

Savran, G. (1998). Adana'dan Derlenen Bazı Halk Hekimli i Uygulamalarının Kar ıla tırılması. II. Türk Halk Kültürü Ara tırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri, s. 342-363, Ankara: Kültür Bakanlığı ı HAGEM Yayınları.

Scherle ve Nonnenmann, (2008). Swimming in Cultural Flows: Conceptualising Tour Guides as Intercultural Mediators and Cosmopolitans. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 6(2), s. 120-137.

Sever, M. (2004). Türk Halk nançlarında ve Halk Hekimli i Uygulamalarında Meyve. *TÜBAR-XVI*, Güz, s. 95-109.

Smith, G. S., Messenger, P.M., ve Soderland, H.A. (2010). *Heritage values in contemporary society*. Walnut Creek, California: Left Coast Pess Inc.

Soykan, F. (2002). Profesyonel Turist Rehberli i Derslerindeki Kursların Yeniden De erlendirilmesi ve Türkiye'nin Turizm Co rafyası Dersine Ele tirel Yakla ım. *Turizm E itimi Konferansı*, Turizm Bakanlığı ı, Turizm E itim Genel Müdürlü ü, Ankara, s.99.

Sucu, . (1989). Ege Bölgesi Halk İlaçları. Türk Halk Hekimliği Bildirileri. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi:.

Sümbül, M. (1997). Halk Oyunlarının İlevleri. Folklor ve Edebiyat Etnoloji Halkbilim Antropoloji Dergisi, Ankara.

Şahin, S. (2012). Turist Rehberlerinin İletişim Yeterlilikleri: Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 9 (3), s. 55.

Özuz, Ö. M. (2013). Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?. Ankara: Geleneksel Yayıncılık, s. 7-65.

Özuz, Ö. M., Gürçayır S. vd. (2008). TURKEY's Intangible Cultural Heritage. s. 10, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını.

Özuz, Ö. M. (2008). Çağdaş Kentin Kültürü ve Somut Olmayan Kültürel Miras. Türkiye Bilimler Akademisi Forumu, Ankara: Yeni Reform Matbaacılık.

Özuz, E. (2011). Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı. Hacettepe Üni. Edebiyat Fakültesi Dergisi, 28(2), s. 137.

Ong, W. (1995). Sözlü ve Yazılı Kültür/Sözün Teknolojileşmesi (Çev. Sema Postacıoğlu Banon). İstanbul, Metis Yayıncılık.

Ölçer, E. (2004). "Söz" Artık Müzede: Kültürel Bellek, Küreselleşme ve E-İletişim Bağlamında Sözlü Kültürün Korunması ve Duyarlılık Geliştirilmesi Üzerine. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyumu Bildirileri, s. 84-89.

Önal, . (2003). Koruma Kültürü ve Etik Kurallar. Türkiye Mühendislik Haberleri. Vol. 27, s. 423.

Öncü, H. (1994). E-İletişimde Ölçme ve Değerlendirme. Ankara: Matser Basım Yayın.

Özkalp, E., Kirel, Ç. (2003). Örgütsel Davranış. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Öztürk, Y., Yazıcıoğlu, ., (2002). Gelişmekte Olan Ülkeler için Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm E-İletişim Fakültesi Dergisi, Vol. 2, s. 189.

Öztürk, . (2002). Bazı Geleneksel El Sanatı (Gündelik Eya) Örneğinde Bilgi Aktarımı, Değerleme ve Yozlaşma. Küreselleşme ve Geleneksel Kültür Seksiyon Bildirileri, VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, s. 305-318.

Öter, Z. (2007). Seyahat Acentelerinde Pazarlama Bilgi Sistemlerine Turist Rehberlerinin Katkıları: Ege Bölgesi Örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Öter, Z. (2010). Türk El Sanatlarının Kültür Turizmi Bağlamında Değerlendirilmesi. Milli Folklor Dergisi, 86(22), s. 174-185.

Taşdelen, V. (2013). Felsefe Kültürü ve Sözlü Geleneklerin Mekânı. Turkish Studies, 8 (12), s. 1283-1296.

T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlı ı, (2014). Geçmi ten Günümüze Ya ayan Kùltür Mirasımız, Türkiye Somut Olmayan Kùltürel Miras Ulusal Envanteri. Kùltür ve Turizm Bakanlı ı Yayınları, Birinci Baskı, Ankara: Özyurt Matbaacılık.

Tekarslan, E., vd. (1989). Sosyal Psikoloji. stanbul: Filiz Kitapevi.

Tekarslan, E., vd. (2000). Davranı ın Sosyal Psikolojisi. .Ü. İletme Fakùltesi no:278, stanbul: Döence Basım.

Teke, G. S. (2013). Geleneksel Tarzlar, Modern Modeller: Resmi, Resmi Olmayan E itim ve Somut Olmayan Kùltürel Miras. Milli Folklor Dergisi, Vol. 25, s. 33.

Tetik, N. (2006). Türkiye’de Profesyonel Turist Rehberli i ve Mü terilerin Turist Rehberlerinden Beklentilerinin Analizi (Ku adası Örne i). Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 26, Balıkesir.

Tetik, N. (2012). Turist Rehberlerinin Ekoturizm Yeterliliklerinin Önem-Performans Analizi. Seyahat ve Otel İletmecili i Dergisi, 9 (3), s. 7.

Toker, A. (2011). Kùltür Turizminin Sürdürülebilirli inde Profesyonel Turist Rehberlerinin Rolü: Ankara Örne i. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 51, Eski ehir.

Topuz, A. (2006). Hem irelerde Rol Çatı ması ve Rol Belirsizli i, Stresi ve Aralarındaki li kinin Belirlenmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Sa ılık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

Turhan, M. (1994). Kùltür De i meleri (Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Teknik). stanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakùltesi Vakfı Yayınları.

Türker, A. ve Çelik, . (2012). Somut Olmayan Kùltürel Miras Unsurlarının Turistik Ürün Olarak Geli tirilmesine Yönelik Öneriler. Yeni Fikir Dergisi, Vol. 9, s. 88.

Türkdoğan, O. (1991). Kùltür ve Sa ılık-Hastalık Sistemi. Ankara: MEB Yayınları.

Türkmen, F. ve Fedakâr P. (2009). Türk Halk Tiyatrosunda Hareket Komi ine Ba lı Mizahi Unsurlar. Milli Folklor Dergisi, Vol. 21(82), s. 98-109.

Ulusoy, K. (2011). Türk Toplum Hayatında Ya atılan Kahve ve Kahvehane Kùltürü. Milli Folklor Dergisi, Vol. 89(23), s. 159-169.

Uslu, A. Kiper, T. (2006). Turizmin Kùltürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örne inde Yerel Halkın Farkındalı ı. Tekirda Ziraat Fakùltesi Dergisi, Vol. 3(3), s. 307.

Uygur, M. S. ve Baykan, E. (2007). Kùltür Turizmi ve Turizmin Kùltürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri. Ticaret ve Turizm E itim Fakùltesi Dergisi, Vol. 2, s. 30-49.

Yarcan, . (2007). Profesyonel Turist Rehberli inde Mesleki Etik Üzerine Kavramsal Bir De erlendirme. Anatolia Turizm Ara tırmaları Dergisi, Vol. 18(1), s. 33-44.

Yazıcıo lu, Y. ve Erdo an S. (2007). SPSS Uygulamalı Bilimsel Ara tırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yazıcıo lu, Y. ve Erdo an S. (2011). Bilimsel Ara tırma Yöntemleri. 3. Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yenipınar, U. ve Zorkiri i A. (2013). Türkiye ve Avrupa Birli i Ülkelerinde Turist Rehberli i E itimi. Cag University Journal of Social Sciences, Vol. 10(2), s. 111-136.

Yıldırım, S. ve Atay, L. (1997). Türkiye’de Turizmin Geli mesinde Turist Rehberlerinin Rolü. Hafta Sonu Semineri IV, Nev ehir: Nev ehir Üniversitesi Yayınları.

Yıldız, R. Ku luvan S. ve entürk Y. (1997). Turist Rehberli i Ö retiminde Yeni Bir Model: Nev ehir Turist Rehberli i Bölümü Programı ve De erlendirilmesi. Türkiye’de Turizmin Geli mesinde Turist Rehberlerinin Rolü Haftasonu Semineri IV, s. 11.

Yu, X. ve Ham, S. (2004). Cultural Mediation in Guided Tour Experiences: A Case Study of Australian Guides of Chinese Tour Groups. Department of Management Working Paper Series, Vol. 44(4), s. 1-12.

Yu, X., Weiler B. ve Ham, S. (2001). Intercultural Communication and Mediation: A Framework for Analysis the Intercultural Competence of Chinese Tour Guides. Journal of Vacation Marketing, Vol. 8(1), s. 75-87.

Zhang, H. Q. ve Chow, I. (2004). Application of Importance-performance model in tour guides’ performance: Evidence from mainland Chinese outbound visitors in Hong Kong. Tourism Management, Vol. 25(1), s. 81-91.

Waite, G. (2000). Consuming Heritage: Perceived Historical Authenticity. Annals of Tourism Research, Vol. 27(4), s. 838.

Weiler, B. ve Yu, X. (2007). Dimensions of cultural mediation in guiding chinese tour groups: Implications for interpretation. Tourism Recreation Research, Vol. 32(3), s. 13-22.

Williams, R. (2005). Anahtar Sözcükler: Kültür ve Toplumun Sözcüklü ü (Çev. S. Kılıç). İstanbul: İletişim Yayınları.

İnternet Kaynakları

Aslan, Z., Ardemagni, M. (2006). Introducing young people to the protection of heritage sites and historic sites. Web: http://www.iccrom.org/ifrcdn/pdf/ICCROM_09_ManualSchoolTeachers_en.pdf 3 Temmuz 2014’te alınmıştır.

Duncan, M. E. (2009). Tourism and Cultural Heritage Preservation. Web: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1399124> 6 Haziran 2014’te alınmıştır.

European Commission, (2007). Action For More Sustainable European Tourism: Report of the Sustainability Group. Web:

http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/files/docs/tsg/tsg_final_report_en.pdf
18 ubat 2015' te alınmı tır.

Halk Kültürü, Halk nanı ları. Web: <http://www.halkkulturu.net/halk-inanislari.html> 13 Ocak 2015'te alınmı tır.

Heritage Education, (2005). Heritage in the classroom: A practical manuel for teachers. Web: <http://schoolweb1.gemeenschapsonderwijs.be:8101/Files/HereducComplete.pdf> 13 Haziran 2014'te alınmı tır.

statistiksel Analiz, Kruskal Wallis testi. Web: http://www.istatistikanaliz.com/kruskal-wallish_testi.asp 2 Nisan 2015 tarihinde alınmı tır.

McDonnell, I. (2001). The Role of The Tour Guide in Transferring Cultural Understanding. Working Paper, University of Technology Sydney, No. 3. Web: <https://opus.lib.uts.edu.au/research/bitstream/handle/2100/893/1stwp3.pdf?sequence=1> 21 Mayıs 2014'te alınmı tır.

UNESCO, Intangible Cultural Heritage Domains, Web: <http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/01857-EN.pdf> 25 Ekim 2014'te alınmı tır.

UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Web: <http://www.unesco.org.tr/?page=15:64:1:turkce> 12 A ustos 2014'te alınmı tır.

UNESCO, Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Web: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00022> 18 Mayıs 2014'te alınmı tır.

UNWTO, Technical Seminar on Cultural Tourism and Poverty Alleviation. Web: <http://pub.unwto.org/WebRoot/Store/Shops/Infoshop/Products/1391/1391-1.pdf> 25 Ekim 2014'te alınmı tır.

UNWTO, Tourism and Intangible Cultural Heritage. Web: <http://www.e-unwto.org/content/l62353/fulltext?p=20e1dec7ad3541649061ffd791f18708&pi=0#section=1170775&page=1> 16 ubat 2015'te alınmı tır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Ara tırma ve E itim Genel Müdürlü ü.

Web: <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,50840/somut-olmayan-kulturel-miras-ulusal-envanteri.html> 22 Kasım 2014' te alınmı tır.

Türkiye statistik Kurumu (2014). Hane Halkı Yurtiçi Turizm statistikleri. Web: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072 18 Nisan 2015'te alınmı tır.

Türk Dil Kurumu (TDK). Güncel Türkçe Sözlük. Web: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5566ec01c4bc94.69097346 23 Mart 2014' te alınmı tır.

World Federation of Tourist Guide Associations (WFTGA). What is a Tourist Guide?. Web: <http://www.wftga.org/tourist-guiding/what-tourist-guide> 13 Mayıs 2014'te alınmı tır.

Ek.1. UNESCO SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI SÖZLEŞME

I. Genel Hükümler

Madde 1: Sözleşmenin Amaçları Bu Sözleşmenin amaçları şunlardır:

- a) somut olmayan kültürel mirası korumak;
- b) ilgili toplulukların, grupların ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasına saygı göstermek;
- c) somut olmayan kültürel mirasın önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılığı arttırmak ve karışıklıkla derbilirliğini sağlamak;
- d) uluslararası işbirliği ve yardımlaşmayı sağlamak.

Madde 2: Tanımlar Bu Sözleşmenin amaçları bağlamında,

1. "Somut olmayan kültürel miras" toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar- anlamına gelir. Kültürün kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur. Bu Sözleşme bağlamında, sadece, uluslararası insan hakları belgeleri esaslarına uyan ve toplulukların, grupların ve bireylerin karışıklık saygı gereklilerine ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olan somut olmayan kültürel miras göz önünde tutulacaktır.

2. Yukarıda 1. fıkrada tanımlanan "somut olmayan kültürel miras", özellikle aşağıdaki alanlarda belirir:

- a) Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar;
- b) Gösteri sanatları;

c) Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve ölenler;

d) Do a ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar;

e) El sanatları gelene i.

3. “Koruma” terimi, somut olmayan kültürel mirasın ya ayabilirli ini güvence altına alma anlamına gelir; buna kimlik saptaması, belgeleme, ara tırma, muhafaza, koruma, 3 geli tirme, güçlendirme ve özellikle okul içi ya da okul dı ı e itim aracılı ıyla ku aktan ku a a aktarma oldu u kadar, bu kültürel mirasın de i ik yanlarının canlandırılması dâhildir.

4. “Taraf Devletler” Sözle meyle ba lı olan ve Sözle menin yürürlükte bulundu u Devletlerdir.

5. Sözle me 33. maddede gönderme yapılan ve i bu Sözle meye o maddede belirtilen ko ullara uygun biçimde Taraf olan topraklara aynen uygulanır. Bu ba lamda “Taraf Devletler ” terimi mezkur topraklara da atıfta bulunmaktadır.

Madde 3:Ba ka Uluslar Arası Belgelerle li ki Bu Sözle menin hiçbir hükmü,

a) 1972 Dünya Kültürel ve Do al Mirasının Korunmasına ili kin Sözle me gere ince dünya mirasına dahil oldukları ilan olunan ve somut olmayan bir kültürel miras biriminin do rudan ba lı bulundu u malların statüsünü de i tirecek veya koruma düzeyini azaltacak biçimde ; ya da

b) Taraf Devletlerin telif haklarına veya ekolojik ve biyolojik kaynaklarının kullanımına ili kin uluslararası belgelerden do an haklarını ve yükümlülüklerini etkileyecek ekilde yorumlanamaz.

II. Sözle menin Organları

Madde 4: Taraf Devletler Genel Kurulu

1. bu Sözle me ile bir Taraf Devletler Genel Kurulu olu turulmu tur; buna a a ıda “Genel Kurul”denilecektir. Genel Kurul, i bu Sözle menin egemen organıdır.

2.Genel Kurul, iki yılda bir ola an olarak toplanır. Genel Kurulun karar alması veya Hükümetler arası Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Komitesinin veya Taraf Devletlerin üçte birinin ça rısı üzerine ola anüstü toplantı yapılabilir.

3. Genel Kurul, kendi ç Tüzü ünü kabul eder.

Madde 5: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Hükümetlerarası Komitesi

1.UNESCO nezdinde bir somut olmayan kültürel mirasın korunması hükümetler arası Komitesi kurulmuştur; buna a a ıda “Komite” denilecektir . Komite, bu Sözle me 34. madde uyarınca yürürlü e girdikten sonra, Taraf Devletler Genel Kurulunca seçilecek 18 Taraf Devletin temsilcilerinden kurulu olacaktır

2.Sözle meye Taraf Devlet sayısı 50 olunca Komite üye sayısı 24'e yükseltilecektir.

Madde 6: Komite Üyelerinin Seçimi ve Görev Süreleri

1.Komite üyesi Devletlerin seçimi hakça co rafi da ılım ve dönü üm ilkelerine göre yapılır.

2.Komiteye üye Devletler, 4 yıllık bir görev süresi için, Genel Kurul olarak toplanacak Sözle meye Taraf Devletler tarafından seçilir.

3.Bununla birlikte, birinci seçim döneminde seçilen Komite üyesi Devletlerin yarısının görev süresi iki yıl ile sınırlıdır. Bu Devletler birinci seçimde kurayla belirlenir.

4. Komiteye üye Devletlerin yarısı, her iki yılda bir Genel Kurul tarafından yenilenir.

5.Genel Kurul, bo üyelikleri doldurmak için gerekli sayıda Devleti üyeli e seçer.

6.Komite üyesi bir Devlet, art arda iki görev süresi için seçilemez.

7. Komitesi üyesi Devletler, kendilerini temsil etmek için, somut olmayan kültürel mirasın çe itli alanlarında nitelikli ki ileri seçerler.

Madde 7: Komitenin Görevleri bu Sözle me tarafından verilmi ba ka yetkilere zarar vermemek ko uluyla Komitenin görevleri unlardır:

a) Sözle menin amaçlarını desteklemek, bu amaçların uygulamaya geçirilmesini özendirmek ve izlemek;

b) yi örnek uygulamalar konusunda rehberlik etmek ve somut olmayan kültürel mirasın korunması önlemleri konusunda tavsiyelerde bulunmak;

- c) 25. Maddeye uygun olarak Fon kaynaklarının kullanımı konusunda bir taslak hazırlamak ve Genel Kurulun onayına sunmak;
- d) 25. Maddeye uygun olarak kaynaklarını arttırma yollarını aramak ve bu amaçla gerekli önlemleri almak;
- e) Sözle menin hayata geçirilmesi için uygulama yönergeleri hazırlamak ve bunları Genel Kurul'un onayına sunmak;
- f) 29. Maddeye uygun olarak Taraf Devletler tarafından sunulan raporları incelemek ve Genel Kurul için bunları özetlemek;
- g) Taraf Devletlerin sundu u talepleri incelemek ve Komite tarafından saptanarak Genel Kurul tarafından onaylanacak ölçütlere göre:
- i) 16, 17 ve 18. maddelerde kayıtlı listeye yazım ve teklifler hakkında karar vermek;
- ii) 22. madde uyarınca uluslararası yardım tahsisi konusunda karar vermek.

Madde 8: Komitenin Çalışma Yöntemleri

1. Komite, Genel Kurula karşı sorumludur. Bütün uygulamaları ve kararları hakkında Genel Kurula rapor verir.
2. Komite, kendi iç tüzünü üyelerinin üçte iki çoğunluğu ile belirler.
3. Komite, görevlerini yerine getirmek için geçici süre ile uygun gördü ü göreve özel danışma organlarını kurabilir.
4. Komite, belirli konularda danışmak amacıyla, toplantılarına somut olmayan kültürel mirasın çeşitli alanlarında yetkili olan herhangi bir özel ya da resmi kurulu u veya özel kişiyi davet edebilir.

Madde 9: Danışal Örgütlerin Akreditasyonu

1. Komite, somut olmayan kültürel miras alanında yetkileri kabul edilmiş olan hükümet dışı kuruluşların Komiteye akredite edilmesini Genel Kurul'a önerir. Bu örgütlerin danışal görevleri bulunacaktır.
2. Komite, aynı zamanda bu akreditasyona ilişkin ölçüt ve usulleri de Genel Kurul'a önerir.

Madde 10: Sekreteryaya

1. UNESCO Sekretaryası Komiteye destek sağlayacaktır.
2. Sekretarya, Komite ve Genel Kurul'un belgelerini ve Komite toplantılarının gündem taslağını hazırlar, alınan kararların yürürlüğe koyulmasını sağlar.

III.Ulusal Düzeyde Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması

Madde 11: Taraf Devletlerin Rolü

Her Taraf Devlet,

- a. Kendi toprağı üzerinde bulunan somut olmayan kültürel mirasın korunmasını güvence altına almak için gerekli önlemleri alacaktır;
- b. 2. maddenin 3. fıkrasında belirtilen koruma önlemleri arasından, kendi toprağı üzerinde bulunan somut olmayan kültürel mirasın çeşitli ögelerini grupların, toplulukların ve ilgili Hükümet dışı kuruluşların katılımıyla, belirleyecek ve tanımlayacaktır.

Madde 12: Envanterler

1. Her Taraf Devlet, korumak için tespit amacıyla kendi toprağı üzerindeki somut olmayan kültürel mirasın bir veya daha fazla envanterini, kendi durumuna uygun olacak biçimde hazırlar. Bu envanterler düzenli olarak güncellenir.
2. Her Taraf Devlet 29. Madde gereğince devresel raporunu Komite'ye sunduğunda, bu envanterlerle ilgili bilgileri de verir.

Madde 13: Diğer Koruma Önlemleri Her Taraf Devlet kendi toprağı üzerindeki somut olmayan kültürel mirasın korunmasını, gelişmesini ve değer kazanmasını güvence altına almak amacıyla aşağıdaki hususları gerçekleştirmeye gayret eder :

- a) Toplum içinde somut olmayan kültürel mirasın değer kazanmasını yönünde bir genel politika benimsemek ve planlama programlarına bu mirasın korunmasını dahil etmek;
- b) kendi toprağı üzerindeki somut olmayan kültürel mirasın korunması konusunda bir veya daha fazla yetkili kurum belirlemek ya da kurmak;
- c) özellikle tehlike altındaki somut olmayan kültürel miras konusunda, somut olmayan kültürel mirasın etkili bir şekilde korunması için bilimsel, teknik ve sanatsal incelemeleri ve araştırmaya ilişkin yöntem bilimini özendirme;

d) A a idaki hususları amaçlayan uygun yasal, teknik, idari ve mali önlemler almak:

(i) somut olmayan mirasın e itimi ve idaresi ile ilgili kurumların olu turulmasını özendirmek ve bu mirasın sunum ve anlatımına ayrılmı yerlerde gelece e iletilmesini sa lamak;

(ii) bu mirasa ula ılmasını düzenleyen, mirasın kendine özgü geleneksel uygulamalarına saygı göstererek, somut olmayan kültürel mirasa ula ılmasını güvence altına almak;

(iii) somut olmayan kültürel miras konusunda dokümantasyon merkezleri kurmak ve buralara ula ılmasını kolayla tırmak.

Madde 14: E itim, Duyarlılı ın ve Kapasitenin Güçlendirilmesi Her Taraf Devlet, uygun tedbirlerle u hususları gerçekte tirmeye gayret eder:

a)somut olmayan kültürel mirasın tanınmasını, buna saygı duyulmasını ve geli tirilmesini özellikle a a ıda belirtilen önlemlerle sa lamak:

(i) toplumun genelini ve özellikle gençleri hedefleyen e itici, duyarlılı ı arttırıcı ve bilgilendirici programlar düzenlemek;

(ii) ilgili topluluklar ve gruplar içinde belirli e itim ve yeti tirme programları düzenlemek;

(iii) somut olmayan kültürel mirasın korunması için özellikle yönetim ve bilimsel ara tırma gibi alanlarda kapasite güçlendirici etkinlikler düzenlemek;

(iv) bilginin ku aktan ku a a geçi ini okul dı ı olanaklarla sa lamak;

b) kamuoyunu bu mirasa yönelen tehditler ve i bu Sözle me gere ince yapılan etkinlikler konusunda bilgilendirmek;

c) somut olmayan kültürel mirasın anlatımı için gerekli olan do al alanların ve belle e ili kin mekanların korunması için e itim verilmesini te vik etmek.

Madde 15: Topluluk, Grup ve Ki ilerin Katılımı Her Taraf Devlet, somut olmayan kültürel mirasın korunması etkinlikleri çerçevesine, toplulukların, grupların ve gerekli durumlarda bu mirası yaratan, sürdüreren ve nakleden bireylerin, mümkün olan en geni biçimde katılımlarını sa lamaya ve bunların yönetime etkin olarak i tiraklerini gerçekte tirmeye gayret eder.

IV. Uluslar Arası Düzeyde Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması

Madde 16: İnsanlı ın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi

1. Komite, somut olmayan kültürel mirası daha gözle görülür kılmak, önemi konusunda bilinçlenmeyi sağlamak ve kültürel çeşitliliğe saygı içinde diyalogu desteklemek için, ilgili Taraf Devletlerin teklifi üzerine, insanlı ın somut olmayan kültürel mirasının temsili bir listesini hazırlar, güncelleştirir ve yayımlar.
2. Komite, bu listenin oluşturulması, güncelleştirilmesi ve yayımı ile ilgili ölçütleri hazırlar ve Genel Kurulun onayına sunar.

Madde 17: Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi

1. Komite, uygun koruma önlemlerini almak amacıyla, bir Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi hazırlar, güncelleştirir ve yayımlar ve ilgili Taraf Devletin talebi üzerine bu mirası listeye kaydeder.
2. Komite, bu listenin oluşturulması, güncelleştirilmesi ve yayımı ile ilgili ölçütlerini hazırlar ve Genel Kurula sunar.
3. Çok acil durumlara ilişkin nesnel ölçütlerin Komite'nin talebi üzerine Genel Kurul tarafından onaylanması koşuluyla, Komite, ilgili Taraf Devlete danışarak suretiyle bir miras kalemini, 1. fıkrada belirtilen listeye kaydedebilir.

Madde 18: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Programları, Projeleri ve Etkinlikleri

1. Komite, gelişmekte olan ülkelerin özel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, Taraf Devletlerce sunulan öneriler temelinde, Komite tarafından tanımlanıp Genel Kurul tarafından onaylanan ölçütlere uygun biçimde, periyodik olarak, mirasın korunmasına yönelik ulusal, bölgesel veya yerel karakterli, Sözleşmenin hedef ve ilkelerini en iyi şekilde yansıtan program, proje ve etkinlikleri seçer ve destekler.
2. Komite, bu amaçla, Taraf Devletlerin önerilerin hazırlanması için uluslararası yardım taleplerini alır, inceler ve onaylar. 7 3. Komite, kendisi tarafından saptanacak yöntemlerle iyi örnek uygulamalarına ilişkin bilgileri yaymak suretiyle anılan projelerin, programların ve etkinliklerin hayata geçirilmesine destek eder.

V. Uluslar Arası Birlik ve Yardım

Madde 19: birli i

1. bu Sözle me ba lamında, uluslararası i birli i; di erleri yanında bilgi ve tecrübe de i toku unu, ortak giri imleri, ve somut olmayan kültürel mirası koruma çabalarında Taraf Devletlere yardımcı olacak bir yardım mekanizmasını kurmayı içerir.

2.Taraf Devletler, kendi ulusal mevzuatlarına, örf ve adet hukukuna ve uygulamalarına hanel gelmeden, somut olmayan kültürel mirasın korunmasının insanlı n genel çıkarı oldu unu kabul ederler ve bu amaçla birbirleriyle ikili, alt bölgesel, bölgesel ve uluslararası çerçevede i birli i yapmayı üstlenirler. Madde

20- Uluslar Arası Yardımın Amaçları Uluslararası yardım u amaçlarla sa lanabilir:

(a) Acil koruma gerektiren somut olmayan kültürel miras Listesine kayıtlı mirasın korunması;

(b) 11 ve 12. Maddeler ba lamında envanterler hazırlanması;

(c)Somut olmayan kültürel mirasın korunması amacına yönelik, yöresel, bölgesel ve ulusal düzeyde sürdürülen programların, projelerin ve etkinliklerin desteklenmesi;

(d)Komitenin gerekli görebilece i herhangi bir ba ka amaç.

Madde 21:Uluslar Arası Yardımın Biçimleri Komite tarafından Taraf Devlete verilen yardım,

7. Maddede öngörülen uygulama yönergelerine ve 24. Maddede sözü edilen anla mayaya göre yapılır ve u biçimlerde olabilir:

(a) korumanın çe itli yönlerine ili kin incelemeler;

(b) uzman ve uygulayıcı sa lanması;

(c) gerekli tüm personelin e itimi;

(d) norm olu turucu metinlerin ya da ba ka önlemlerin düzenlenmesi;

(e) altyapı olu turulması ve i letilmesi;

(f) donatım ve beceri sa lanması;

(g) gerekti inde, dü ük faizli borç ve ba ı dahil olmak üzere ba ka mali ve teknik yardım biçimleri.

Madde 22: Uluslar Arası Yardımın Ko ulları

1.Komite uluslararası yardım taleplerini inceleme usulünü tespit edecek ve taleplerin, alınması öngörülen önlemler, gereken müdahaleler ve bunların maliyetinin hesaplanması gibi hangi unsurları içermesi gerekti ini belirleyecektir.

2.Acil durumlarda, yardım talepleri Komite tarafından öncelikli olarak incelenecektir.

3. Komite karar verebilmek için gerekli gördü ü inceleme ve danış maları yapar.

Madde 23: Uluslar Arası Yardım Talepleri

1.Her Taraf Devlet topraklarındaki somut olmayan kültürel mirasın korunması için Komiteden uluslararası yardım talebinde bulunabilir.

2. ki ya da daha fazla Taraf Devlet böyle bir talebi ortakla a sunabilir.

3.Talepler 22. Maddenin 1. fıkrasında yazılı bilgileri ve gerekli belgeleri içerir.

Madde 24: Yardımdan Yararlanan Taraf Devletlerin Rolü

1. Sözle menin hükümleri gere ince, tahsis olunan uluslararası yardım, yardımdan yararlanan Taraf Devlet ile Komite arasında yapılacak bir anlaş maya göre yürütülür.

2. Genel kural olarak, yardımdan yararlanan Taraf Devlet, kendi kaynaklarının müsaadesi nispetinde, uluslararası yardım sa lanan koruma önlemlerinin maliyetini payla ır.

3. Yardımdan yararlanan Taraf Devlet, somut olmayan kültürel mirasın korunması için sa lanan yardımın kullanımını hakkında Komiteye bir rapor sunar.

VI. Somut Olmayan Kültürel Miras Fonu

Madde 25: Fonun Niteli i ve Kaynakları

1. A a ıda “Fon” olarak adlandırılacak olan bir “Somut Olmayan Kültürel Mirası Koruma Fonu” olu turulmu tur.

2.“Fon” UNESCO’nun Finans Yönetmeli ine uygun biçimde emanet fonlarından olu ur 3.Fon’un kaynakları unları içerir:

- (a) Taraf Devletler tarafından yapılan katkılar;
- (b) UNESCO Genel Konferansı tarafından bu amaçla tahsis edilen fonlar;
- (c) a a ıda belirtilenler tarafından yapılabilecek ba ı lar, hediyeler, vasiyetler:
 - (i) di er devletler;
 - (ii) Birle mi Milletler sisteminin örgütleri ve programları, özellikle Birle mi Milletler Kalkınma Programı ve di er uluslararası örgütler;
 - (iii) Özel ya da kamu kurumları ya da bireyler.
- (d) Fon kaynaklarına ödenen faizler;
- (e) Fon için toplanan paralar ve Fon yararına düzenlenen etkinliklerden sa lanan girdiler;
- (f) Komite tarafından hazırlanacak Fon yönetmeliklerinin müsaade etti i di er kaynaklar.

4.Komite bu kaynakları Genel Kurul tarafından belirlenmi rehber esaslarına uygun olarak harcar.

5.Komite, genel amaçlar için veya kendisi tarafından onaylanmı proje olması ko uluyla belli projelere ili kin özel amaçlı katkıları veya ba ka yardımları kabul edebilir.

6.Fon'a yapılan katkılar, i bu Sözle menin amaçlarıyla uyumayan hiçbir politik, ekonomik veya ba ka ko ulla ili kilendirilemez.

Madde 26: Taraf Devletlerin Fona Katkıları

1.Sözle meye Taraf Devletler, herhangi bir ek gönüllü katkıyı olumsuz yönde etkilememek ko uluyla, Fon'a en az her iki yılda bir ödeme yapmayı üstlenirler. Katkı, tüm Devletlere uygulanabilir e it oran biçiminde Genel Kurul tarafından belirlenecektir. Genel Kurul'un bu kararı bu maddenin 2. paragrafında sözü edilen beyanı yapmamı olan, toplantıya katılan ve oy veren Taraf Devletlerin ço unlu u tarafından alınır. Taraf Devletlerin katkı payı hiç bir ekilde UNESCO'nun normal bütçesine yaptığı ı katkının %1'ni a amaz.

2.Bununla birlikte, Sözle menin 32. ya da 33. Maddesinde belirtilen her Devlet, onay, kabul, uygun görme ya da katılma belgelerinin tevdiî sırasında i bu Maddenin 1. fıkrasının kendisini ba lamayaca ını beyan edebilir.

3.Bu Maddenin 2. fıkrasında sözü edilen beyanı yapmı olan Taraf Devlet, anılan beyanı UNESCO Genel Müdürüne yapaca ı bir bildirimle geri çekmeye gayret edecektir. Bununla birlikte, beyanın geri çekilmesi, Devletin ödeyece i katkı payını, Genel Kurulun bir sonraki oturumunun açıldı ı tarihe kadar etkilemez.

4. Komitenin çalı malarını etkili bir biçimde planlayabilmesi için, i bu Maddenin 2. fıkrasında kayıtlı bildirimde bulunmu olan i bu Sözle meye Taraf Devletlerin katkıları en az iki yılda bir düzenli bir biçimde ödenmeli ve bu Maddenin 1.fıkrası ile ba lı bulunmu olsalar da, ödemeleri gereken katkıya mümkün oldu u ölçüde yakın olmalıdır.

5. O yılın ve hemen bir önceki takvim yılının zorunlu ya da gönüllü katkısını vaktinde ödememi olan Sözle meye Taraf her Devlet, Komite üyesi seçilemez; bu ko ul birinci seçimde uygulanmaz. O sırada Komite üyesi olan böyle bir Devletin görev süresi Sözle menin 6. Maddesinde kayıtlı seçimlerle sona erer.

Madde 27:Fona Ek Gönüllü Katkılar 26. Maddede öngörülenlere ek olarak Fona gönüllü katkı yapmak isteyen Taraf Devletler, Komitenin çalı malarını buna göre planlayabilmesi için, en kısa zamanda bu konuda Komiteye bilgi verirler.

Madde 28: Uluslar Arası Ba ı Toplama Kampanyaları Taraf Devletler UNESCO'nun himayesinde Fon yararına düzenlenen uluslararası ba ı toplama kampanyalarına mümkün oldu u ölçüde destek olmalıdırlar.

VII. Raporlar

Madde 29: Taraf Devletin Raporları Taraf Devletler Komite tarafından belirlenen biçimlerde ve zaman dilimlerinde Sözle menin etkin bir ekilde uygulanması için gereken yasa, tüzük ve yönetmelik düzenlemelerini içeren raporlarını Komiteye sunarlar.

Madde 30: Komite'nin Raporları

1.Komite, Taraf Devletlerin 29. maddede sözü edilen etkinliklerini ve raporlarını esas alan bir raporu her oturumunda Genel Kurula sunar.

2.Bu rapor UNESCO Genel Konferansı'nın bilgisine sunulur.

VIII. Geçici Hükümler

Madde 31: İnsanlı ın Somut Olmayan ve Sözel Kültürel Mirasının Ba yapıtları lanı ile li ki

1.Komite, i bu Sözle me yürürlü e girmeden ilan edilmi olan “ insanlı ın Somut Olmayan ve Sözel Kültürel Mirasının Ba yapıtları”nı insanlı ın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne dahil eder.

2. Bu kalemlerin insanlı ın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne dahil edilmesi, 16. Maddenin ikinci fıkrası uyarınca karar verilmi olan, daha sonraki yazılımların ölçütlerini hiçbir ekilde etkilemez.

3. bu Sözle me yürürlü e girdikten sonra hiçbir lan yapılamaz.

XI. Son Hükümler

Madde 32: Onay, Kabul ya da Uygun Görme

1.Bu Sözle me, UNESCO'ya Üye Devletlerin kendi anayasal usulleri do rultusunda onaylanır kabul edilir ya da uygun görülür,

2. Onay, kabul ya da uygun görme belgeleri UNESCO Genel Müdürü nezdine tevdi olunur.

Madde 33: Katılma

1.Bu Sözle me, UNESCO üyesi olmayan, UNESCO Genel Konferansı tarafından katılmaya davet edilmi olan devletlerin katılımına açıktır.

2.Bu Sözle me, Birle mi Milletler tarafından içi lerinde kendilerini tam olarak yönetebilecekleri tanınmı ,ancak Genel Kurul'un 1514 (XV) kararı uyarınca tam ba ımsızlı ını kazanmamı , i bu Sözle menin belirledi i konularda antla ma yapma dahil, bu konularda yetkisi tanınmı toprakların katılmasına da açıktır.

3. Katılma belgeleri UNESCO Genel Müdürü nezdine tevdi edilir.

Madde 34: Yürürlük Bu Sözle me, sadece onay, kabul, uygun görme ya da katılım belgelerini o tarihte ya da o tarihten önce tevdi etmi Devletler bakımından, otuzuncu onay, kabul, uygun görme ya da katılım belgesinin tevdi tarihinden üç ay sonra yürürlü e girer. Herhangi bir ba ka Taraf Devlet

bakımından onay, kabul, uygun görme ya da katılma belgesinin tevdi tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girer.

Madde 35: Üniter Olmayan ya da Federatif Anayasalı Sistemler A a daki artlar üniter olmayan ya da federatif anayasa sistemlerine sahip Taraf Devletlere uygulanır:

(a) Bu Sözleşme hükümlerinin federal ya da merkezi yasama gücünün yasal yetki alanının içinde bulunanlar tarafından uygulanması bakımından, federal ya da merkezi hükümetin yükümlülükleri, federal olmayan Taraf Devletlerinki ile aynı olacaktır.

(b) Bu Sözleşme hükümlerini uygulayacak olan, ancak federasyonun anayasal sistemi bakımından yasal önlemler almak zorunda bulunmayan bireysel kurucu Devletler, ülkeler, eyaletler ya da kantonlar bakımından, federal hükümet, bu Devletlerin, ülkelerin, eyaletlerin ya da kantonların yetkili makamlarını anılan hükümlerden haberdar eder ve bunların kabulü yönünde tavsiyede bulunur.

Madde 36: Fesih

1. Her Taraf Devlet, Sözleşmeyi feshettiğini bildirme yetkisine sahiptir.
2. Fesih UNESCO Genel Müdürüne tevdi edilecek yazılı bir bildirimle yapılır.
3. Fesih, fesih belgesinin teslim alınmasından on iki ay sonra yürürlüğe girer. Bu durum ayrılan Taraf Devletin parasal yükümlülüklerini ayrılmasının yürürlüğe girdiği tarihe kadar hiçbir şekilde etkilemez.

Madde 37: Sözleşmenin Tevdi Edildiği Makamın Görevleri UNESCO Genel Müdürü bu Sözleşmenin tevdi edildiği makam olarak, Örgütün Üye Devletlerine, 33. maddede belirtilen Örgüte üye olmayan Devletlere, Birleşmiş Milletlere 32. ve 33. maddelerde sözü edilen her onay, kabul, uygun görme ya da katılma belgesinin ve 36. Maddede belirtilen fesih belgesinin tevdiini bildirir.

Madde 38: Değişiklikler

1. Her Taraf Devlet, Genel Müdüre yapacağı yazılı bir bildirim ile Sözleşmenin değiştirilmesini önerebilir. Genel Müdür bu bildirimle bütün Taraf Devletlere duyurur. Bu bildirimle duyurulmasından sonraki altı ay içerisinde Taraf Devletlerin en az yarısından fazlası talep lehinde cevap verirse, Genel Müdür bu öneriyi bir

sonraki Genel Kurul oturumuna görü lmek ve mümkünse kabul edilmek üzere sunar.

2.De i iklikler toplantıya katılan ve oy veren Taraf Devletlerin üçte iki ço unlu uyla kabul edilir.

3.De i iklikler kabul edildikten sonra Taraf Devletlerin onay, kabul, uygun görme ya da katılımına sunulur.

4. De i iklikler, sadece bunu onaylayan, kabul eden, uygun gören veya katılan Taraf Devletler bakımından, bu maddenin 3. fıkrasında sözü edilen belgelerin Taraf Devletlerin üçte ikisi tarafından tevdiinden üç ay sonra yürürlü e girer. Bundan sonra, sözü edilen de i iklik, bu de iikli i onaylayan, kabul eden,uygun gören veya katılan her Taraf Devlet bakımından, onay, kabul uygun görme veya katılma belgelerinin tevdiinden üç ay sonra yürürlü e girer.

5. 3. ve 4. fıkrada ortaya konan bu yöntem, Komitenin Taraf Devletlerin sayısı ile ilgili 5. Madde konusundaki de i ikliklere uygulanmaz. Bu de i iklik önerileri kabul edildikleri anda yürürlü e girer.

6. Bu maddenin 4. fıkrası gere ince de i ikliklerin yürürlü e girmesinden sonra bu Sözle meye Taraf olan bir Devlet farklı bir bildirimde bulunmadı ı takdirde,

(a) Sözle menin de i tirilmi haline Taraf kabul edilir;

(b) De i ikliklerle yükümlü olmayan herhangi bir Taraf Devlet bakımından ise, Sözle menin de i tirilmemi haline Taraf kabul edilir.

Madde 39: Geçerli Sözle me Metinleri bu Sözle me; Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve spanyolca hazırlanmıştır. Altı metin de aynı derecede geçerlidir.

Madde 40: Sözle menin Tescili bu Sözle me, Birle mi Milletler Senedinin 102.Maddesi gere ince UNESCO Genel Müdürü'nün talebiyle Birle mi Milletler Sekreteryasına tescil olunur.

Ek 2. ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu anket; Somut olmayan kültürel miras değerlerinin korunmasında Turist Rehberlerinin üstlendikleri rollere yönelik turist algılarını belirleme amacıyla oluşturulmuştur. Vereceğiniz cevaplar, bilimsel amaçlar doğrultusunda, gizlilik ilkelerine bağlı kalınarak değerlendirilecektir. Soruları dikkatlice okuyup size en yakın gelen cevabı veriniz. Araştırmanın başarıyla sonuçlanması, sizlerin sorulara tam ve doğru cevaplar vermenizle mümkün olacaktır. İlginize Teşekkür ederim.

Hilmi AR

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı

hilmiar@windowslive.com

A) Demografik Sorular

1. Cinsiyetiniz?

a) Kadın b) Erkek

2. Yaşınız?

a) 16-20 b) 21-25 c) 26-30 d) 31-35 e) 36-40 f) 41-45

g) 46-50 h) 51-55 i) 56-60 j) 61-65 k) 65+

3. Medeni Durumunuz?

a) Evli b) Bekâr

4. Eğitim Durumunuz?

a) İlköğretim b) Lise c) Ön Lisans d) Lisans e) Lisansüstü

5. Mesleğiniz?

a) Çiğdemci b) Memur c) Serbest Meslek d) Esnaf e) Öğrenci f) Emekli g) Çalışmıyor

h) Diğer.....(Lütfen Belirtiniz)

B) Turist Rehberi ve Somut Olmayan Kültürel Miras ile İlgili Diğer Bilgiler.

Aşağıdaki ifadelerden size uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

6. Rehberli turlara ne sıklıkta katılıyorsunuz?
- a) Ayda birden fazla
 - b) Ayda bir
 - c) Üç ayda bir
 - d) Altı ayda bir
 - e) Yılda bir
 - f) Daha seyrek
7. Turist rehberi denildiğinde aklınıza gelen ilk şey nedir?
- a) Yol gösterici
 - b) Bilge kişi
 - c) Kültür tanıtımcısı
 - d) Emlakçisi
 - e) Bilinçli kişi
8. Somut olmayan kültürel mirasın size göre en ilgi çekici unsuru hangisidir?
- a) Sözlü gelenekler (efsaneler, fıkralar, halk hikâyeleri vb.)
 - b) El sanatları
 - c) Toplumsal uygulamalar, ritüel ve törenler
 - d) Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar (geleneksel yemekler, halk hekimliği vb.)
 - e) Gösteri sanatı (halk oyunları, orta oyunu vb.)
9. Somut olmayan kültürel miras hakkında sahip olduğunuz bilgiyi nereden edindiniz?
- a) Turist rehberinden
 - b) Yazılı kaynaklardan
 - c) Sosyal medyadan
 - d) Büyüklerden
 - e) Medyadan
 - f) Hiçbir bilgim yok
10. Katıldığınız rehberli turlarda somut olmayan kültüre ait en akılda kalıcı deneyiminiz nedir?
- a) Tarih gözümün önünde canlandı
 - b) Geçmişi hatırlamak için huzurumu arttırdı
 - c) Kültürel mirasımızın zenginliğini keşfettim
 - d) Kültürüme yoğunlaştırdım
 - e) Herhangi bir deneyimim olmadı

C) Turist Rehberlerinin Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Üstlendikleri Rollere Yönelik Turist Algıları

Lütfen aşağıdaki ifadelere katılım düzeyinizi, ilgili kutucuklara “X” koyarak belirtiniz.

Soru No	İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Turist rehberleri gidilen destinasyonun ya da yerel kültürünü öğretir.					
2.	Turist rehberleri insanların bir kültürü anlayabilmesine yardımcı olur.					
3.	Turist rehberleri bilgileriyle kültürü yorumlayarak turistlerin ziyaretlerini bir turdan deneyime dönüştürür.					
4.	Turist rehberleri ziyaretçilerin yerel gelenekleri kavramasını mümkün kılar.					
5.	Turist rehberleri geçmiş ile bugün arasında bağlantı kurar.					
6.	Turist rehberleri kültürel mirasın unutulmaya yüz tutmuş unsurları ile ilgili farkındalık yaratma çabasında olan kişilerdir.					
7.	Turist rehberleri ziyaret edilen yerin kültürel değerlerinin korunması için destek sağlar.					
8.	Turist rehberleri turistlerin yerel halk ile iletişim kurmasını sağlayarak kültürel değişim imkânları yaratır.					
9.	Turist rehberinin sunduğu bilgiler arasında kültürel konular ağırlıktadır.					
10.	Turist rehberlerinin asıl görevi ev sahibi kültürün ziyaretçiler tarafından anlaşılmasını sağlamaktır.					
11.	Turist rehberleri turistler için birer rol modeldir.					
12.	Turist rehberleri kültürel çeşitliliğe saygı gösterir.					
13.	Turist rehberleri turistlerin destinasyonun farklı yönlerini kavramasını sağlar.					
14.	Turist rehberleri ziyaretçilerin kültürel farklılıklarını deneyimlemesine olanak sağlar.					
15.	Turist rehberleri kültürel farklılıkların ziyaretçiler tarafından gözlemlenmesine olanak sağlar.					

Soru No	fadeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
16.	Turist rehberleri kültürel mirasın ku aktan ku a a aktarılmasına aracılık eder.					
17.	Turist rehberlerinin sözlü gelenekler(destanlar, halk hikâyeleri, efsaneler, atasözleri, fıkralar vb.) ile ilgili yaptı ı anlatımlar turistler tarafından ba kalarına aktarılır.					
18.	Turist rehberleri gidilen bölgeye ait toplumsal uygulamalar (ritüeller, ölenler vb.) hakkında aktarımlarda bulundu unda turistler bunu kendi kültürleriyle kıyaslar.					
19.	Turist rehberlerinin ziyaret edilen bölgenin el sanatları gelene ini (dokumacılık, telkâri, bakırcılık, halk mimarisi vb.) tanıtması turistlerin ilgisini çeker.					
20.	Turist rehberlerinin yerel kültüre has do a ve evrenle ilgili uygulamaları (geleneksel yemekler, halk hekimli i vb.) aktarması turistlerin tur deneyimini renklendirir.					
21.	Turist rehberlerinin yörede üretilen yerel el sanatını zanaatkâr ki ilerden yardım alarak uygulamalı bir biçimde tanıtması turistlerin yöresel ürünlerin önemini kavramasını kolaylaştırır.					
22.	Turist rehberinin ziyaret edilen destinasyona ait varsa gösteri sanatını (halk oyunu, orta oyunu vb.) canlandırması turisti memnun eder.					
23.	Turistler, turist rehberinden edindi i yerel kültüre ait bilgileri tur sonrası ba kaları ile payla ır.					
24.	Turistlerin kültürel mirasın ya atılması konusundaki hassasiyeti turist rehberlerinin sa ladı ı bilgiler sayesinde artar.					
25.	Turistlerin rehberli turlara katılmasında yerel kültür merakı önemli rol oynamaktadır.					